

RUCH FILOZOFICZNY

założony przez

KAZIMIERZA TWARDOWSKIEGO

wydawany jako kwartalnik przez Polskie Towarzystwo Filozoficzne

Redagują: **DR DANIELA GROMSKA** i **DR IZYDORA DĄBSKA.**

Z zasiłku Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Adres Redakcji: Lwów, Batorego 38, m. 5. — Adres Administracji: Lwów, Uniwersytet, Marszałkowska 1. — P. K. O. nr 510.578. — Filia Redakcji w Warszawie: Prof. Dr Wł. Tatarkiewicz, Marszałkowska 25. — Filia Redakcji w Krakowie: Prof. Dr Z. Zawirski, plac Inwalidów 8. — Filia Redakcji w Poznaniu: Prof. Dr S. Błachowski, Libelta 14. — Filia Redakcji w Wilnie: Prof. Dr T. Czeżowski, Uniwersytet. — Składy główne: Księgarnia A. Krawczyńskiego, Lwów, Rutowskiego 9. — Księgarnia W. Górskiego i G. Tetzlawa w Poznaniu, pl. Wolności 7. — Księgarnia Gebethnera & Wolffa i Ski w Wilnie, ul. Mickiewicza 7. — We Francji: Librairie Universelle, Paris, 18 rue Mabillon. — W Niemczech: Buchhandlung Alfred Lorenz, Kurprinzstr. 10. — Cena tomu XIV w prenumeracie w kraju i za granicą Zł 10.—. Cena niniejszego zeszytu Zł 2.50.

KAZIMIERZ AJDUKIEWICZ.

Mściśław Wartenberg.

Śmierć prof. Mściśława Wartenberga jest dla filozofii polskiej stratą dotkliwą. Traci w nim ona nie tylko wybitnego znawcę dziejów filozofii, lecz przede wszystkim myśliciela, dla którego borykanie się z trudnościami najgłębszych zagadnień filozoficznych było potrzebą zarówno umysłu jak i serca. Twórczość filozoficzna Wartenberga wynika ze swoistego niepokoju, trapiącego tych, których wzrok sięga daleko i szeroko, którzy zdając sobie sprawę z fragmentarycznego charakteru wycinka rzeczywistości, ograniczonego horyzontem spraw życia codziennego, pragną horyzont ten myślą swą przekroczyć, ogarnąć nią całokształt istnienia, pragną poprzez majaki i pozory dotrzeć do istoty rzeczy, aby, osiągnąwszy w ten sposób pogląd na całą i niesfałszowaną rzeczywistość, zdać sobie sprawę z sensu własnego istnienia i z tego, co w nim prawdziwą posiada wartość. Był bowiem Wartenberg metafizykiem rasowym. Będąc zaś nim, nie otaczał się nigdy mgławicą niezrozumiałych słów, poza którymi ukrywać się może zarówno prawdziwa głębia jak i chaotyczna pustka. Przeciwnie, pisał i mówił Wartenberg jasno i zrozumiale dla każdego.

Urodzonymu w r. 1868 w zaborze niemieckim, wypadło mu żyć i kształcić się w czasie i w środowisku, w którym trzeba było wielkiej sumienności myślenia, aby nie zrezygnować ze swych zainteresowań metafizycznych, nie załamać rąk wobec powszechnie niemal panującego przekonania o beznadziejności wszelkiej metafizyki. Koniec XIX stulecia, to wszakże w Niemczech triumfalne niemal panowanie neokantyzmu, a gdzie indziej silna preponderancja pozytywizmu. Oba te kierunki mimo dzielących je różnie godziły się

017822

4.2000/59

w swym negatywnym wobec możliwości metafizyki nastawieniu. To też Wartenberg rozpoczyna swą działalność pisarską krytyką Kantowskiej teorii przyczynowości, stanowiącej najważniejszą podstawę poglądu o niemożliwości uprawiania metafizyki. Krytykę tę przeprowadza Wartenberg w książce pt. „Kants Theorie der Kausalität mit besonderer Berücksichtigung seiner Theorie der Erfahrung“ (Leipzig, 1899). W książce tej daje syntetyczny obraz rozwoju zagadnienia przyczynowości w filozofii przedkantowskiej, następnie przedstawia naukę Kanta, którą w rozdziale końcowym poddaje krytyce, atakując istotne składniki tej doktryny. Kant zastanawiał się nad tym, jak wyjaśnić ów dziwny fakt, że zasada przyczynowości, która jest sądem syntetycznym a priori, a więc nie z doświadczenia czerpiącym swe uzasadnienie, przecież nie tylko przez doświadczenie nie została dotąd obalona, ale — jak to z jej apodyktycznego charakteru wynika — nigdy przez doświadczenie nie będzie mogła zostać obalona. Wyjaśnienie tego znajduje Kant w transcendentalnej dedukcji kategorii przyczynowości. Zasada przyczynowości głosząca, że każda zmiana musi mieć swą przyczynę, ma walor w odniesieniu do wszelkich przedmiotów możliwego doświadczenia, ponieważ wszystko, co staje się przedmiotem doświadczenia, musi być pomyślane jako człon stosunku przyczynowego. Tylko bowiem przez to, że zjawiska ujmujemy jako pozostające między sobą w stosunkach przyczynowych wchodzą one w obiektywny stosunek następstwa czasowego. Dopóki do nich kategorii przyczynowości nie zastosujemy, mamy do czynienia jedynie tylko z subiektywnym następstwem naszych spostrzeżeń, które bynajmniej nie jest równoznaczne z obiektywnym następstwem ujmowanych w nich zjawisk. Otóż Wartenberg poddaje krytyce to ostatnie właśnie twierdzenie. Nie jest bynajmniej prawdą jakoby poznający podmiot dochodził do spostrzeżenia obiektywnego następstwa zjawisk dopiero przez to, że do nich stosuje kategorię przyczynowości. Rzecz ma się przeciwnie. Podstawy do rozróżniania obiektywnej sukcesji zjawisk od subiektywnego tylko następstwa wrażeń znajduje umysł nasz już w samym sposobie, w jakim wrażenia te nam są dane. Co więcej, zastosowanie kategorii przyczynowości do zjawisk nie miałyby punktu zaczepienia, gdyby rozum, który ją stosuje nie zastawał już gotowego obiektywnego następstwa czasowego zjawisk w samych doznaniach. Transcendentalna dedukcja nie wyjaśnia więc bynajmniej apodyktycznego charakteru zasady przyczynowości. Zdaniem Wartenberga nie jest też ta zasada bynajmniej twierdzeniem apodyktycznie pewnym, nie jest wcale zasadą „konstytutywną“, która tworzy dopiero przedmioty doświadczenia, lecz jest tylko zasadą regulatywną. Jest ona mianowicie hipotezą tylko, ale hipotezą osobliwego rodzaju, której upadek byłby równoznaczny z upadkiem nauki. Nauka bowiem jest ze swej istoty dążeniem do przyczynowego wyjaśniania zjawisk. Gdyby zasada przyczynowości okazała się fałszywą, dążenie to byłoby nieziszczalne, istotne zadanie nauki byłoby nieosiągalne. Zasada przyczynowości jest postulatem, jest wyrazem wiary w osiągalność tego, czego chcemy uprawiając naukę, jest założeniem, które każdy badacz przyjąć musi. W tym swoim poglądzie na rodzaj sankcji, jaka jest właściwa zasadzie przyczynowości, staje Wartenberg na stanowisku Sigwarta, którego poglądom w tej sprawie poświęci niebawem osobne studium (Sigwarts Theorie der Kausalität im Verhältniss zur Kantischen. Festschrift der „Kantstudien“ zum 70. Geburtstage Christoph Sigwarts, 1900). Praca Wartenberga o Kantowskiej teorii przyczynowości, jego pierwsza publikacja filozoficzna wykazuje już te znamiona, które właściwe będą

również późniejszym jego dziełom. Niespełna trzydziestoletni autor książki o 300 niemal stronach druku wykazuje ogromne odczytanie w literaturze filozoficznej, którą nie tylko zdołał sobie przyswoić, ale także krytycznie prze-myśleć. Ostrze jego krytyki umie trafić w istotne braki analizowanych przezeń poglądów, choć może analizy jego nie idą w rozbiórce pojęć, którymi operują, dostatecznie głęboko. Pierwsza praca Wartenberga o Kancie zdradza wyraźnie realistyczne tendencje autora. Jakkolwiek myśli swe formułuje za pomocą Kantowskiego aparatu pojęciowego i jakkolwiek w duchu atmosfery, w której się kształcił, pełen jest uznania dla potężnej myśli królewieckiego filozofa, którego poglądy w niejednym ważnym szczególe podziela (por. pracę Wartenberga: *Der Begriff des transcendentalen Gegenstandes bei Kant und Schopenhauer. Eine Rechtfertigung Kants. Kantstudien, 1899/900*), to jednak zмага się Wartenberg z tymi rysami nauki Kanta, które by ka-zały zrezygnować z próby zajęcia stanowiska w kwestiach metafizycznych.

Rozprawiwszy się z Kantowskim fenomenalizmem zabiera się też natychmiast Wartenberg do pracy nad metafizyką. — Owocem tej pracy jest książka pt. *Das Problem des Wirkens und die monistische Weltanschauung mit besonderer Beziehung auf Lotze. Eine historisch-kritische Untersuchung zur Metaphysik. Leipzig, 1900*. Punktem wyjścia rozważań w książce tej zawartych jest monizm Lotzego. Autor ten uzasadnia swe monistyczne stanowisko w sposób następujący: Jest faktem, że rzeczy oddziałują na siebie. Gdyby rzeczy owe były samoistnymi substancjami, byłoby to niemożliwe, gdyż substancje jako byty samoistne i niezależne od niczego nie mogą ulegać działaniu czegoś od siebie różnego, albowiem tym samym popadłyby w zależność. Skoro tedy rzeczy oddziałują na siebie, to same nie są substancjami lecz elementami jedynej substancji, zmiany zaś, które na rzeczach obserwowujemy są skutkami immanentnego tj. pozostającego w obrębie tej samej substancji działania, a nie przejawami działania transeuntnego, które sięga od jednej substancji do drugiej. Wartenberg poddaje krytyce zarówno sam pogląd monistyczny Lotzego, jak i jego uzasadnienie. Doktrynę monistyczną uważa za fałszywą, albowiem wynika z niej, iż jednostki psychiczne nie są czymś samoistnie i odrębnie istniejącym, a tylko stanowią niesamodzielne momenty jedynej absolutnej substancji. Ta konsekwencja pozostaje zaś zdaniem Wartenberga w sprzeczności z faktami wewnętrznego doświadczenia, a tym samym upada wraz z doktryną monistyczną, która tę konsekwencję za sobą pociąga. Błędny jest też dowód, przy pomocy którego Lotze swego monizmu usiłuje dowieść. Opiera on się bowiem na błędnym założeniu, iż substancja, która wedle definicji Lotzego jest realnym ośrodkiem wychodzącego z niej działania, nie może sama ulegać działaniu z zewnątrz. Z pojęciem substancji daje się zupełnie dobrze pogodzić uleganie transeuntnemu, tj. pochodzącego od zewnątrz działaniu.

Uznawszy monistyczny system Lotzego za obalony przystępuje następnie Wartenberg do wykładu swego własnego systemu metafizycznego. Jest to system pluralistyczny, uznający mnogość substancji pozostających w stosunkach wzajemnego oddziaływania na siebie. W poszukiwaniu bytów, które by na nazwę substancji zasługiwały, znajduje je Wartenberg przede wszystkim w świecie atomów. Atomy są substancjami. Jednakże atomy owe nie są wedle Wartenberga ciałami posiadającymi najmniejsze chociażby rozmiary przestrzenne. Gdyby były takimi, byłyby wszakże podzielne, a to byłoby sprzeczne z ich pojęciem. Atomy, to centra sił. Z ich wzajemnych stosunków

powstaje dopiero przestrzeń, będąca czymś pochodnym względem substancji-atomów. W dalszym ciągu twierdzi Wartenberg, że przestrzeń jest skończona, albowiem skończona jest liczba atomów, a przestrzeń nie jest przecież niczym innym jak wytworem ich dynamicznych stosunków. Z kolei przechodzi Wartenberg do rozpatrzenia zagadnień wiążących się z przyrodą organiczną. Interesuje go tu w pierwszym rzędzie zagadnienie, czy procesy życiowe dają się wyjaśnić za pomocą praw rządzących przyrodą martwą. Odpowiedź na to pytanie wypada, jeśli idzie o zjawiska organicznej przemiany materii, pozytywnie. Zjawiska te nie wymagają uciekania się do jakiejś siły życiowej, prawa fizyko-chemiczne są w stanie bez reszty zdać z tych zjawisk sprawę. Mimo to nie uważa Wartenberg, by mechanistyczny pogląd na przyrodę organiczną był słuszny. Zdaniem jego funkcje życiowe organizmów nie dadzą się bez reszty na drodze mechanicznej wyjaśnić, nie można mianowicie na tej drodze nigdy pojąć zjawiska życia, gdyby bowiem było inaczej, nie byłoby zasadniczej przeszkody, dla której w laboratorium chemicznym nie można by z martwego materiału stworzyć żywego organizmu. Jakkolwiek jednakże rzeczy by się w tej sprawie miały, substancje, z których się składają ciała organiczne, są tymi samymi substancjami, co i te, które tworzą świat nieorganiczny, są nimi mianowicie atomy.

Nowy rodzaj substancji znajduje Wartenberg dopiero w świecie psychiki. Po krytycznym rozpatrzeniu stanowiska materialistycznego i teorii identyczności, po rozprawieniu się z doktryną odmawiającą zjawiskom świadomości substancjalnego podłoża opowiada się Wartenberg za przyjęciem substancji duchowych, zasadniczo odmiennych od substancji materialnych. Zagadnienie wzajemnego stosunku duszy i ciała rozstrzyga dalej Wartenberg w duchu interakcjonizmu, odrzuciwszy uprzednio doktrynę paralelizmu psychofizycznego. Nakoniec rozważa Wartenberg zagadnienie, w jaki sposób pojąć fakt zespolenia się duszy i ciała w substancjalną jedność funkcjonalną, jak pojąć zjawisko narodzin i śmierci. Wszelkie narzucające się próby rozwiązania tej kwestii zostają odrzucone, autor widzi się zmuszony uznać to pytanie za nierozwiązalną zagadkę.

Jak widzimy pluralizm Wartenberga przyjmuje postać pluralizmu dualistycznego. Końcowe jednakże rozdziały omawianej książki wprowadzają poglądy, które ostrze tego pluralizmu stępiają i zbliżają doktrynę Wartenberga do monizmu Lotzego. Na zakończenie swych wywodów zauważa mianowicie Wartenberg, że nie podobna uznać substancji cielesnych i duchowych za coś absolutnego, coby samo w sobie posiadało zasadę swego istnienia. Wtedy bowiem każda z tych substancji byłaby czymś absolutnie samodzielnym i niezależnym, a to uniemożliwiałoby ich wzajemne na siebie oddziaływanie. Skoro substancje nie są absolutem, muszą mieć rację swego istnienia poza sobą, a ponieważ całokształt substancji wyczerpuje całość świata, przeto musi to, co stanowi podstawę ich istnienia, być czynnikiem pozaświatowym. Ten pozaświatowy czynnik dopiero może być absolutem. Ład i harmonia panująca w świecie, sens i plan, jaki się w nim przejawia, wskazują na to, że transkosmiczną podstawą świata może być tylko istota obdarzona rozumem i twórczą wolą. Istoty takiej nie można pojąć inaczej jak jako osobę, a przeto absolutem stanowiącym podstawę świata może być tylko Bóg.

Czytając streszczoną powyżej książkę ulega się często wrażeniu, że czyta się pracę należącą do dawno minionej epoki, że oto leży przed nami dzieło

jakiegoś myśliciela z czasów Kartezjusza, Spinozy lub Leibniza. I problematyka na ogół jest ta sama i frazeologia; i aparat pojęciowy podobny, równie jak i aparat pojęciowy tamtych autorów domaga się w naszych oczach dokładniejszego opracowania; i styl dowodów na tym samym mniej więcej pozostaje poziomie. Jedyne ustępy poświęcone zagadnieniu mechanizmu i witalizmu, z uwagi na uwzględniane w nich nowsze zdobycze nauk biologicznych mają charakter bardziej nowoczesny. Nowocześniejszy jest również nacisk, jaki autor (przynajmniej programowo) kładzie na konieczność opierania się na faktach doświadczenia, jakkolwiek nie korzysta z niego w wyższej mierze niż klasycy metafizycy. Różni się jednak praca Wartenberga od dzieł klasyków metafizycznych na swą korzyść o wiele większą przystępnością. Piękny język tej pracy, wzniosłe wyżyny metafizyki, po których nas autor prowadzi, nie wymagając od nas większego wysiłku, czynią z tej lektury prawdziwą przyjemność. Toteż zalecić można każdemu, kto pragnie zapoznać się z problematyką klasycznej metafizyki, ze stanowiskami z problematyką tą się wiążącymi, z dobrym stylem prac metafizycznych, aby książkę tę przeczytał.

Wielkie dzieło metafizyczne, w którym zawarł Wartenberg cały swój system filozoficzny, zamyka cykl jego prac pisanych w języku niemieckim. W tym samym roku 1900, w którym dzieło to się pojawiło, habilituje się jego autor w Uniwersytecie krakowskim i od tego czasu prace swoje (z jednym tylko wyjątkiem) ogłasza w języku polskim. Szereg prac w ojczystym języku autora pisanych otwiera książka pt. *Obrona metafizyki* (Kraków, 1902). Książka ta, jakkolwiek już niemal 40 lat od jej napisania upływa, nie straciła dotychczas swej aktualności. Porusza w niej Wartenberg zagadnienie potrzeby i możliwości naukowego uprawiania metafizyki, zagadnienie i dziś niemniej żywe niż wtedy, gdy pracę tę pisał. Poglądy zaś, którym w książce tej daje wyraz należą do najcenniejszych, jakie w obronie naukowej metafizyki wypowiedziano.

Zadanie metafizyki jest zdaniem Wartenberga trojokie: ma ona po pierwsze dokonać krytycznego rozbioru pojęć i zasad, które nauki szczegółowe bezkrytycznie zakładają i stosują; po wtóre ma ona zdać sprawę z istoty zjawisk, którymi zajmują się nauki szczegółowe; trzecim i najwyższym zadaniem metafizyki jest „wytworzenie naukowego, systematycznego poglądu na całość bytu pod względem jego istoty“. Rozdział mający wykazać możliwość naukowego uprawiania metafizyki rozpoczyna autor od krytyki argumentacji pozytywistów, Kanta i neokantystów, wykazujących niemożliwość metafizyki. Z pozytywistami rozprawia się Wartenberg, zwracając uwagę na to, że postulat czystego doświadczenia, na którym się ich krytyka metafizyki opiera, uniemożliwia nie tylko metafizykę, lecz wszelką w ogóle naukę, a nawet poznanie potoczne. Z Kantem rozprawia się Wartenberg w dłuższym wywodzie, wykazując, że zarówno fenomenalistyczna konsekwencja jego stanowiska, jak również jego teza antymetafizyczna ma swoje źródło w przesadzie, przypisującym zasadom czystego przyrodoznawstwa charakter apodyktyczny. Konsekwencji tych się uniknie i otworzy się możliwość naukowego poznania sfery rzeczy samych w sobie, jeśli się zasady czystego przyrodoznawstwa pojmie jako hipotezy tylko, którymi są naprawdę. Godzi się Wartenberg z Kantem, że aprioryczna metafizyka, jaką uprawiali racjonalisci, jest niemożliwa. Niemniej uważa, że nie stoi na przeszkodzie metafizyce empirycznej, która swe twierdzenia, odnoszące się do

istoty bytu, traktować będzie jako hipotezy oparte we właściwy hipotezom sposób na doświadczeniu. Rozprawę z przeciwnikami metafizyki kończy wywód, w którym autor stara się wykazać, że hipotezy metafizyczne nie różnią się od hipotez nauk szczegółowych tym, że pierwsze roszczą sobie pretensję do absolutnego znaczenia, drugie zaś przypisują sobie tylko znaczenie względne. Naprawdę bowiem nauki nie traktują swoich hipotez i teorii jako fikcyjnych konstrukcji pomocniczych, lecz uważają je za rzeczowe twierdzenia zdające sprawę z istoty rzeczywistości. Nie jest też słuszny pogląd, jakoby hipotezy metafizyki jako dotyczące niedostępnej doświadczeniu, transcendentnej sfery rzeczywistości, nie podlegały kontroli doświadczenia. Rzecz ma się przeciwnie, a pozór, jakoby tak było, pochodzi z błędnej doktryny Kanta, wedle której pomiędzy immanentną sferą zjawisk a transcendentną sferą bytu nie istnieje żaden realny związek. Wartenberg zdaje sobie sprawę z tego, że odparcie zarzutów skierowywanych przeciwko możliwości naukowego uprawiania metafizyki nie wystarcza jeszcze dla wykazania, że możliwość ta rzeczywiście zachodzi. Kończy też swą pracę uwagą, że tylko same badania metafizyczne w swym rozwoju i postępie mogą wykazać, że ich naukowe uprawianie leży w granicach możliwości ludzkiego umysłu.

Obrońca metafizyki Wartenberga podobnie jak i wcześniejsze jego prace spotkały się z dużym uznaniem krytyki fachowej. Prace te uutorowały też Wartenbergowi drogę do dalszej kariery uniwersyteckiej. W r. 1903 zostaje mianowany profesorem filozofii w Uniwersytecie lwowskim i na tym terenie rozpoczyna swoją działalność nauczycielską. Od tego jednakże czasu słabnie jego rozmach twórczy. A rozmach to był istotnie imponujący. W dwóch zaledwie latach, 1899 i 1900, pojawiają się cztery duże prace, w tym dwie książki o pokaźnych rozmiarach, z których jedna zawiera nie mniej i nie więcej tylko pełny wykład własnego systemu metafizycznego, dotyczący wszystkich niemal klasycznych zagadnień tej dyscypliny filozoficznej. To olbrzymie napięcie twórczości Wartenberga obecnie stopniowo maleje. W roku 1904 wydaje niewielkich rozmiarów książkę pt. *Das idealistische Argument in der Kritik des Materialismus* (Leipzig, 1904). (Krytykuje w niej autor argument wykazujący, że świadomość nie może być ani materią ani czymś od materii zależnym, skoro materia sama, będąca tylko zjawiskiem, jako taka od świadomości jest zależna). W rok potem ogłasza Wartenberg w *Przeglądzie Filozoficznym* rozprawę pt. „Kantowska argumentacja przeciw idealizmowi“, a w r. 1906 wydaje jeszcze przekład Kanta „Uzasadnienia metafizyki moralności“. Od tego czasu prace Wartenberga pojawiają się coraz rzadziej. W r. 1911 publikuje wstęp do przekładu F. Kierskiego Kanta *Krytyki Praktycznego Rozumu*, nad którym to przekładem roztoczył redakcyjną opiekę. Wreszcie w r. 1916 wydaje ostatnią swą pracę pt. „Zagadnienie czasu“. W pracy tej rozważa autor dwa zagadnienia: po pierwsze roztrząsa kwestię, od jakich czynników poznawczych zależy fakt, że wszystko, co tworzy przedmiot naszego doświadczenia, przedstawia się nam jako w czasie będące lub w czasie się odbywające. Po drugie zastanawia się nad pytaniem, czy czas jest czymś rzeczywistym, od naszego przedstawienia niezależnym a jeśli jest czymś rzeczywistym, to jaki rodzaj rzeczywistości należy mu przypisać. Na pierwsze z tych pytań odpowiada, że porządek czasowy przedmiotów doświadczenia zawdzięczamy czynnikowi empirycznemu, jakim jest faktyczny porządek, w którym wrażenia nasze występują, oraz czynnikowi apriorycznemu, który stanowi syntetyczną czynność umysłu oparta na od-

tworzeniu i rozpoznawaniu wrażeń, a umożliwiona przez jedność i tożsamość naszej świadomości. Rozważając kwestię realności czasu, dochodzi Wartenberg do wyniku odmawiającego czasowi bytu substancjalnego, lecz przyznającego mu byt akcydentalny, jako realną formę bytowania zmian rzeczywiście się odbywających. Wywody tej rozprawy toczą się na tle polemiki z Kantowskim aprioryzmem i idealizmem w sprawie czasu. Tak więc ostatnia praca Wartenberga nawiązuje w pewnej mierze do tego samego kręgu zagadnień, któremu poświęcona była jego pierwsza publikacja.

Już chociażby z tego pobieżnego przeglądu dorobku pisarskiego Wartenberga widać, że był to myśliciel o własnym obliczu, który nie ograniczał się do zajmowania się pracami przygotowawczymi na przedpolu filozofii, lecz miał odwagę atakować centralne i najgłębsze problemy filozoficzne. Nie był to — aby użyć zwrotu prof. Tatarzkiewicza — minimalista, lecz maksymalista filozoficzny. Umysł raczej skłonny do syntezy niż do analizy, nie uległ wpływowi tych prądów współczesnych, które na głębszą analizę w pierwszym rzędzie kładą nacisk i przed jej dokonaniem nie kwapią się do dalekosiężnych prób wielkiej syntezy. Cała działalność naukowa Wartenberga przepojona jest duchem końca XIX stulecia. Do tego okresu należą jego główne prace i do tego okresu zaliczy go zapewne przyszły historyk polskiej filozofii, przyznając mu na terenie naszej myśli filozoficznej pozycję analogiczną do tej, jaką w filozofii niemieckiej zajmował, wysoce ceniony przez Wartenberga, Edward Hartmann.

Obok żywej działalności pisarskiej rozwijał Wartenberg przez długie lata działalność nauczycielską, która dobrze zapisała się w pamięci licznych pokoleń słuchaczy Uniwersytetu lwowskiego. W wykładach swych pouczał o wielkich klasykach filozofii, zwłaszcza nowożytnej. Z współczesnych prądów filozoficznych uwzględniał w swych wykładach obok prądów niemieckich również Bergsona i pragmatystów. Obok „historyczno-krytycznych” miał również wykłady systematyczne poświęcone najczęściej tym zagadnieniom, którymi zajmował się w swoich książkach. Wykładał jasno i przystępnie, mówił z wielkim przejęciem w pięknie zaokrąglonych zdaniach. Toteż wykłady Wartenberga cieszyły się dużą frekwencją słuchaczy, seminaria jego jednak mniej były uczeszczane. Nie miał bowiem Wartenberg daru pobudzania dyskusji, nie umiał zbliżyć do siebie słuchaczy, zbyt silnie tkwił w filozoficznym aparacie pojęciowym, którym sam pracował, aby się zniżyć do poziomu początkującego adepta filozofii. Te rysy jego umysłowości, a przy tym wątłe zdrowie i pozostający zapewne z tym w związku pewien lęk przed ludźmi sprawiły, że mimo trzydziestoletniej działalności na katedrze nie wychował sobie Wartenberg „swoich” (stricto sensu) uczniów. Mimo to cieszył się wielkim szacunkiem zarówno wśród swych kolegów jak i wśród słuchaczy, którzy wysoko cenili nie tylko jego zasługi naukowe lecz również szlachetną, tkliwą na ludzką niedolę, życzliwą wszystkim jego naturę. Toteż Uniwersytet lwowski pamiętny zasług, jakie Wartenberg położył dla polskości tego Uniwersytetu, pełniąc w czasie wojny światowej we Lwowie pod inwazją rosyjską ciężkie obowiązki dziekana, obdarzył go wkrótce po jego przejściu w r. 1935 na emeryturę godnością profesora honorowego. Był bowiem Wartenberg gorącym polskim patriotą, człowiekiem niezwykle skromnym i bezinteresownym. Był naturą miłującą piękno i całą duszą oddaną pracy naukowej, której niestety w drugiej połowie swego życia nie mógł się, z powodu choroby, oddawać z tym zapalem, z jakim się jej poświęcał.

w młodości. Leżał w tym pewien tragizm. Mimo to nie stał się Wartenberg człowiekiem zgorzkniałym i nie zatracił pełnego uroku w osobistym obcowaniu. Toteż gdy w dniu 13 kwietnia 1938 r. odszedł na zawsze, towarzyszył mu szczerzy żal tych wszystkich, którzy go znali jako wybitnego filozofa i tych, którzy w nim cenili szlachetnego człowieka.

SPRAWOZDANIA.

Prof. Dr Stefan Szuman. — Dr J. Pieter. — Ks. H. Weryński. Psychologia Światopoglądu Młodzieży. Idealizm, filozofia, religia. Nakładem Naukowego Towarzystwa Pedagogicznego. Z zasiłku Funduszu Kultury Narodowej. Skład główny w Księgarniach S. A. Książnica - Atlas, Warszawa - Lwów. 1933. Str. VIII. 474.

Na książkę tę składają się trzy rozprawy, pochodzące od wymienionych w tytule autorów. Łączą je jednak pokrewny temat i częściowo wspólne źródła. Wszystkie trzy rozprawy analizują pewne składniki światopoglądu młodzieży, przy czym Prof. Szuman obrał sobie za ściślejszy temat idealizm młodzieńczy, Dr J. Pieter filozofię, a Ks. H. Weryński przeżycie religijne tego okresu rozwojowego. Jednym wspólnym źródłem, z jakiego czerpią wszyscy trzej autorzy, są dzienniczki młodzieży, zebrane przez Prof. Szumana, których liczba w owym czasie wynosiła 26. Źródłem uzupełniającym są ankiety, przeprowadzone wśród młodzieży a dotyczące opracowywanego przez autorów tematu. Wszystkim trzem autorom zależy na tym, by nie tyle oni mówili o młodzieży, lecz by młodzież w jak najszerszych granicach sama mogła dojść do głosu. Z tego też względu wszystkie trzy rozprawy podają liczne urywki z dzienników młodzieży.

Najobszerniejsza jest rozprawa Prof. Szumana, zajmująca się analizą i rozwojem idealizmu młodzieńczego. Autor wywodzi, iż idealizm młodzieńczy przechodzi przez trzy kolejne fazy ewolucji, a mianowicie fazę antycypacji, kompensacji i normy. Na wstępie okresu dojrzewania przystępuje młodzież do rzeczy-

wistości „z gotowym ideałem wygórowanym i nierealnym“. Ta idealizująca antycypacja nie znajduje potwierdzenia w życiu, co daje powód do rozczarowania i depresji. Jednakowoż złe doświadczenie nie zabija idealizmu a tylko nadaje mu inną formę. Młodzież ucieka przed rzeczywistością w krainę marzeń i urojeń, które kompensują jałowość świata realnego. Wreszcie w fazie idealizmu normalnego młodzież powraca do rzeczywistości, usiłując ją jednak przetworzyć w myśl idealnych postulatów. Oprócz stadiów wyróżnia Szuman oddzielne formy idealizmu, rozróżniając idealizację sielankową, romantyczną i metafizyczną. Wszystkie powyższe stadia i formy idealizmu analizuje i ocenia autor szczegółowo, ilustrując je obficie cytatami z dzienniczek.

Dr J. Pieter stara się ze swej strony ustalić pewne typy młodzieńczego filozofowania oraz stadia jego ewolucji. Od różnia on 1) fazę rozbudzenia skłonności krytycznych w ogóle, 2) fazę problematyki teologicznej i kosmologicznej, 3) fazę problematyki moralno-społecznej, 4) fazę krystalizowania się określonych zapatrywań i wreszcie 5) fazę zobojętnienia filozoficznego. Zdaniem autora 14-ty rok życia uważać można za przeciętny początek zainteresowań filozoficznych, a rok 20-ty za przeciętny koniec, tj. za początek fazy zobojętnienia filozoficznego.

Ustaleniem pewnych faz rozwojowych zajmuje się wreszcie rozprawa ks. H. Weryńskiego, przy czym, zgodnie z obranym tematem, idzie autorowi o rozwój religijności. Autor wyróżnia trzy fazy. W fazie pierwszej, którą nazywa fazą osobistego zainteresowania, ożywia się stosunek młodzieży do form i praktyk religijnych przekazywanych tradycją; zjawiają się autorefleksje na tle religijnym.

a

W fazie drugiej, którą autor nazywa fazą przełomu, zjawiają się różne formy zwątpienia i niepokoju, a wreszcie w fazie trzeciej przychodzi uspokojenie, wyrównanie. Poza tym analizuje autor cały szereg cech specyficznych dla religijności młodzieńczej, jak na przykład radykalizm, egotyzm, pociąg do mistyki i tęsknotę za przewodnikiem.

Omawiana książka stanowi niewątpliwie cenny dorobek w zakresie polskiej literatury psychologicznej. Zwłaszcza cenna jest rozprawa Prof. Szumana. Jest to faktycznie pierwsza gruntowna i systematyczna analiza idealizmu młodzieńczego we współczesnej literaturze psychologicznej nie tylko polskiej, lecz powszechnej. Najmniej rzeczy nowych wnosi rozprawa, dotycząca religijności młodzieży. Wymienione przez autora fazy rozwoju znane są od dawna. Rozprawa autora mogłaby zatem dać tylko potwierdzenie ich istnienia na podstawie nowego materiału. Zauważyć należy jednak, iż autor tezy swoje tylko w drobnej części wysnuwa z zasadniczego źródła całej książki, to jest z dzienników, a w gruncie rzeczy przyjmuje raczej tezy innych autorów.

Stefan Baley (Warszawa).

Eugène Dupréel. De la nécessité. Bruxelles, 1928. Str. 40 (Archives de la Société Belge de Philosophie, I. année, 1. fasc.).

Mała ta, ale trudna w czytaniu, książeczka zawiera szkic teorii konieczności, szkic teorii ducha i próbę kombinacji obu tych dziedzin.

Autor, profesor Uniwersytetu brukselskiego, krytykuje sposób pojmowania konieczności przez klasyczny racjonalizm. Prawdy konieczne polegają na czymś niezrozumiałym i nieracjonalnym: na poczuciu niemocy wydawania sądów z nimi sprzecznych. Wprawdzie racjoniści unikają oparcia się o intuicję, identyfikując sądy konieczne z sądem w ogóle. Zaprzeczać prawdom koniecznym, to, według nich, po prostu nie myśleć. Ale stanowisko takie nie jest w zgodzie z potocznym doświadczeniem, dla którego

b

myśl konieczna różni się od myśli niekoniecznej a nawet mylnej jedynie dodatkowym poczuciem słuszności, pewności, oczywistości.

Nie można konieczności mieszać z oczywistością. Pierwsza jest wartością logiczną i nie posiada stopni, druga zjawiskiem psychicznym, dopuszczającym stopniowanie. Korkluzja skomplikowanego rozumowania, jakkolwiek logicznie tak samo konieczna jak przesłanki, nie bywa zazwyczaj w tym samym stopniu oczywista.

Dla racjonalizmu punktem wyjścia myślenia poznawczego są pewne prawdy bezwzględne, proste i oczywiste. Ustalona jest także droga dedukcyjna. Podobnie empiryzm posługuje się ustalonym punktem wyjścia. Ale skrepowanie to jest bezpodstawne. Punktem wyjścia dla naszego myślenia są zdania niedowodzone a więc aksjomaty i konwencje. Są to raczej granice a nie światła przewodnie. Myśl poznawcza przebiega pole, którego punkt wyjścia jak i cel tj. opanowanie tego co nieznanne, są jednakowo ciemne. I jeżeli prawdy konieczne racjonalistów można obrać za punkty wyjścia, to tylko dlatego, że reprezentują naszą ignorancję i uznanie ich polega na zgodzie powszechnej. Nie ma żadnej konieczności samej przez się. Te zdania są konieczne, które wynikają z przyjętych reguł i konwencji.

Myśl nasza nie polega na rozwijaniu pewnych prostych prawd podstawowych, ale jest to praca albo raczej wytwór, podobny do produktów działalności technicznej. Istotą wszelkiego wytwarzania jest łączenie w różny sposób dwóch momentów: idealnego „porządku“ i momentu „siły“. Myśl — to połączenie formy logicznej i aktywności psychicznej. Molekułę tę wyrazić można wzorem OF (ordre, force).

*) Pragnąc uczcić pamięć swego długoletniego współpracownika, śp. Mariana Borowskiego, Redakcja zamieszcza niniejsze sprawozdanie, jakkolwiek omawiana w nim książka ukazała się przed laty dziesięciu.

Myślenie jest czynnością konstrukcyjną. W każdej tego rodzaju czynności wyróżnić można jako pierwsze stadium ustalenie intencji, zebranie materiału, dobór narzędzi, jako drugie stadium właściwą pracę i jako trzecie stadium wydzielenie gotowego wytworu. Racjonalizm uważał stadium drugie za coś specyficznie duchowego. Tymczasem właśnie ono może być zmechanizowane. Rutyna, rachunek a nawet maszyna mogą tutaj zastąpić inicjatywę i wysiłek psychiczny. — Natomiast istotą ducha stanowi ustalanie sobie reguł, których postanawiamy się trzymać. Tylko w ten sposób można pogodzić wolność z porządkiem.

Reguły i konwencje, które przyjmuje jakaś grupa ludzi, są to jedyne dla niej źródła konieczności. Nie ma jakiegoś generalnego „porządku“, jedynego i powszechnego i nie ma też prawd, mających wyłączne prawo do powszechnego uznania. Z drugiej strony, centralną domeną duchowości są grupy, ustanawiające sobie pewne zasady drogą konwencji, a nie umysły indywidualne. *Craquer le vieux cadre „individu — ordre universel“* (str. 37) — oto zadanie, którego podjął się autor.

Marian Borowski †.

PRZEGLĄD CZASOPISM.

I.

Erkenntnis. VII (1937/38). 2.

K. DÜRR: Jedność nauk (Die Einheit der Wissenschaften). Str. 65—80. Jedność nauk polega na tym, że zasada sprzeczności ma ważność nie tylko w obrębie każdej z nich z osobna, ale także w odniesieniu do ogółu nauk. Dzięki temu można stosować równocześnie kilka dyscyplin do rozwiązania tego samego zagadnienia. Ta zasada jedności nauk była zachowana zarówno w starożytnych podziałach nauk Pitagorejczyków i Geminosa, jak we współczesnym podziale Windelbanda. Znalazła ona realizację w programie encyklopedycznym Leibniza, w Encyklopedii Diderota, a ostatnio zaś w Encyklopedii wydawanej przez grupę Carnapa.

H. WINTERSTEIN: Witalizm mikrofizyczny (Der mikrophysikalische Vitalismus). Str. 81—91. Autor krytykuje dwie

witalistyczne tezy Jordana, dotyczące roli „wzmacniaczy“ w procesach biologicznych, resp. związku między indeterminizmem mikrofizycznym, a zagadnieniem wolnej woli. Przeciw pierwszej wysuwa m. i. zarzut, że jest nierozstrzygalna, a tym samym, w myśl koncepcji pozytywistycznej przyjętej przez Jordana, bezsensowna. O drugiej zauważa, że w praktyce umiemy przepowiadać zachowanie ludzkie lepiej, niż np. wynik rzutu kostką, jakkolwiek rzut ten jest według Jordana zdeterminowany. Trudność przepowiadania tłumaczy się dużą ilością czynników, które wyznaczają wynik a nie brakiem tych czynników.

R. RAND: Filozofia Kotarbińskiego na podstawie jego głównego dzieła: „Elementy teorii poznania, logiki i metodologii nauk“ (Kotarbińskis Philosophie auf Grund seines Hauptwerkes: „Elemente der Erkenntnistheorie, der Logik und der Methodologie der Wissenschaften“). Str. 92—120. Autorka streszcza książkę Kotarbińskiego, dodając kilkanaście krytycznych uwag.

Erkenntnis. VII (1937/38). 3.

JĘZYK NAUKOWY.

IV Międzynarodowy Kongres dla jedności nauki. Cambridge, 1938.

O. HELMER: Języki zawierające wyrażenia o nieskończonej długości (Languages with expressions of infinite length). Str. 138—141. Język badany przez autora różni się od „języka II“ Carnapa głównie tym, że występują w nim stałe nazwowe nieskończenie długie, mianowicie rozwinięcia dualne liczb rzeczywistych. Twierdzenie Gödel'a o istnieniu twierdzeń nierozstrzygalnych zachowuje swą ważność w tym języku.

D. VAN DANTZIG: Pewne możliwości przyszłego rozwoju pojęć przestrzeni i czasu (Some possibilities of the future development of the notions of space and time). Str. 142—146. Nawiązując do różnych odmian geometrii nieeuklidesowej, które znalazły zastosowanie w teorii względności i w teorii kwantów, autor rozważa możliwość dalszych uogólnień geometrycznych, np. przez usunięcie związków metrycznych, przez zastąpienie równań różniczkowych równaniami całkowymi, lub przez wprowadzenie nieciągłego czasu.

M. STRAUSS: Matematyka jako składnia logiczna — metoda sformalizowania języka teorii fizycznej (Mathematics as logical syntax — a method to formalize the language of a physical theory). Str. 147—153. Autor stara się pokazać na przy-

a

kładach mechaniki klasycznej i mechaniki kwantowej, że język teorii fizycznej da się sformalizować, jeśli zinterpretuje się matematyczną część teorii jako pewien zespół dyrektyw.

C. G. HEMPEL: O logicznej formie zdań o prawdopodobieństwie (On the logical form of probability-statements). Str. 154—160. W teorii częstościowej zdania te są funkcjami trzech zmiennych, z których jedna jest nazwą ciągu, druga nazwą klasy, trzecia zaś nazwą liczby rzeczywistej. W praktyce, określenie tego ciągu następuje z trudności, związane z „aksjomatem nieregularności“ Misesa.

K. DÜRR: Logika zdań w średniowieczu (Aussagenlogik im Mittelalter). Str. 160—168. Wśród autorów średniowiecznych, którzy kontynuowali rachunek zdań, stworzony przez stoików, Łukasiewicz nie wyczerpał Boecjusza i Abelarda. Autor stara się wykazać, że w teorii sylogizmu hipotetycznego, rozwiniętej przez tych dwu autorów, znajdują się elementy rachunku zdań.

D. C. WILLIAMS: Realistyczna interpretacja zdań naukowych (The realistic interpretation of scientific sentences). Str. 169—178. Autor polemizuje z pozytywizmem logicznym, który wiąże ściśle sprawy rozstrzygalności i sensowności zdań naukowych. Zdania nierozstrzygalne (np. zdania o kształcie i ruchu atomów) należy rozumieć dosłownie, jako zdania dotyczące przedmiotów niedostępnych doświadczeniu.

J. HADAMARD: Kryzys językowy (The language crisis). Str. 179—180. Wielość języków, w który h komunikowane są rezultaty naukowe, odrębne nawyki językowe poszczególnych dyscyplin i wieloznaczności terminów w obrębie danej dyscypliny (np. „biegun“ w matematyce) są poważną przeszkodą w rozwoju nauki.

G. MANNOURY: „Sygnifikantna“ analiza języka wolicjonalnego (Signifische Analyse der Willenssprache). Str. 180—188. Jednym z głównych zagadnień interesujących grupę badaczy holenderskich, zwanych się sygnifikami (wyszedł z niej m. i. Brouwer) jest psychologiczna analiza procesu, prowadzącego od „wolicjonalnego“ języka dziecka do „orzekającego“ języka dorosłych. Analiza ta doprowadziła autora do skonstruowania sztucznego języka, którego zasady artykuł podaje.

L. ROUGIER: Czy język fizyki jest uniwersalny i samoistny? (Le langage de la physique est-il universel et autonome?). Str. 189—194. Polemizując z tezą fizykaliźmu, autor stara się wykazać, że intersu-

b

biektywny język psychologiczny nie da się przełożyć na język fizyki.

J. H. WOODGER: Formalizacja pewnej teorii psychologicznej (The formalization of a psychological theory). Str. 195—198. Autor wymienia pojęcia pierwotne, które są wystarczające dla zdefiniowania wszystkich pojęć, występujących w teorii uczenia się szeregów zgłosek bez sensu, podanej przez L. Hulb'a.

A. NESS: O funkcji uogólniania (Über die Funktion der Verallgemeinerung). Str. 198—210. Rozprawy psychologiczne zawierają, prócz opisu eksperymentów i ich wyników, szereg tez o charakterze hipotez, wniosków, programu badań itp. Autor podaje pewien podział rozpraw ze względu na wzajemny stosunek obu tych części. Rozważania swe zalicza do behawiourystycznej teorii nauki.

K. GRELLING i P. OPPENHEIM: Pojęcie postaci w świetle nowej logiki (Der Gestaltbegriff im Lichte der neuen Logik). Str. 211—225. Autorowie szkicują system pojęć logistycznych, przy których pomocy można zdefiniować dwa pojęcia postaci. Jedno z nich odpowiada mniej więcej kryterium Ehrenfelsa, dotyczącemu możliwości transponowania postaci (np. melodii), drugie zaś zasadzie, że „postać jest czymś więcej niż sumą swych części“.

H. GOMPERZ: Interpretacja (Interpretation). Str. 225—232. Autor podaje przegląd metod, przy których pomocy historyk interpretuje postępowanie ludzkie.

E. WALTER: Wiedza jednolita jako podstawa historii nauk (Einheitswissenschaft als Basis der Wissenschaftsgeschichte). Str. 232—236. Aby uprawiać z powodzeniem historię nauki, należy uwzględnić rezultaty innych nauk, opisujące zależność danej nauki od warunków historycznych, geograficznych itp.

K. REACH: „Nazwowe“ stosunki a antynomie logiczne (The name-relation and the logical antinomies). Str. 236—240. „Nazwowy“ jest stosunek wyrażenia do jego nazwy, lub stosunek nazwy do przedmiotu. Wprowadzając symbole tych stosunków, otrzymuje się nowe oświetlenie antynomii klamcy i wyrazów heterologicznych.

O. NEURATH: Podział jednolitej nauki (The departmentalization of unified science). Str. 240—246. W przeciwieństwie do dawnych klasyfikacji nauk, encyklopedyzm zachowuje dużą ilość małych jednostek naukowych, dążąc do nadania im jednolitości przez aksjomatyzację, badanie istniejących izomorfizmów, możliwość redukcji (w sensie Carnapa) itp.

Dr H. Mehlberg (Lwów).

II.

The Journal of Symbolic Logic. I (1936).

W. V. QUINE: Toward a calculus of concepts. Str. 2—25. — A. F. EMCH: Implication and deducibility. Str. 26—35. — B. ROSSER: Constructibility as a criterion for existence. Str. 36—39. — A. CHURCH: A note on the Entscheidungsproblem. Str. 40—41. — W. V. QUINE: Set-theoretic foundations for logic. Str. 45—57. — A. F. EMCH: Addendum to the article Implication and deducibility. Str. 58. — Abstracts of papers to be presented to the joint Meeting of the Association for symbolic Logic and the American mathematical Society, September 1, 1936. (R. CARNAP: Truth in mathematics and logic. Str. 59. — J. B. ROSSER: Extensions of some theorems of Gödel and Church. Str. 59. — A. CHURCH and S. C. KLEENE: Construction of formal definitions of functions of ordinal numbers. Str. 59—60. — E. V. HUNTINGTON: Postulates for assertion, conjunction, negation, and equality. Str. 60. — F. B. FITCH: A formal theory of types. Str. 60—61. — P. HENLE: The algebras of concentric sectors. Str. 61. — L. O. KATTSOFF: Group theory for truth values. Str. 61. — A. F. EMCH: The calculus of logical implication. Str. 61—62. — P. WEISS: The self-contradictory. Str. 62. — E. C. BERKELEY: Two practical problems requiring techniques from symbolic logic. Str. 62. — R. KORGEN: An extension of the concept called language. Str. 62). — C. I. LEWIS: Emch's calculus and strict implication. Str. 77—86. — J. B. ROSSER: Extensions of some theorems of Gödel and Church. Str. 87—91. — F. B. FITCH: A system of formal logic without an analogue to the Curry W operator. Str. 92—100. — A. CHURCH: Correction to a note on the Entscheidungsproblem. Str. 101—102. — E. L. POST: Finite combinatory processes - formulation. Str. 103—105. — A. CHURCH: A bibliography of symbolic logic. Str. 121—216.

The Journal of Symbolic Logic. II (1937).

A. FRAENKEL: Ueber eine abgeschwachte Fassung des Auswahlaxioms. Str. 1—25. — H. B. CURRY: On the use of dots as brackets in logical expressions. Str. 26—28. — R. M. ROBINSON: The theory of classes. A modification of von Neumann's system. Str. 29—36. — P. BERNAYS: A system of axiomatic set theory. I. Str. 65—77. — A. F. EMCH: Deducibility with respect to necessary and impossible propositions. Str. 78—81. — C. G. HEMPEL: A purely topological form of non-Aristotelian logic. Str. 97—112. — W. V. QUINE: On derivability. Str. 113—119. — W. V.

QUINE: On Cantor's theorem. Str. 120—124. — F. B. FITCH: Modal functions in two-valued logic. Str. 124—128. — B. ROSSER: Gödel theorems for non-constructive logics. Str. 129—137. — W. V. QUINE: Logic based on inclusion and abstraction. Str. 145—152. — A. M. TURING: Computability and λ -definability. Str. 153—163. — A. M. TURING: The p -Funktion in λ -K-conversion. Str. 164. — B. A. BERNSTEIN: Remark on Nicod's reduction of Principia mathematica. Str. 165—166.

The Journal of Symbolic Logic. III (1938). I.

L. CHWISTEK and W. HETPER: Nowe podstawy formalnej metamatematyki (New foundations of formal metamathematics). Str. 1—37.

Zadaniem tej pracy jest budowa systemu podstaw metamatematyki formalnej. System ten odbiega w istotnych punktach od poprzednich publikacji autorów. Na wstępie budują autorowie pewien system pomocniczy, który ma umożliwić budowę systemów właściwych. Ten system pomocniczy sformułowany jest w języku potocznym i operuje tylko czterema typami zdań: A jest twierdzeniem; jeśli P, to Q; X jest wyrażeniem i X jest skrótem Y. Ponadto wprowadzają autorowie nieskończony zbiór wyrażań, budowanych sukcesywnie z wyrażenia „c” i ze znaku „*”: ten ostatni gra rolę funktora od dwu argumentów, będących wyrażeniami, i jest zapisany beznawiasowym sposobem Łukasiewicza. W systemie tym występują dwa pojęcia pierwotne, mianowicie funktor Sheffera i tzw. schemat podstawieniowy (tj. pewna funkcja zdaniowa od czterech argumentów, będących wyrażeniami). Pojęcia te są identyfikowane z pewnymi wyrażeniami ze wspomnianego zbioru wyrażań. Przy ich pomocy są sformułowane logiczne (dotyczące rachunku zdań) i semantyczne (dotyczące podstawiania) aksjomaty systemu. System nie zawiera zmiennych i jest zupełny.

Przy pomocy systemu pomocniczego buduje się szereg systemów właściwych, które zawierają już zmienne, funkcje zdaniowe, kwantyfikatory itd., identyfikowane z poszczególnymi wyrażeniami ze wspomnianej klasy wyrażań. Systemy te są budowane w ten sposób, że metateoria danego systemu mieści się w systemach wyższych. Przyjęta w nich teoria typów jest rozwinięciem idei Poincarégo, dotyczących paradoksu Richarda. Oprócz dyrektyw, dotyczących budowy wyrażań i doводу twierdzeń (mianowicie reguły od-

a

rywania, dołączania i opuszczania kwantyfikatorów, tudzież pewnego uogólnienia indukcji matematycznej, występują też dyrektywne interpretacje, które nie należą do danego systemu, lecz zapewniają jego przekładalność na język potoczny.

Po wykładzie systemów następują zastosowania, mianowicie elementy semantycznej arytmetyki liczb całkowitych i wymiernych, teorii klas i metateorii systemów semantycznych wraz ze sformułowaniem twierdzenia Gödel'a. Dowód tego twierdzenia na gruncie systemu stanowi przedmiot osobnej publikacji prof. Chwistka.

W. V. QUINE: Zupełność rachunku zdań (Completeness of the propositional calculus). Str. 37—40. Autor podaje dowód zupełności rachunku zdań, opierając się na aksjomatyce Tarskiego, Bernaysa i Wajsberga, u których terminami pierwotnymi są: implikacja materialna i fałsz; wykorzystuje przy tym dowód zupełności implikacyjnego rachunku zdań, podany przez Wajsberga.

Dr J. Mehlbergowa (Lwów).

III.

Kwartalnik Filozoficzny. XV (1938). 2. 3.

Z. LISSA: O komizmie muzycznym (dok.). Str. 95—107. — A. WIEGNER: W sprawie założeń i charakteru logiki tradycyjnej. Str. 108—122. — J. ŁUKASIEWICZ: Kartezjusz. Str. 123—128. — FR. ZEIDLER: Konsekwencje epistemologiczne teorii kwantów i teorii pola fizyki współczesnej. Str. 129—168; 195—230. — J. RAJGRODZKI: Rola poznawcza przeżyć spostrzegawczych w poglądach epistemologicznych Koła Wiedeńskiego. Str. 231—259. — J. WEPSIEĆ: Michał Wiszniewski i jego filozofia na tle empiryzmu z epoki polskiego oświecenia. Str. 260—277.

IV.

Przegląd Filozoficzny. XLI (1938). 2.

A. ZIELEŃCZYK: Marian Borowski. Str. 115—119. — S. CZAJKOWSKI: Główne tendencje systemu Malebranche'a. (W trzechsetlecie urodzin Mikołaja Malebranche'a (1638—1938)). Str. 120—135. — I. M. BOCHEŃSKI, O. P.: Powszechniki jako treść cech w filozofii św. Tomasza z Akwinu. Str. 136—149. — S. I. WITKIEWICZ: O protagorejskim typie umysłowości. Str. 150—174. — B. GAWECKI: O realizmie krytycznym. Str. 175—181. — S. BALEY: Karol Stumpf. Str. 182—191. — Dyskusja. L. FLECK: W sprawie artykułu p. Izdory Dąbskiej w Przeglądzie Filozoficznym. (Rocz. 40. z. III). Str. 192—195.

V.

Scientia. XXV (1931). 1—6.

S. DE SANCTIS: La regression psychique. Str. 31—42. — PH. FRANK: Der Charakter der heutigen physikalischen Theorien. Str. 183—196. — G. DE GIULI: Galileo e Descartes. Str. 207—220. — E. CAVAIGNAC: Les tendances du mouvement scientifique européen depuis Auguste Comte. Str. 249—254. — H. C. WARREN: Dynamic psychology. Str. 347—354. — E. FETTWEIS: Parallelerscheinungen auf mathematischem Gebiet bei jetzt lebenden Naturvölkern und bei Kulturvölkern vergangener Zeiten. Str. 423—436.

Scientia. XXV (1931). 7—12.

G. D. BIRKHOFF: A mathematical approach to aesthetics. Str. 133—146. — E. ALBERTARIO: Etica e diritto nel mondo classico latino. Str. 151—164. — F. MENTRE: Sensation et perception. Str. 289—296. — O. REGENBOGEN: Die Naturwissenschaft der Peripatetiker. Str. 345—354.

Scientia. XXVI (1932). 1—6.

F. ENRIQUES e G. DIAS DE SANTILANA: Platone e la teoria della scienza. Str. 5—20. — H. DRIESCH: E. Rignano's Lehre vom Organischen in ihrer Entwicklung. Str. 71—78. — M. THOMAS: La notion de l'instinct. Str. 157—168. — F. J. HEARNshaw: History as a science. Str. 228—236. — N. KOLTZOFF: La vie. Str. 270—288.

Scientia. XXVI (1932). 7—12.

M. DEHN: Das Mathematische im Menschen. Str. 125—140. — A. M. PIZZAGALLI: Il concetto di materia e il materialismo indiano. Str. 167—173. — H. RUDY: Psychologien ohne Seele. Str. 234—242.

Scientia. XXVII (1933). 1—6.

G. CASTELNUOVO: Determinismo e probabilità. Str. 1—12. — K. EDWARDS: Constitution and temperament. Str. 272—284. — CH. MYERS: Some psychological aspects of heredity. Str. 331—350. — M. PLANCK: Die Kausalität im Naturgeschehen. Str. 153—164.

Scientia. XXVII (1933). 7—12.

J. PRZYŁUSKI: La théorie des éléments et les origines de la science. Str. 1—8. — F. STRUNZ: Theophrastus Paracelsus. Str. 149—158. — E. S. RUSSELL: Is comparative psychology an „objective science?“ Str. 181—190. — E. RADL: Zur Philosophie der Wissenschaftslehre. Str. 309—315. — M. THOMAS: La question philosophique et scientifique de l'in-

b

a

telligence animale. Str. 323—334. — F. ENRIQUES: L'infinito nella storia del pensiero. Str. 381—401. — H. DELGADO: La nuova psicologia espiritual. Str. 426—436. — S. HOOK: Theories of social determinism. Str. 437—449.

Scientia. XXVIII (1934). 1—6.

CH. RICHET: Le principe d'identité. Str. 29—39. — J. A. BIERENS de HAAN: Langue humaine. Langage animal. Str. 40—49. — G. GIORGI: L'evoluzione della nozione di tempo. Str. 89—102. — J. STENZEL: Zur Entstehung des wissenschaftlichen Begriffes in der griechischen Philosophie. Str. 169—176. — E. JONES: Psycho-analysis and folk lore. Str. 209—220. — S. ZAWIRSKI: L'évolution de la notion du temps. Str. 249—261. — L. BRUNSCHVICG: Science et prise de conscience. Str. 329—340.

Scientia. XXVIII (1934). 7—12.

J. MALFITANO et A. HONNELAITRE: La notion de complexité comme principe de méthodologie scientifique. Str. 121—128. — W. BURRIDGE: Colour vision. Str. 141—151. — R. HÖNIGSWALD: Urteil und Methode. Str. 185—191. — CH. BAUDOIN: Le déplacement affectif. Str. 217—224. — P. MASSON-OURSSEL: L'expérience indienne de la spiritualité. Str. 273—278. — F. GONSETH: La réalité et la vérité mathématique. Str. 313—325.

Scientia. XXIX (1935). 1—6.

M. MORAND: Sur l'unité des sciences physiques. Str. 1—15. — B. BAVINK: Die Bedeutung der neuen Physik für das Grundproblem der Biologie. Str. 28—36. — L. LÉVY-BRUHL: Le temps et l'espace du monde mythique. Str. 139—149. — E. SCHRÖDINGER: Quelques remarques au sujet des bases de la connaissance scientifique. Str. 182—191. — H. HAUSER: Science et philosophie après le Concile de Trente. Str. 192—201. — F. C. BARTLETT: Remembering. Str. 220—226. — L. VERLAINE: La psychologie des conduites. Str. 284—296. — F. ENRIQUES: L'infini dans la pensée des Grecs. Str. 310—314. — T. BURROW: Fallacies of the senses. First part. Str. 354—365; 431—441. — H. METZGER: La signification de l'histoire de la pensée scientifique. Str. 448—453.

Scientia. XXIX (1935). 7—12.

PH. FRANK: Positivistische oder metaphysische Auffassung der Physik? Str. 1—9. — J. JÖRGENSEN: Hauptzüge der gegenwärtigen Philosophie der Physik. Str. 81—91. — G. REVAULT D'ALLONNES: Contribution à une psychologie nou-

b

velle. Str. 101—108. — C. FORMICHI: Scienza e religione nel pensiero indiano. Str. 141—148. — K. SAPPER: Die Erschütterung des Kausalitätsprinzips in der neuesten Physik. Str. 149—156. — F. A. PANETH: Chemische Elemente und Urmaterie. Str. 219—228; 272—279. — E. AUGIER: Les mécanismes et les faits de conscience. Str. 286—295. — J. SOLTERER: Reflections and utility. Str. 347—354. — K. SAPPER: Pour la critique du positivisme. Str. 355—357.

Scientia. XXX (1936). 1—6.

E. CAVAINAC: Quelques réflexions sur l'histoire de la science. Str. 1—4. — G. CASTELNUOVO: Les vues philosophiques d'un grand physicien. Str. 40—43. — W. PAULI: Raum, Zeit und Kausalität in der modernen Physik. Str. 65—76. — P. SCHILDER: Language and the constructive energies of the psyche. Str. 149—158; 205—211. — A. SOMMERFELD: Wege zur physikalischen Erkenntnis. Str. 181—187. — J. PRZYLUCKI: Les trois phases du développement mental en relation avec l'évolution économique et sociale. Str. 212—217. — M. THOMAS: La notion de l'instinct, connaissance innée, et sa tenue devant la méthode expérimentale. Str. 251—264. — E. KRETSCHMER: La structure de la personnalité dans la psychothérapie. Str. 278—279.

Scientia. XXX (1936). 7—12.

J. METALLMANN: L'état actuel du problème et de la notion du déterminisme dans les sciences de la nature. Str. 1—11. — M. DEHN: Raum, Zeit, Zahl bei Aristoteles vom mathematischen Standpunkt aus. Str. 12—21; 69—74. — B. LAVERGNE: La théorie psychologique des crises économiques. Str. 38—42. — G. CASTELNUOVO: Il principio di causalità. Str. 61—68. — R. CARNAP: Existe-t-il des prémisses de la science qui soient incontrôlables? Str. 129—135. — CH. BAUDOIN: De l'objet au verbe. Str. 143—150. — F. STRUNZ: Technik als Kulturproblem. Str. 162—168. — A. GEMELLI: Lo studio del „comportamento“ in psicologia animale. Str. 271—285; 339—352.

Scientia. XXXI (1937). 1—6.

J. BAYET: Causalité primitive. Str. 1—8. — O. L. REISER: Non-Aristotelian logic and the crisis in science. Str. 137—150. — P. SERVIEN: Le langage des sciences. Str. 201—209; 261—272. — P. MASSON-OURSSEL: L'Inde a-t-elle fait une psychologie? Str. 222—225. — L. S. SEL-LING: The threshold concept in social

a

psychology with particular reference to crime. Str. 344—354.

Scientia. XXXI (1937). 7—12.

P. DUCASSÉ: Méthode positive et méthode cartésienne. Str. 1—6. — E. CASSIRER: Wahrheitsbegriff und Wahrheitsproblem bei Galilei. Str. 121—130; 185—193. — L. VERLAINE: Révision des valeurs en psychologie. Str. 215—224. — A. M. PIZZAGALLI: Il nuovo Aristotele e la scienza. Str. 225—233. — A. M. PIZZAGALLI: L'estetica indiana. Str. 278—282. — O. NEURATH: La notion de „type“ à la lumière de la logique nouvelle. Str. 283—287. — O. NEURATH: Die neue Enzyklopädie des wissenschaftlichen Empirismus. Str. 309—320.

Scientia. XXXII (1938). 1—6.

F. ENRIQUES: Znaczenie historii myśli naukowej w kulturze narodowej (Importanza della storia del pensiero scientifico nella cultura nazionale). Str. 125—134. Absolutny ideał prawdy naukowej nie jest osiągalny. Zawsze jest ona tylko pewnym przybliżeniem do rzeczywistości. Wobec tego do zrozumienia praw naukowych w obecnym stadium potrzebne jest zrozumienie stadiów dawniejszych. Można przy tym poznać współpracę duchową różnych narodów nad jedną wspólną kulturą.

E. BLEULER: Świadomość i to, co nieświadome (Bewusstheit und Unbewusstes). Str. 144—156. O świadomości można mówić, jako o charakterystycznej cesze wszystkich zjawisk psychicznych. Należy się jej doszukiwać wszędzie tam, gdzie się napotyka na objawy pamięci, (mneme Semon) a więc nawet u najniższych zwierząt i przy niektórych funkcjach wegetatywnych u człowieka. W drugim znaczeniu świadomość oznacza stopień związania zjawisk psychicznych z kompleksem jaźni. W tym znaczeniu przeżycia nieświadome są czymś zupełnie normalnym, np. przy czynnościach zmechanizowanych. Żle jest tylko, kiedy zepchnięte i stłumione, nie mogą się napowrót ujawnić.

A. REYMOND: Zagadnienie klasyfikacji nauk: szkic historyczno-krytyczny (Le problème de la classification des sciences: esquisse historico-critique). Str. 181—190. Dotychczasowe podziały nauk posługiwały się logiką Arystotelesową i statycznym ujmowaniem pojęć i rzeczywistości (rodzaj, klasa). Zdaniem autora pojęcie należy definiować jako zmienną niezależną; jest ona wytworem sądu, który dotyczy zawsze zarówno istnienia jak i wartości. Ten punkt widzenia prowadzi do po-

b

działu nauk na jednowartościowe (pozytywne), dwuwartościowe (normatywne), stosowane i ontologiczne.

E. BERGLER: O dzisiejszym stanie wiedzy psychoanalitycznej (Ueber den gegenwärtigen Stand der psychoanalytischen Wissenschaft). Str. 200—210. Wedle najnowszych badań psychoanalitycznych osobowością kierują trzy nieświadome czynniki: 1) Coś („Es“), rezerwuuar nieświadomego pierwiastka popędogo. 2) Nadjaźń, nieświadoma instancja sumienia. 3) Nieświadomy udział jaźni, instancja łagodząca, usiłująca wprowadzić kompromis między rozbieżne pragnienia tego „coś“ i nadjaźni. Popęd płciowy nie jest jedyny ani najsilniejszy. Oprócz niego wielką rolę w tworzeniu neuroz odgrywa popęd agresywny, rozwijający się z popędu śmierci. Oba popędy mieszają się najczęściej. Forma przejawiania się popędu o przewodze pierwiastka seksualnego nazywa się libido, popędowi zaś o przewodze agresywnym odpowiada destrudo.

B. JASINOWSKI: Nauka i filozofia (Science et philosophie). Str. 241—252. Przeciwnieństwo między nauką i filozofią dzisiaj nie istnieje: daje się zauważyć zarówno unaukowanie filozofii, jak i przenikanie filozofii do nauki, zwłaszcza do fizyki. Filozofia i nauka poddane są czemuś w rodzaju dialektyki uniwersalnej i w swym wspólnym pochodzie wprzód opierają się na swej przeszłości.

P. JANET: Rachunek sumienia i głosy (L'examen de conscience et les voix). Str. 263—285; 329—344. Halucynacje słuchowe najczęściej nie są objawem zaburzeń zmysłowych, ale powstają wskutek tego, że ktoś błędnie przypisuje swoje myśli i słowa pomyślane komuś innemu. Dowodzi tego szczegółowa analiza przypadku chorobowego, w którym codzienny rachunek sumienia, przemienił się w realnie słyszane głosy przełożonych. Głosy te w sposób bezwzględny, niedyskretny, niekiedy niesprawiedliwy czyniły choremu różne wyrzuty i prawdy impertynencje. Prawdopodobnie dlatego, że rachunek sumienia był u niego kiedyś rodzajem cichej rozprawy między egzaminatorem i egzaminowanym; z czasem jednak pod wpływem pijaństwa, zmęczenia i faktycznych zarzutów, które go dotknęły, chory zamiast przypisywać sobie równocześnie rolę egzaminatora i egzaminowanego, zobiektywizował rolę i słowa egzaminatora a sobie pozostawił jedynie uciążliwą rolę egzaminowanego.

Dr T. Witwicki (Lwów).

ZAPISKI BIBLIOGRAFICZNE

SKRÓTY

w działach: Prace polskie i Przekłady na język polski.

AK = Ateneum Kapłańskie, Włocławek. — BF = Biblioteczka Filozoficzna. — Ch. = Chowanna, Katowice. — CTh. = Collectanea Theologica, Lwów. — D = Droga, Warszawa. — E = Ekonomista, Warszawa. — F = Filomata, Lwów. — KF = Kwartalnik Filozoficzny, Kraków. — KLN = Kurjer Literacko-Naukowy. Dodatek do IKC., Kraków. — Klt. W = Kultura i Wychowanie, Warszawa. — KPs. = Kwartalnik Psychologiczny, Poznań. — Kr. = Kraków. — Ks.-A = Lwów-Warszawa, Książnica-Atlas. — L. = Lublin. — LBF = Licealna Biblioteczka Filozoficzna. — LBP = Lwowska Biblioteczka Pedagogiczna. — Lw. = Lwów. — MLS = Miesięcznik Literatury i Sztuki, Warszawa. — Mt = Marchoń, Warszawa. — NKs. = Warszawa, Nasza Księgarnia. — NMT = Nasza Myśl Teologiczna, Warszawa. — P = Pion, Warszawa. — PAU = Polska Akademia Umiejętności. — PF = Przegląd Filozoficzny, Warszawa. — PM = Prosto z Mostu, Warszawa. — Pń = Poznań. — PP = Przegląd Pedagogiczny, Warszawa. — Pr. S = Prace Socjologiczne, Warszawa, Hoesick. — PS = Przegląd Socjologiczny, Poznań. — PTF = Polskie Towarzystwo Filozoficzne im. K. Twardowskiego. — PW = Przegląd Współczesny. — RP = Ruch Pedagogiczny, Warszawa. — RPs. = Rocznik Psychiatryczny, Warszawa. — Spr. = Sprawozdania. — Św. W. = Księgarnia św. Wojciecha. — TNL = Towarzystwa Naukowe we Lwowie. — Vm = Verbum, Warszawa. — W = Wilno. — WL = Wiadomości Literackie, Warszawa. — Wwa = Warszawa. — WŻ = Wiedza i Życie, Warszawa.

a) Prace polskie.

1935.

Filozofia w ogóle.

Wrębski L. O filozofii. — MLS, I ('34/35). 3. str. 88—90.

Kotarbiński T. Kultura filozoficzna. — WŻ, X. str. 440—451.

Twardowski K. Więcej filozofii! — Muzeum, Lw., L. 2—3. str. 58—63.

Igel S. Dydaktyka propedeutyki filozofii. — Encyklopedia Wychowania, NKs., t. II. str. 427—459. (Także w odbitce).

Igel S. Filozofia w liceum ogólnokształcącym. — Muzeum, Lw., L. 2—3. str. 88—94.

Stępniewski Wl. Filozofia w liceum. — Gimnazjum, II. 5. 6.

Dawid J. Wl. Ostatnie myśli i wyznania. Do druku przygotował i wstępem biograficznym poprzedził H. Lukrec. Wwa, NKs., str. 209.

Gawecki B. Szkice filozoficzne. — Co to jest filozofia? O wartości nauki. Z teorii indukcji. Przyrodniczy pogląd na świat. Zagadnienie filozofii narodowej. Z portretem Kanta. Wwa, Sgł. Ks.-A, str. 126.

Jakubisiak A. Ks. Od zakresu do treści. Wwa, Druk. Artystyczna, '36 (antemat. '35), str. 296.

Troczyński K. Od formizmu do moralizmu. Szkice literackie. Pń, Jachowski, str. 86.

Pracę Komisji Filozoficznej. Tom IV. Pń, PTPN, Sgł. Jachowski, '34, str. 240.

Księga Pamiątkowa Międzynarodowego Kongresu filozofii tomistycznej w Pozna-

niu (28—30. VIII. 1934). Zebrał i przedmową poprzedził Ks. Dr K. Kowalski. Gniezno, Sgł. Św.W., str. XXX. 499.

Hosiassonówna J. Dwa kongresy filozoficzne. — WŻ, X. str. 94—99.

Zawirski Z. Ósmy międzynarodowy Kongres filozoficzny. — KF, XII ('35/36). str. 186—198.

Ingarden R. VIII Międzynarodowy Kongres Filozoficzny w Pradze. — P, III. 30.

Znamierowski Cz. Filozofia polska na kongresie praskim. — Gazeta Polska, Wwa, 9. 5. '35.

Frauenglas E. Międzynarodowy kongres filozofii naukowej. — WL, XII. 43. str. 1.

Gawecki B. O filozoficznych i antyfilozoficznych nieporozumieniach. (Z powodu Kongresu Filozofii Naukowej w Paryżu). (IX. 1935). — Czas, Wwa, 17. 9. '35.

Wydania i przekłady dzieł.

Kultura i osobowość. Wypisy z dzieł myślicieli polskich XIX. i XX. w. [Wydął] B. Suchodolski. NKs., str. 660 z 16 portretami.

Augustyn św. zob. Przekłady na język polski.

Bentham J. zob. tamże.

Brzozowski zob. Monografie o filozofach.

Forel A. zob. Przekłady na język polski.

Platon zob. tamże.

Plotyn zob. tamże.

Tomasz z Akwinu zob. tamże.

Wiszniewski M. Charaktery rozumów ludzkich. Wydał i wstępem zaopatrzył St. Szuman. Nakł. Naukowego Twa Pedagogicznego. Sgł. NKs., str. L. 213.

Historia filozofii.

Schayer St. O filozofowaniu Hindusów. — PW, XIV. 161. str. 289—311.

Stein E. Eros w filozofii żydowskiej. — KF, XII ('35/36). str. 269—304.

Dąbska I. Zarys historii filozofii greckiej. Lw., Filomata, str. XX. 248. Zł. 3.20.

Kieszkowski B. Platonizm renesansowy. Wwa, PF, str. XVI. 130.

Michalski K. Ks. Prądy filozoficzno-teologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim. — NMT, 2. (Pamiętnik II. Zjazdu Naukowego).

Tatarkiewicz Wl. Filozofia w Brazylii. — PF, XXXVIII. str. 344—354. (Także w odbitce).

Pastuszka J. Ks. Stan obecny filozofii katolickiej. — Prąd, L. XXVIII. str. 142—153.

Monografie o filozofach.

Przysławski J. W. Przyjaźń w etyce Arystotelesa. L., Two Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, str. XII. 60. Zł. 1.50.

Siwecki J. Rozumowanie praktyczne i prawda praktyczna u Arystotelesa. — PF, XXXVIII. str. 196—207.

Stępa J. Ks. Metafizyczne podstawy nauki Arystotelesa o państwie. — NMT, 2. (Pamiętnik II. Zjazdu Naukowego). Wwa. (Także w odbitce. Str. 25).

Arystoteles zob. Petrycy.

Heitzman M. Studia nad Akademią platońską we Florencji. Cz. 2. Augustynizm awiceński a punkt wyjścia filozofii Marsilia Ficina. — KF, XII. str. 236—268.

Avicenna zob. Augustinus.

Tymczak A. Ks. Początek wiary i wolność woli według Św. Augustyna. — AK, XX ('34). t. 34. str. 433—460; XX ('35). t. 35. str. 36—50.

Suchodolski B. Irving Babbitt. (Studia nad humanizmem współczesnym). — Mt, II ('35/36). str. 15—40; 182—203.

Bleszyński K. Rozmowa o Bergsonie. — WL, XII. nr 13.

Świeżawski St. Boëthius, ostatni Rzymianin. Lw., Filomata, str. 63. Zł. 0.80.

Winowska M. Pionier psychografiki religijnej: H. Brémond. — P, III. 10. str. 3—4.

Gacki Wl. Kilka listów Stanisława Brzozowskiego. — Pamiętnik Lubelski, t. 2. str. 233—245.

Wyka K. Jak Brzozowski interpretował Nietzschego? — Spr. PAU, XL. 10. str. 339—341.

Kieszkowski B. Nauka i państwo w utopii Campanelli. — Nauka Polska, XX. str. 13—26.

Kreczmar J. Momenty wychowawcze, państwowe i obywatelskie w pismach M. T. Cyncerona. — Zrąb, Wwa, VI. 2 (22). str. 42—53.

Malkischer J. Lucretius i Cicero jako przedstawiciele filozofii europejskiej. — F, L. 73. str. 60—72.

Michalski K. Ks. Eros i Logos u Dantego. — PP, listopad i grudzień '35, luty '36, nry 623, 624 i 626. str. 149—170; 279—302; 152—172.

Sztejnberg D. Rozumienie i wyjaśnianie w doktrynach Dilthey'a i Sprangera. — KPs., VII. str. 504—520.

Michalski K. Ks. Odpowiedź na „Odpowiedź“ p. E. Bułhaka¹⁾. [Dionizy Areopagita]. — KF, XII ('35/36). str. 81—94.

Iwanicki J. Ks. Pojęcie Boga według Durkheima. — AK, XXI. t. 36. str. 484—488.

Piskor A. Hrabia Wojtek [Wojciech Dzieduszycki]. — PM, I. 18—21.

Hofmokl - Ostrowski. Hrabia Wojtek [Wojciech Dzieduszycki]. — PM, I. 23.

Sinko T. Pod murem ogrodu Epikura. — PW, XIV. nr 156. str. 120—127; nr 157. str. 255—266.

Ficino Marsilio zob. Augustinus.

Zandowa N. Znaczenie praktyczne teorii Freuda. — Warszawskie Czasopismo Lekarskie, XII. 14.

Zyliński E. Formalizm Hilberta. — Spr. TNL, XV. 2. str. 116—117.

Chwistek L. O husserlizmie [wyjątek z książki pt. Granice nauki. Zob. poniżej w dziale Logika]. — WL, XII. 20. (600). str. 5.

P. T. Hans Kelsen. — PW, XIV. 153. str. 157—158.

Jordan Z. Próba analizy zdań psychologicznych Prof. T. Kotarbińskiego. (Przyczynek do badań nad epistemologicznymi podstawami psychologii). Pń. (Odbitka z Psychometrii, II. 4).

Lucretius zob. Cicero.

Awigdor J. Rabbi Mojżesz ben Majmon. Majmonides, jego życie i działalność. 14. Nisan 4895. — 14. Nisan 5695. Drohobycz, Nakł. Autora, str. 70.

Herzig S. Mojżesz ben Majmon. Życie, dzieła, znaczenie. W 800-letni jubileusz 1135—1935. Kołomyja, Autor, str. 32.

Rundstein H. „More Nebuchim“ Majmonidesa. — Miesięcznik Żydowski, Wwa, V. 3. 4. str. 123—133.

Morawski M. Ks. Wpływ myśli religijnej Mojżesza Majmonidesa na św.

¹⁾ Zob. Ruch Filoz. XIV. str. 81 a.

a

Tomasza z Akwinu. — PP, nr 618. str. 328—341.

Wirszubski A. A. 800-lecie urodzin Mojżesza Majmonidesa. — Warszawskie Czasopismo Lekarskie, nr 15.

Mojżesz Majmonides. Red. i wyd. M. Tauber i J. Wajngarten. Wwa, Druk. „Feniks”, str. 31. Zł. 0.30.

Chałasiński J. Psychologiczne i socjologiczne teorie Williama McDougalla. — Ch., VI. str. 154—163; 216—225.

Sukiennicki W. Marksowsko-Lenińska teoria prawa. — Wileński Przegląd Prawniczy, 5. 6.

Tworowski W. Ks. Maurycy Millioud (1865—1925). — PW, XIV. 161. str. 389—397.

Morawska H. Św. Tomasz More. — Vm, III. str. 473—499.

Ujda J. Św. Tomasz Morus. — F, L. 73. str. 53—59.

Błachowski St. Georg Elias Müller. Wspomnienie pośmiertne. — KPs., VI. str. 459—466.

Nietzsche zob. Brzozowski.

Salamucha J. Ks. Logika zdań u Wilhelma Ockhama. — PF, XXXVIII. str. 208—239.

Kowalski T. Omar Chajjam. — PW, XIII. 150. str. 19—52.

Skibniewski M. Ks. System teokratyczny Stanisława Orzechowskiego. — PP, nr 618, str. 306—334.

Kwiatkowski W. Ks. Problemat ateizmu w myślach Pascala o religii. — Chryścianizm wobec niewiary i ateizmu. Praca zbiorowa. Wwa, Polskie Two Teologiczne.

Szydelski S. Ks. Wspomnienia o śp. ks. Prałacie Pechniku. — AK, XXI. t. 35. str. 385—390.

Wąsik W. Sebastian Petrycy z Pilzna i epoka. (Ze studiów nad dziejami filozofii w Polsce i recepcją Arystotelesa). Z. III.¹⁾ Wwa, Kasa Mianowskiego, str. 461—686.

Plato zob. Augustinus.

Parandowski J. „Syn Szatana” [Renan]. — WL, XII. 18. str. 3.

Pastuszka J. Ks. Filozofia M. Scheelera. — AK, XXI. t. 35. str. 123—138; 333—348.

Reiss J. Sextus Empiricus przebieg muzykom. — KF, XII. str. 156—185.

Kamykowski L. Jana Śniadeckiego „Pochwała Mikołaja Kopernika” z r. 1782. — Pamiętnik Lubelski, t. 2.

Błęzyński K. Rozmowa o Spenglerze. — WL, XII. 21 (601). str. 3.

Spranger zob. Dilthey.

¹⁾ Z. 1. zob. Ruch. Filoz. VIII. str. 8 b; Z. II. zob. tamże, XI. str. 87 a.

b

Uczeni o sobie: Władysław Tatariewicz. — WZ, X. str. 787—788.

Adameczyk St. Ks. Zupełna analogia między przedmiotem formalnym umysłu i zmysłów w nauce św. Tomasza z Akwinu. (Odpowiedź na krytykę Ks. J. Chechelskiego). — CTh., XVI. str. 104—113.

Kowalski K. Ks. Etyka społeczna św. Tomasza z Akwinu a współczesne problemy rasowe misyj zagranicznych. — Annales Misiologicae, Pń, VII.

Pudło K. Rzut oka na życie wewnętrzne św. Tomasza z Akwinu. — Szkoła Chrystusowa, marzec, kwiecień.

Strzeszewski Cz. Zasada słusznej pracy u św. Tomasza z Akwinu w świetle stosunków gospodarczych. — Vm, str. 594—615.

Tomasz z Akwinu zob. Majmonides.

Horoszkiewiczówna W. O bezstronną opinię o Towiańskim. — KLN, nr 10 i 11.

Horoszkiewiczówna W. Andrzej Towiański, ale który? — PW, XIV. 156. str. 72—90.

Danecki Z. Z badań nad źródłami pedagogiki Trentowskiego. — RP, XXIV (34/35). str. 287—292; 335—343.

Harassek St. Trentowski o filozofii narodów europejskich. — KF, XII (35/36). str. 122—155; 201—235; 313—341.

Harassek St. Pomysł i założenia epistemologiczne „filozofii narodowej” Trentowskiego. — KF, XII (35/36). str. 1—47.

Korbut G. Aleksander Tyszyński jako estetyk i krytyk. [W książce:] Szkice i drobiazgi historyczno-literackie. Wwa, Sgł. Kasa Mianowskiego.

Momidłowski St. Ks. Życie i działalność śp. Ks. Kazimierza Waisa. Okres przemyski. — CTh., XVI. str. 3—8.

Gerstmann A. Ks. Życie i działalność śp. Ks. Kazimierza Waisa. Okres lwowski. — CTh., XVI. str. 9—16.

Stępa J. Ks. Śp. Ks. Kazimierz Wais jako filozof. — CTh., XVI. str. 17—21.

Ks. Kazimierz Wais jako człowiek i filozof (1865—1934). — Lw., Two Teologiczne. str. 36 z portretem.

Rybicki P. System socjologii ogólnej L. Wiesego. — PS, III. str. 109—123.

Wykaz ważniejszych prac Prof. Władysława Witwickiego. — KPs., VII.

Metafizyka.

Bornstein B. Architektonika świata. T. II. Logika geometryczno-architektoniczna. Wwa, Bibl. Universitatis Liberae Polonae, str. 201.

Witkiewicz St. I. Pojęcia i twierdzenia implikowane przez pojęcie Istnienia. Wwa, Kasa Mianowskiego, str. 182.

Witkiewicz St. I. O poglądzie fizykalnym. — D, XIII. 2. str. 127—141.

Prohászka O. W poszukiwaniu światopoglądu. — Ruch Katolicki, marzec.

Kotarbiński T. Zasadnicze myśli pansomatyzmu. — PF, XXXVIII. str. 283—296.

Stawarski A. Z zagadnień pluralizmu. — Mt, II ('35/36). str. 120—142.

Zawirski Z. Rozwój pojęcia czasu. — KF, XII ('35/36). str. 48—80; 99—121.

Stamm E. Celowość, postęp i regresja jako kategorie rozwojowe. — PF, XXXVIII. str. 179—195.

Bocheński I. M. Ks. Z ruchu tomistycznego. — AK, XX ('34). t. 33. str. 75—79.

Bocheński I. M. Ks. Zagadnienie przyczynowości u neoscholastyków. — PF, XXXVIII. str. 125—134.

Chmaj L. Człowiek współczesny a zagadnienie śmierci. — P, III. 18. str. 2.

Teoria poznania.

Kleiner J. O typach poznania naukowego. — P, III. 2.

Fleck L. O obserwacji naukowej i ostrzeganiu w ogóle. — PF, XXXVIII. str. 58—76.

Wortman J. Genealogia irracjonalizmu. — PW, XIV. 160. str. 244—264.

Ingarden R. Główne tendencje neopozytywizmu. — Mt, II ('35/36). str. 264—278.

Chojnacki P. Ks. Rozwój czy zniekształcenie filozofii tomistycznej. — AK, XXI. t. 35. str. 209—216.

Słomkowski A. Ks. Pojęcie filozofii chrześcijańskiej. — Prąd, L, XXVIII. str. 26—40.

Stępa J. Ks. Kształcenie światopoglądu katolickiego w szkole. — Miesięcznik katechetyczny i wychowawczy, Wwa, XXIV. str. 205—217.

Bocheński I. M. Ks. Z ruchu tomistycznego. — AK, XXI ('35). t. 35. str. 212—217.

Logika.

Bornstein B. Logika geometryczno-architektoniczna. Zob. powyżej w dziale Metafizyka.

Wallis M. O znakach. — WŻ, X. 8—9. str. 667—671.

Korowajczyk L. Z dziedziny sofizmu. — KLN, XII. 41. str. XIII—XIV.

Chwistek L. Granice nauki. Zarys logiki i metodologii nauk ścisłych. Ks.-A., str. XIV. 264. Zł. 7.20.

Ossowska M. i Ossowski St. Nauka o nauce. — Nauka Polska, Wwa, XX. str. 1—12.

Tatarkiewicz Wl. Historia i klasyfikacja.

Spr. z posiedzeń Twa Naukowego Warszawskiego. Wyd. II. XXVIII. 3—6. str. 69.

Sobociński B. Aksjomatyzacja implikacyjno-koniunkcyjnej teorii dedukcji. — PF, XXXVIII. str. 85—95. (Także w odbite).

Psychologia.

Psychologia w ogóle i zagadnienia ogólne.

Kreutz M. Technika metody introspekcyjnej. Lw., Sgł. Gubrynowicz i Syn, str. 45. (Prace Instytutu Psychologicznego Uniwersytetu J. K. I. 1).

Biegeleisen Br. Metody statystyczne w psychologii. Podręcznik dla psychologów, psychotechników i pedagogów. Kr., Naukowe Two Pedagogiczne, Sgł. Ks.-A, str. VII. 304.

Blaustein L. O zadaniach psychologii humanistycznej. Wwa, str. 25. (Odbitka z PF, XXXVIII).

Dąbrowski K. Behaviorizm i kierunki pokrewne w psychologii. — Wwa, „Lekarz Polski“, Sgł. NKs. str. 40.

Wachtel J. Świat nowych spostrzeżeń. Nauka o eidetyzmie i jej zagadnienia pedagogiczne. — Naukowe Two Pedagogiczne. Sgł. NKs. str. V. 157. Zł. 2.50.

Księga pamiątkowa ku czci Władysława Witwickiego. (Kw. Ps. VII). Pń, Poznańskie Two Psychologiczne, str. 663¹⁾.

Uczucie i wola.

Kowalski Wl. O działaniu poniżeń czyli jak wpływają na duszę ludzką poniżenia doznane od ludzi. Pń, Sgł. Wwa, Dom Książki Polskiej, str. 92.

Kreutz M. Zarys ramowej teorii woli. Pń, Poznańskie Two Psychologiczne, str. 43. (Odb. z KPs. VI. 2—4).

Myślenie.

Macewicz P. O badaniu pamięci. Wwa, Patronat nad Polską Młodzieżą Rzemieślniczą i Przemysłową, str. 111.

Witwicki T. O reprezentacji czyli o stosunku obrazu do przedmiotu odtworzonego. Lwów, TNL, str. 122.

Chojnacki P. Ks. Struktura psychiczna sądu i jego współczynniki uczuciowe. — NMT, 2 (Pamiętnik II Zjazdu Naukowego).

Spoleczne funkcje jednostki.

Szuman St. O dowcipie i humorze. (Szkic psychologiczny). Mt, II ('35/36). str. 235—258.

¹⁾ O treści zob. Ruch Filoz. XIII. str. 123 a, b.

a

Romanowski Wl. Metoda zdaniowo-tekstowa. Najnowsze formy szybkiej i naturalnej nauki czytania i pisanie oraz podstawy psychologiczno-językowe. W., Druk Bajewskiego, str. 48.

Psychopatologia.

Psychoanaliza.

Psychologia indywidualna.

Grzywo-Dąbrowski W. Polska bibliografia psychiatryczna i neurologiczna za r. 1934. — RPs., z. 24.

Bychowski G. O legastemii. Wwa, Nasza Drukarnia, str. 193—211.

Bilikiewicz T. Psychoanaliza w praktyce lekarskiej. Wwa, „Eskulap“, str. 31.

Markinówna E. Psychologia indywidualna Adlera i jej znaczenie pedagogiczne. Wwa, NKs., str. 225.

Psychologia typów.

Psychologia społeczna.

Zaleski Z. Ankieta Paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych: Studia nad psychologią narodów. Wwa, Druk. Kasy im. Mianowskiego, str. 267—80. (Nadb. z Nauki Polskiej, XX).

Studencki St. Psychologia porównawcza narodów. Niemcy, Francuzi, Amerykanie, ludy pierwotne. Wwa, Stow. Chrześcijańsko-Narodowego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych, str. 141.

Zdziechowski M. Niemcy. Szkic psychologiczny. — PF, XXXVIII. str. 96—125.

Chmielewski Z. Czynniki psychiczne spółdzielczości. Warszawa, Spółdzielczy Instytut Naukowy, str. 180.

Radlińska H. Służba społeczna pielęgniarki. Pogadanki o podstawach psychologicznych i pedagogicznych pracy pielęgniarek. Wwa, Zarz. Gł. Polskiego Czerwonego Krzyża, str. 64.

Ichheiser G. Wypadki przy pracy ze stanowiska psychologii. Warszawa, Instytut Spraw Społecznych, str. VIII. 88.

Psychotechnika.

Śniegocki Wl. Normalizacja. Wwa, str. 24. (Odbitka z Przeglądu Intendenckiego, Nr 4 [10]).

Rozwój psychiczny człowieka.

Wytyczak L. Analiza psychologiczna testu Ebbinghaus. Lw., Sgł. Gubrynowicz i Syn, str. 29. (Prace Instytutu Psychologicznego Uniwersytetu J. K. we Lwowie, I. 2).

Zeszyt testów, Nr 1-a. Wwa, Druk. Lech, str. 8 nl.

b

Baley St. Zarys psychologii w związku z rozwojem psychiki dziecka. Ks.-A., str. 424 z 89 rys. Zl. 6.40.

Suchodolski B. Kultura współczesna a wychowanie młodzieży. Ks.-A., str. 55.

Blaustein L. Psychologiczne podstawy oświaty pozaszkolnej. Wwa, Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny, str. 31.

Grzywak-Kaczyńska M. Powodzenie szkolne a inteligencja. NKS., str. 189.

Kuchta J. Typologia nauczyciela. Szkice wychowawcze. Wyd. 2. Lw., Ks. Nauczycielska, '36 (antedat.: '35), str. 32.

Psychologia zwierząt.

Łuszczyńska H. O zmyśle kształtów i pamięci wzrokowej u jaszczurek. — Spr. PAU, XL. 1. str. 302—303.

Garbowski T. Ze studiów nad etologią i psychologią pluskwiaków różnoskrzydłych (Asopidae). — Spr. PAU, XL. 10. str. 347—348.

Teoria wartości.

Greenwood T. Obrona wartości w filozofii angielskiej. — PF, XXXVIII. str. 361—364.

Estetyka.

Grabowski T. Współczesna estetyka w Niemczech. — PP, nr 616. str. 34—62.

Kozicki Wl. Zmienność sądów i ocen estetycznych. — Skamander, Wwa, IX, 58. str. 90—96.

Kubacki W. Estetyzm czy kulturalizm? — Mt, I ('34/35). str. 163—171.

Miciński B. Tragedia „estetyki artystów“. — MLS, I ('34/35). str. 18—21.

Miciński B. Niektóre zagadnienia estetyki formalistycznej. — MLS, I ('34/35). str. 82—85.

Piłsudski J. Myśli o sztuce, pieśni i muzyce. — Muzyka, Wwa, XII. 5—7. str. 7.

Chwistek L. Moja walka o nową formę w sztuce. — WL, XII. 51—52. str. 5.

Kwiatkowski W. Sztuka jako gimnastyka uczuć. — KLN, XII. 41. str. XII.

Tatarkiewicz Wl. Skupienie i marzenie. — Mt, I ('34/35). str. 393—405. (Także w odbitce).

Wallis-Walfisz M. O rozumieniu dążeń artystycznych w dziełach sztuki. — PF, XXXVIII. str. 297—321. (Także w odbitce).

Chwistek L. Rola snobizmu w przeżyciu artystycznym. — P, III. nr 33.

Grabowski T. Próba syntezy nowej nauki o literaturze. — PP, nr 616. str. 50—67; nr 617. str. 198—221.

a

Kleiner J. Z zagadnień poznania humanistycznego i monografistyki. — P, III. 11. str. 2.

Lempicki Z. Z zagadnień poetyki: Literatura, poezja, życie. — Spr. PAU, XL. 6. str. 176—180.

Rzykowski K. Monachomachia humanistyczna. — P, III. 26 i 27.

Ingarden R. „Monachomachii humanistycznej“ ciąg dalszy. — P. III. 30.

Elzenberg H. W sprawie estetyzmu w literaturze. — Mt, I ('34/35). str. 406—424.

Dyboski R. Literatura i moralność. — Mt, I ('34/35). str. 633—647.

Szule T. Muzyka w dziele literackim. — P, III. 28.

Furmanik St. Dzieło literackie a muzyka. — P, III. 37.

Lissa Z. O istocie i typach muzykalności. — Przegląd Społeczny, Lw., IX. str. 163—170.

Lobaczewska St. Co jest treścią dzieła muzycznego? — Muzyka, Wwa, 8—9. str. 103—104; 10—12. str. 214—216.

Cękałski E. Cechy specyficzne muzyki filmowej. — MLS, I ('34/35). str. 267—269.

Łag St. O sztuce i estetyce filmowej. — MLT, I ('34/35). str. 114—119.

Blumówna H. Zagadnienie rytmu w sztukach plastycznych. — Spr. TNL, nr 2, str. 80—85.

Neyman St. W poszukiwaniu metody dla oceny piękna. — PW, XIV. 159. str. 90—108. (Także w odtbitce).

Bandura L. Czynniki wychowania estetycznego. — Przyjaciół Szkoły, Pń, XIV. str. 695—710.

Waśniowski A. Wychowanie estetyczne w szkole powszechnej. — Przyjaciół Szkoły, Pń, XIV. str. 710—713.

Etyka.

Ossowska M. Etyka angielska w ciągu ostatnich lat. — PF, XXXVIII. str. 354—360.

Jakóbkiewicz J. Etyka rycerska Japonii. — Mt, II ('35/36). str. 565—589.

Kachan Sz. Zarys historycznej i ewolucyjnej teorii pobudek postępowania. — Pr. S, I. str. 17—31.

Wilk J. K. Pobudki działania i charakter sprawy. — Wojskowy Przegląd Prawniczy, Wwa, nr 3.

Elzenberg H. Etyczny charakter sztuki. — P, III. nr 39.

Wacek R. Sport a etyka. — Gazeta Kocielna, Lw., 14. str. 157—158.

Stamm E. Analiza pewnych zasadni-

b

czych związków etyki społecznej. — PF, XXXVIII. str. 322—343.

Henke A. Etyka lekarska a życie. — Nowiny Lekarskie, Pń, XLVII. str. 274—276.

Kodeks deontologii lekarskiej. — Dziennik Urzędowy Izby Lekarskiej, Wwa, VI. 8.

Hanke E. Polski i niemiecki kodeks deontologii lekarskiej. — Nowiny Społeczno-Lekarskie, nr 19—20.

Wize K. Pięć cnót kardynalnych lekarza. — Archiwum Historii i Filozofii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych, Pń, XV. str. 159—167.

Klemensiewicz Z. Etyka pedagoga. — Przegląd Pedagogiczny, Wwa, LIV. str. 154—159; 169—173.

Kasperek T. Podwaliny zawodu i etyki notariusza. — Przegląd Notarialny, Wwa, nr 2—10.

Siwek P. Ks. Reinkarnacja dusz w świetle filozofii moralnej. Kr., XX. Jezuici, str. 66.

Kozubski Z. Ks. Psychoanaliza wobec etyki i pedagogiki. — NMT, 2. (Pamiętnik II Zjazdu Naukowego).

Gmurowski A., O. P. Umiarkowanie i powściągliwość. — AK, XXI. t. 36, str. 342—354.

Dąbrowski K. Z zagadnień metod podniesienia kultury moralnej społeczeństwa. — RP, XXIV ('34/5). str. 111—116.

Trzeciak J. Uwagi do zagadnienia metod podniesienia kultury moralnej społeczeństwa. — RP, XXIV ('34/5). str. 236—239.

Kiken J. Problem podniesienia kultury moralnej społeczeństwa. — RP, XXIV. str. 267—274.

Filozofia wychowania.

Ichheiser G. Idealistyczna czy realistyczna pedagogika? — RP, XXIV ('34/5). str. 125—133.

Filozofia społeczna i nauk społecznych.

Chalaśiński J. Demokratyczna filozofia społeczeństwa w Stanach Zjednoczonych A. P. — Kłt.W, II ('34/35). str. 20—35.

Znaniecki F. Ludzie terażniejsi a cywilizacja przyszłości. Ks.-A. str. 379.

Ossowski St. Prawa „historyczne“ w socjologii. — PF, XXXVIII. str. 3—32.

Ossowski J. O przedmiocie socjologii. — Pr. S, I. str. 37—40.

Tochowicz P. Ks. Filozofia i pedagogika socjologizmu. — AK, XXI. t. 35. str. 441—454; t. 36. str. 28—45.

Świeżawski L. Przyrodzony ustrój społeczny. — Wwa, „Wolność“, str. 173.

Ostrowski J. Jednostka — gromada — elita. — Zrąb, Wwa, VI (35). 1. (21). str. 3—10.

† **Petrażycki L.** O różnych gatunkach przewidywań i o znaczeniu praktycznym teorii. — Pr. S, I, str. 1—6.

Adamski W. X. Pogląd na grupy społeczne i ich klasyfikacje. — PS, III, str. 109—145.

Librowicz A. Podstawowe tezy psychologicznej teorii społecznego panowania i podporządkowania. — Pr. S, I, str. 72—77.

Maj K. Podstawy socjologiczne i psychologiczne pracy społecznej na wsi. — Przewodnik Pracy Społecznej, I (34/35). str. 43—47; 71—77; 104—110; 129—134.

Makowiecki W. Uspołecznienie a pełnia życia. — P, III, 10.

Znaniński Fl. Teorie sobkostwa i towarzyskości. — PS, III, str. 83—108.

Sośnicki K. Formy myślenia naukowego a formy ustrojowe. — Kłt. W, III, str. 115—130.

Krzyżanowski A. Moralność współczesna. — PW, XIV, 157. str. 198—222.

Krzyżanowski A. Moralność współczesna. — Kr., Two Ekonomiczne, str. 85.

Sukiennicki W. Filozofia prawa. Cz. 3. Czasy nowożytne. Według wykładów uniwersyteckich oprac. M. Galpern i M. Dajches. [Skrypt maszynowy]. W, str. 227—412.

Bautro E. Idea lingwistyki i semantyki prawniczej. Lw., str. 20 (Sgł. Wwa, Dom Książki Polskiej).

Ossowski J. Ważniejsze wytwory przystosowania i doboru społecznego: prawo, moralność i religia. — Pr. S, I, str. 47—58.

Kachan Sz. O należytych tworzeniu pojęć moralności i prawa. — Pr. S, I, str. 7—16.

Bednarski J. Przepętca w świetle najnowszych badań kryminalno-biologicznych. — Wojskowy Przegląd Prawniczy, 1. 2.

Biegeleisen L. Wl. Gospodarstwo społeczne jako koncepcja całości. — D, XIV, str. 715—727.

Caro L. Prawa ekonomiczne a socjologiczne. — Spr. TNL, XV, str. 25—30. (Także w odbite).

Caro L. Prawa ekonomiczne a socjologiczne. — PP, LII, nr 613. str. 24—45; nr 614. str. 178—202.

Taylor E. Metoda ekonomiki. — E, XXXV, 1. str. 1—34.

Caro L. Przyczynowość czy celowość w ekonomice społecznej. — Kłt. W, III, str. 28—39.

Caro L. Przyczynowość czy celowość w ekonomice społecznej. — Spr. PAU, XL, 3. str. 61—64.

Caro L. Ekonomia przyszłości. — Vm, IV, str. 143—162.

Górski J. Personalistyczna koncepcja własności. — Vm, IV, str. 691—734.

Drewnowski J. Definicja dobra a zagadnienia konkurencji i monopolu. — E, XXXV, 4. str. 42—51.

Górski A. Prawa rozwoju kultury. — Mt, I (34/5). str. 335—352.

Heydel A. Myśli o kulturze. IV. — PW, XIV, 161. str. 378—388.

Małaniuk E. Szkice do typologii kultur. — Mt, I (34/35). str. 276—289.

Stawarski A. Z walki o ideę kultury. — Mt, II (35/36). str. 367—395.

Krobicki K. U podstaw dzisiejszej kultury. — PP, nr 621. str. 310—319.

Baudouin de Courtenay Jędrzejewiczowa C. Czy kultura „dorabia się człowiekowi“ czy człowiek „buduje kulturę“? — P, III, 6.

Lempicki Z. Problemat inteligencji. — Mt, I (34/35). str. 206—221.

Schorr A. Dysonans kultury. — P, III, 5. str. 2. 3.

Gąsiorowski S. J. Kultura materialna a sztuka wobec systematyki kultury materialnej. — Spr. PAU, XL, 6. str. 184—185.

Stawarski A. Dusza czy maszyna? — P, III, 33.

Suchodolski B. Praca jako zagadnienie kultury. — Kłt. W, II, str. 204—218.

Suchodolski B. Wielkość sztuki i odrodzenie kultury. — Życie Sztuki, II, str. 1—55.

Stępniewski Wl. Idea cywilizacji uniwersalnej. — MLS, II (35/36). 4. str. 104—109.

Koneczny F. O wielości cywilizacyj. — Kr., Sgł. Gebethner i Wolff, str. 320.

Demiński H. Wojna sprawiedliwa. — Vm, IV, str. 363—394.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Białobrzęski Cz. Nauka ścisła o przyrodzie na tle ogólnych wartości kultury. — Mt, II (35/36). str. 97—113. — Także Kr., PAU, str. 21.

Rapf J. Budowa materii. — PP, nr 618. str. 335—345.

a

Pietrkiewicz A. Antysubstancjalizm fizyki współczesnej. — PF, XXXVIII. str. 77—84.

Wertenstein L. Fizyka i pogląd na świat. — WŻ, X. str. 27—44.

Grotowski M. Pojęcie „ewolucji“ w fizyce. — WŻ, X. str. 353—362.

Sochański H. Co to jest życie? — Polska Gazeta Lekarska, Lw, XIV. str. 1—4.

Żejmo-Żejmis St. O konstytucję dla nowoczesnej antropologii. — PW, XIV. 154. str. 262—278.

Chejfec M. W. Zagadnienia nieśmiertelności. — WŻ, X. 1. str. 107—109.

Zembrzusi L. Dzieje kierunków, teorii i doktryn filozoficzno-lekarskich. — Wwa, Koło Medyków Uniwersytetu Warszawskiego, str. 266.

Szumowski Wl. Historia medycyny filozoficznie ujęta. Cz. 3. Medycyna nowożytna¹⁾. — Kr., Sgł. Gebethner i Wolff, str. 389—676. XVI.

Filozofia religii.

Ossowski St. Bóg czy człowiek. — WL, XII. 15. str. 1.

Choynowski M. Uczeni i Bóg. — WL, XII. 20. str. 2.

Bocheński I. M., O. P. Dowód przyczynowy na istnienie Boga w świetle wiary katolickiej. — AK, XXI. t. 36. str. 329—341.

Swieżawski S. Rozum i tajemnica. — Vm, IV. str. 671—690.

Furmanik St. Idea państwa a idea religii. — P, III. 6.

Rondthaler A. Ks. Duszpasterstwo i psychologia. Wwa, str. 39. (Odb. z Księgi pamiątkowej, poświęconej Ks. biskupowi drowi J. Burschemu z powodu 50-lecia jego ordynacji).

Chojnacki P. Ks. Psychologia niewiary i nawrócenia. — PP, LII. nr 614. str. 161—177.

Chojnacki P. Ks. Psychiczne czynniki wiary i niewiary. — Chrystianizm wobec niewiary i ateizmu. Praca Zbiorowa. Wwa, Polskie Two Teologiczne.

Okultyzm.

Trzebiński St. Transcendentalizm a wiedza przyrodnicza i lekarska. — Archiwum Historii i Filozofii Medycyny oraz Historii Nauk Przyrodniczych, Pń, XV. str. 139—158.

¹⁾ Cz. 1. zob. Ruch Filoz. XII, str. 131 a; cz. 2. tamże, XIII, str. 27 a.

b

Varia.

Dragowski T. Filozofia myśli. (Aforyzmy). Wwa, Druk. Grabowskiego, str. 16.

1938.

Filozofia w ogóle.

Szuman St. Czy filozofia jest potrzebna? (Z portretem i życiorysem Autora). LBP, str. 30. Zł 0.90. (LBF, 15).

Metallmann J. Wprowadzenie do zagadnień filozoficznych. Cz. I. Kr, Sgł. Friedlein, '39 [antedat. '38], str. VIII, 152.

Ajdukiewicz K. Propedeutyka filozofii dla liceów ogólnokształcących. Ks.-A., str. 216. Zł 3.40.

Czeżowski T. Propedeutyka filozofii. Podręcznik dla II klasy wszystkich wydziałów w liceach ogólnokształcących. Lw, Jakubowski, str. 160. Zł 3.

Wydania i przekłady dzieł.

Arystoteles zob. Przekłady na język polski.

Darwin Ch. zob. tamże.

Scheler M. zob. tamże.

Twardowski K. Rozprawy: Historyczne pojęcie filozofii. — O naukach apriorycznych czyli racjonalnych (dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych czyli empirycznych (indukcyjnych). — Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie? — Pesymizm i optymizm. PTF, str. 40. Zł 0.60. (BF. 7).

Pisma ascetyczno-mistyczne benedyktynek reformy chełmińskiej. Wyd. K. Górski. Pń, Jachowski, str. 174.

Historia filozofii.

Niemczyk W. Ks. Religijne prawdy Bhagavad-Gity. — Rocznik Teologiczny wyd. przez Wydział Teologii UJP, Wwa, III.

Szydelski S. Ks. Eschatologia irańska a biblijna. — Spr. TNL, XVIII. 1. str. 47—49.

Szydelski S. Ks. Eschatologia irańska a biblijna. Lw, TNL, str. 130.

Dąbska I. Starożytna nauka o szczęściu w świetle psychologii współczesnej. — F, L. 104. str. 122—133.

Klepacz M. Ideały średniowiecza a czasy obecne. W, „Sprawy otwarte“, str. 36.

Wąsik W. Zagadnienie wartości kultury w Polsce w wieku Oświecenia. — Kłt. W, V. str. 218—245.

Pastuszka J. Ks. Współczesne prądy filozoficzne. — Kłt. W, str. 202—217.

Monografie o filozofach.

Jakobson W. Alfred Adler (1870—1937). — RP, XXVII, 6—10. str. 75—78.

a

Chmaj L. Humanizm czysty Alain'a. — Ch., IX. str. 303—316.

Blatt J. Konstytucja tekstu poetyki Arystotelesa w świetle najnowszych źródeł i badań. — Eos, Lw., XXXIX. str. 267—270; 372—380.

Gordziejew Wl. Z zagadnień Poetyki Arystotelesa. — Przegląd Klasyczny, Lw., IV. str. 341—358.

Goliński Z. Ks. Akcenty ontologiczne w dowodach św. Augustyna na niedozwoloność kłamstwa. — AK, XXIV. t. 42. str. 155—160.

Zieleńczyk A. Marian Borowski. — PF, XLI. str. 115—119. (Także w odbitce).

Łukasiewicz J. Kartezjusz (Descartes). — KF, XV ('38/39). str. 123—128.

Tochowicz P. Ks. Fryderyk Wilhelm Foerster. — AK, XXIV. t. 41. str. 233—250; 438—451; tom 42. str. 39—64.

Czajkowski St. Główne tendencje systemu Malebranche'a. — PF, XLI. str. 120—135. (Także w odbitce).

Zukowski A. Chodzi o coś więcej niż o Maritain'a. — PP, CCIX. 9. str. 193—201.

Nadolski B. Język filozoficzny Policji Orzechowskiego. — Spr. TNL, XVIII. str. 26—27.

Krzemicka I. O irracjonalności literatury. Z zagadnień poetyki platońskiej. — Przegląd Klasyczny, Lw., IV. str. 359—370.

Ziomkowski Wl. Prawo siły u Platona. — F, L. 103. str. 75—85.

Witold Rubczyński. Wspomnienia pośmiertne. Wwa, Druk. Polska, str. 20.

Laskowski - Hulka P. Arthur Schopenhauer dzisiaj. — WL, XV. 45. str. 2.

Górnicki B. Zagadnienia pediatryczne w dziełach Jędrzeja Śniadeckiego. — Pediatria Polska, Wwa, XVIII. 7—8. (Także w odbitce, str. 16).

Harabaszewski J. Jędrzej Śniadecki. Nauczyciel chemii i pisarz rzeczy chemicznych. Ks.-A., str. 94.

Harabaszewski J. Jędrzej Śniadecki. (W stuletnią rocznicę zgonu). Wwa, Druk. Zorza, str. 6. (Odb. z „Fizyki i Chemii w Szkole“).

Wrzosek A. O Jędrzeju Śniadeckim (1768—1838). W setną rocznicę śmierci. — Ch., IX. str. 241—250.

Czabak O. Proces Sokratesa. — F, L. 103, str. 59—74.

Odrzywolski M. Personalizm krytyczny Sterna a pedagogika. — Ch., IX. str. 289—302.

Baley St. Karol Stumpf. — PF, XLI. str. 182—191.

Zbroja F. Etyczne poglądy Świętochowskiego. B. m. w., Autor, str. 158.

b

Adameczyk St. Tomistyczna teoria poznania zmysłowego. Tarnów, Seminarium Duchowne, str. XVII. 113.

Bocheński I. M., O. P. Powszechniki jako treści cech w filozofii św. Tomasza z Akwinu. — PF, XLI. str. 136—149. (Także w odbitce).

Horoszkiewiczówna W. Etyka Towiańskiego, jej źródła i promieniowanie. Cz. I. Towiański jako moralista. W, str. IV. 128. (Rozprawy i materiały Wydziału I Twa Przyjaciół Nauk w Wilnie. T. X. zes. 1).

Śp. Profesor Kazimierz Twardowski. — Spr. TNL, XVIII. str. 129—130.

Lutosławski W. Wskrzeszenie Wrońskiego. — Czas, Wwa, nr 236 i 238.

Wyszomirski J. Poszukiwacz Boga. [M. Zdziechowski]. — WL, XV. 46. str. 5.

Metafizyka.

Szuman St. Afirmacja życia. LBP, str. 24. Zł 0.90. (LBF, 12).

Łaszowski A. Niemoralność materializmu. — PM, IV. 34. str. 15.

Bleiberg J. Typy humanizmu. — WŻ, XIII. 7—8. str. 454—462.

Teoria poznania.

Jawornicki St. Trzeci dowód sceptycyzmu. Kr, Autor, str. 46.

Gawecki B. O realizmie krytycznym. — PF, XLI. str. 175—181. (Także w odbitce).

Witkiewicz St. I. O protagorejskim typie umysłowości. — PF, str. 150—174. (Także w odbitce).

Fleck L. W sprawie artykułu I. Dąbskiej w Przeglądzie Filozoficznym, Roczn. XL. z III. — PF, XLI. str. 192—195.

Logika.

Wiegner A. W sprawie założeń i charakteru logiki tradycyjnej. — KF, XV. str. 108—122.

Ajdkiewicz K. Logiczne podstawy nauczania. [Wyd. 2.]. Wwa, NK, str. 79.

Andrejczin L. Kategorie znaczeniowe koniugacji bułgarskiej. Kr, PAU, str. 82.

Metallmann J. O budowie i właściwościach nauki (dok.). — WŻ, XIII. str. 441—453.

Kaczorowski St. Logika matematyczna. Cz. I. Algebra logiki. (Zarys dziejów). (Z portretem i życiorysem Autora). Lwów, LBP, str. 26. Zł 0.90. (LBF, 6).

Mostowski A. O pojęciu zbioru skończonego. Spr. Twa Naukowego Warszawskiego, Wyd. III. XXXI. 1—3, str. 13—20.

a

Psychologia.

Prace Psychologiczne. Pod redakcją S. Srumana. T. I. Kraków, Naukowe Two Pedagogiczne, Sgł. NKs., str. 271.

Mazurkiewicz J. O lokalizowaniu czynności psychicznych. — RPs., z. XXI. str. 1—27.

Łuczyński W. Serce — film przeżyć psychicznych. (Z życiorysem i portretem Autora). LPB, str. 43. Żł 1.50. (LBF, 4).

Wilczkowski E. O psycho-chemicznych odruchach krwi u ludzi i zachowaniu się ich u chorych psychicznych. Wwa, Druk. Ekonomiczna, str. 43—92. (Odb. z RPs.).

Cunge M. O teorii plastyczności i jej znaczeniu dla filozofii i psychologii. Lw, I Związkowa Drukarnia. (Odbitka z „Kosmosu“).

Steinhaus H. O optycznej lokalizacji przedmiotów i pewnym jej zastosowaniu. — Spr. TNL, XVIII. 1. str. 110—111.

Szuman St. O dowcipie i humorze. (Szkic psychologiczny*). LPB, str. 26. Żł 0.90 (LBF, 14).

Bornsztajn M. O stanach depresyjnych. Wwa, Druk. Siła, str. 5. (Odb. z Warszawskiego Czasopisma Lekarskiego).

Rubeżyński W. Problem kształtowania charakteru. Pń, Św. W., str. VIII, 128.

Szuman St. Charakter jako wyższa forma przystosowania się do rzeczywistości. (Z portretem i życiorysem Autora). LBP, str. 32. Żł 0.90. (LBF, 16).

Pastuszka J. Psychologia indywidualna. Studium krytyczne. L, Druk. Narodowa, str. 160.

Kiken I. Jakie są czynniki indywidualizujące człowieka. — RP, XVII. str. 58—63.

Romankówna M. Ze wstępnych badań nad psychologicznym podłożem twórczości Gabrieli Zapolskiej. Druk. Tylko, str. 55. (Odb. z Prac Polonistycznych, Seria 2).

Korniłowicz T. Psychologia wojskowa. Wwa, Druk. Nowoświecka, str. 14. (Odb. z Encyklopedii Wojskowej, zes. 61).

Dębicka E. Szkice z psychologii wychowawczej w wojsku. Z przedm. St. Błachowskiego. Wwa, „Wiarus“, str. 24.

Tomaszewski T. Bezrobocie jako zagadnienie psychologiczne. Lw., Koło Naukowe Asystentów U. J. K., str. 44.

Jachimowicz T. Psychotechniczna ocena przydatności psów dla celów wojskowych. Wwa, Druk. Jankowski i Ska, str. 28.

*) Jest to przedruk rozprawy, ogłoszonej pod tym samym tytułem w r. 1935 w Marcholcie — zob. powyżej, str. 195 b. (Dop. Red.).

b

Świerczyński Z. Zagadnienie ideomotoryki w pracy fizyczno-wychowawczej. Lw, Okręg Zw. Wychowawców Fizycznych, str. 35.

Kunicka J. Kłamstwo dziecięce. Przyczyny i zapobieganie. Wwa, Koło Przyjaciół Instytutu Higieny Psychiczej, str. 67.

Kaprocki B. Kłamstwo w szkole. Kr, Księg. Powszechna, str. 155.

Estetyka.

Blaustein L. O ujmowaniu przedmiotów estetycznych. LBP, str. 29. Żł 0.90. (LBF, 17).

Górski K. Literatura a prądy umysłowe. Studia i artykuły literackie. Wwa, Rój, str. 280.

Hoszowski M. T. Film, sztuka i etyka. Wwa, Ks. Jezuici, str. 109.

Koziński St. Estetyka nowoczesnych mostów. Wwa, Druk. Gospodarcza, str. 19.

Hempel St. Ekspresja architektoniczna konstrukcji. Wwa, Druk. Drukprasa, str. 58.

Etyka.

Tatarkiewicz Wl. Dobra, których nie trzeba wybierać. — Kłt. W. V. str. 157—162.

Szyff O. Prawda i sprawiedliwość. Wwa, Autor, str. 15.

Dąbrowski St. Sterylizacja w świetle etyki. Pń, „Życie Medyczne“ Koła Medyków S. S. S. M. U. P., str. 12.

Skrudlik M. Chrystianizm a świat zwierzęcy. Pń, Św.W., str. 111.

Filozofia społeczeństwa i nauk społecznych.

Ossowski St. Społeczna rola mitów etnicznych. WŻ, XIII. str. 429—440.

Łempicki Z. O życiu narodowym i międzynarodowym. Wwa, Druk. Polska, str. 19. (Odb. z PW).

Hertz A. Propaganda. — WŻ, XIII. str. 485—495.

Golebski Wl. Rola wolności w postępie kulturalnym. — Kłt.W, V. str. 163—172.

Biegeleisen L. Wl. Teoretycznopoznawcze podstawy zasady gospodarczości. — E, nr 2. str. 29. (Także w odbitce).

Heydel W. Współzależność i funkcjonalizm w ekonomii. — Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, Pń, XVIII. str. 343—349.

Smierzchalski St. Teoria wartości i cen austriackiej szkoły psychologicznej. Pń, Sgł. Św. W., str. 142.

Filozofia historii.

Hejnosz W. Z zagadnień filozofii dziejów czeskich. Lw., Druk. Naukowa, str. 7. (Odb. z Ruchu Słowińskiego).

Filozofia przyrody.

Wertenstein L. Ewolucja zjawisk we wszechświecie. — WZ, XIII. str. 463—472.

Latko P. Tajemnica wieczności życia wszechświata rozwiązana. Katowice, Polonia, str. 116.

Górka St. Przewroty w poglądach na wszechświat. Wisła, Lotos, str. 32.

Kuligowski Z. Wszechświat i człowiek w świetle fizyki cząsteczkowej. T. I. Materia nieorganizowana. Cz. I. Podstawowe elementy wszechświata i prawa naturalne ruchu materii. Wwa, Sgł. Gebethner i Wolff, str. XI. 182.

Burdecki F. Walka o atom. Lw., Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, str. 110.

Hertz L. Rewolucje myślowe. — PW, XVII. 7. str. 159—167.

Zeidler Fr. Konsekwencje epistemologiczne teorii kwantów i teorii pola fizyki współczesnej. — KF, XV ('38/39). str. 129—168.

Dąbrowski St. Humanizm w medycynie [W pracy zbiorowej: Medycyna wobec państwa totalnego]. — Pń, „Życie Medyczne“.

Filozofia religii i duszpasterstwa.

Kwiatkowski F. Ks. Z pogranicza filozofii i teologii. K., Apostolstwo Modlitwy, str. 568.

Kesselring R. Ks. Tolerancja jako zasada i podstawa życia religijnego, moralnego i społecznego. — Rocznik Teologiczny wyd. przez Wydział Teologii Ewang. UJP., T. III.

Czy wiara sprzeciwia się rozumowi i godności ludzkiej. Pń, Kat. Stow. Mężów w Poznaniu. str. 6.

b) Przekłady na język polski.
1935.

Adler A. Znajomość człowieka. Charakter. Wyd. 3. Wwa, str. 15.

Augustyn św. Myśli. Wybrał Ks. St. Bross. Pń, Św. W., str. 152.

Bentham J. Traktat o dowodach sądowych. W opracowaniu E. Dumont'a. Przełożył Fr. Reklajtys. Gniezno, Zrzeszenie Sędziów i Prokurentów R. P., Koło w Gnieźnie, str. 453.

Blaga L. Metafizyka Hagii Sofii. Przełożył z rumuńskiego E. Biedrzycki. — D, XIV. str. 154—160.

Claparède E. Jak rozpoznawać uzdolnienia uczniów. Przekład J. Jastrzębskiej. Ks.-A., str. 296.

Einstein A. Mój obraz świata. Przełożył St. Łukomski. Wwa, Fruchtman, str. 283.

Forel A. Zagadnienia seksualne w świetle nauk przyrodniczych, psychologii, higieny i socjologii. Przekład Z. Zatorskiego. T. I. II. Wyd. nowe, powiększone. Wwa, Biblioteka Dzieł Naukowych, str. 206; 192.

Freud S. Wstęp do psychoanalizy. Przekład S. Kempnerówny i W. Zaniewickiego pod red. G. Bychowskiego. Wwa, Przeworski, str. 580. Zł 15.

Grabmann M. Wstęp do Sumy teologicznej świętego Tomasza z Akwinu. Z upoważnienia autora tłumaczył i przedmową poprzedził ks. A. Zychliński. Lw., OO. Dominikanie, str. 163. Zł 2.50.

Heller T. Życie emocjonalne dziecka. — Tłum. M. Hanowa. — Szkoła Specjalna, Wwa, XII ('35/36). str. 69—84.

Hessen S. Zasada totalności w pedagogice. Przełożył M. Z. — Ch., VI. 1. str. 1—7.

Hovre Fr. de. Podstawy filozoficzne nowoczesnej pedagogiki. Polskie opracowanie Ks. P. Tochowicza. — AK, XXI. t. 35. str. 19—35.

Jolivet R. Argument sceptyków oparty na błędach rozumu ludzkiego. — Vm, IV. 1. str. 37—49.

Kretschmer E. Ludzie genialni. Przełożył P. Hulka-Laskowski. Ze zbiorem portretów. Wwa, „Dzwon“, '34, str. 260.

Lindworsky J. Ks. Psychologia eksperymentalna. Przełożył Ks. M. Piechowski, przekład przejrzał Ks. J. Chechelski. Kr., '33, str. XVI. 311.

Łoskij M. Materializm dialektyczny w Z. S. R. R. Przełożył A. Surkow. — D, XIV. str. 813—828; 936—948; 1053—1067.

Maritain J. Katolicyzm i filozofia. — Vm, III ('34). str. 470—509.

Munnynck M. de. Myśl katolicka wobec anarchii intelektualnej i moralnej. Przeł. T. Sztegner. — Vm, IV. str. 223—249.

Neumann A. Psychologia indywidualna a leczenie nerwic. Przełożył H. J. Landau. — Warszawskie Czasopismo Lekarskie, XII. 23—26. (Także w odbicie).

Pavlov I. P., Sherrington Ch. S., Adrian E. D. Mózg i jego mechanizm. Przełożyli i przypisami zaopatrzyli J. Konorski i St. Miller. Wwa, „Mathesis Polska“, str. VI. 173.

Platon. Menon. Przełożył, wstępem, objaśnieniami i ilustracjami opatrzył Władysław Witwicki. Wwa, Warszawskie Two Filozoficzne, Sgł. NKs., str. 97.

a

b

Plotyn. O pięknie umysłowym. Przetłumaczył A. Krokiewicz. — Mt, II (35/6). str. 590—615.

Rivaud A. O duchu filozofii i nauki hel-leńskie. (Tłum. H. S.). — Przegląd Kła-syczny, Lw. I. str. 297—314.

Russell B. Podbój szczęścia. Tłum. A. Pański. Wyd. 2. Wwa, „Rój“, str. 248.

Schultze S. O psychologii organizatora. Z niem. przełożył St. Stosyk. — Przegląd Organizacji, Wwa, nr 6—8.

Timofeev V. Hipnotyzm i sugestia w świetle nauki. Tłum. B. Sade. Wwa, Wie-dza Współczesna, str. 39.

Tomasz z Akwinu św. Summa filozoficz-na (Contra gentiles). Księga 4. Kr., „Wia-domości Katolickie“, str. 326.

Yatiswarananda S. Moralność i praca. Z rękopisu angielskiego przełożyła W. Pi-niówna. — Kłt.W, II. str. 171—176.

Yellin D. Majmonides człowiek i dzieło. Przekład z hebrajskiego M. Litwi-nówny. Wwa, Biblioteka Popularna „Opi-nii“, str. 71.

1938.

Arystoteles. Etyka Nikomachejska. Księ-ga pierwsza i druga. Przełożyła i objaś-nieniami opatrzyła D. Gromska. Lw., PTF, str. 80. Zł. 1. (BF. 8—9).

Blonskij P. Seksualizm wśród dzieci i młodzieży. Przełożyła A. Krasnobród. Wwa, „Europa“, str. 181.

Darwin C. G. Nowe poglądy na mate-rię. Przełożył Z. Chełmoński. Wwa, Prze-worski, str. 279.

Darwin Ch. O pochodzeniu człowieka. Przełożył M. Ilecki. Wwa, Biblioteka Dziel Naukowych, str. 267.

Drogin O. Myślące maszyny. Przełożył W. Korwacz. Kr., Księg. Powszechna, str. 183.

Roerich E. Nieskończoność. Tłum. z oryg-ros. A. Januszkiewicz. Wwa, Januszkie-wicz, str. 240.

Scheler M. O zjawisku tragiczności. Przetłumaczył R. Ingarden. Lw., PTF, str. 40. Zł 0.60. (BF. 10).

c) Prace w językach obcych.

SKRÓTY

w dziale: Prace w językach obcych.

A = Paris, Alcan. — Brl. = Berlin. — CUP = Cambridge, University Press. — DBr = Paris, Desclée et Brouwer. — F = Firenze. — FJ = Jena, Fischer. — G = Paris, Gallimard. — HP = Paris, Hermann. — JD = Ber-lin, Junker & Dünnhaupt. — L = London. — Lg = Leipzig. — M = Leipzig, Meiner. — Mi. = Milano. — MNY = New York, The Macmillan Co. — Np. = Napoli. — NY = New York. — OUP = Oxford University Press. — P = Paris. — RNSc = Revue Néo-Scholastique de Philosophie. — SL = Leyden, Sijthoff. — V = Paris, Vrin. — Wwa = Warszawa.

1938.

Filozofia w ogóle.

Bibliographie de la philosophie. Pre-mier fascicule pour l'année 1938. II (38). 1. V, p. 247. Fr. 100.

Sokolowski E. Die Aufgabe und die Grenzen der Philosophie. Riga, Plates, p. 159. M. 3.

Racymaeker L. de. Introduction à la phi-losophie. Louvain, Institut Supérieur de philosophie, p. 270. Fr. b. 25.

Lemarié O. Précis de philosophie. I. Psychologie - métaphysique. II. Logique-morale. A, Fr 45; 18.

Wydania i przekłady dzieł.

Bar Hebraeus. L'entretien de la sagesse de Bar Hebraeus. Éd. Janssens H. F. P, Droz. p. 375. Fr. 110.

Godefroit de Fontaines. Le Quodlibet XIV et trois questions ordinaires (texte inédit) et Etude sur les manuscrits des

Quodlibets par O. Lotti, A. Pelzer et J. Hoffmans. Louvain, Institut supérieur de Philosophie, p. IV. 346. Fr. b. 75.

Hegel G. W. Fr. Vorlesungen über die Geschichte der Philosophie. Vollständig neu nach den Quellen hg. von J. Hoff-meister. Lfg. 1. M, p. XLVIII. 110. M. 4.

Hume D. An abstract of a Treatise of human nature, 1740. A pamphlet hitherto unknown. Reprinted in type facsimile with an Introduction by J. M. Keynes and P. Sraffa. L, CUP, p. XXXII. 32. 3S.

[**Longinus**]. Die Schrift vom Erhabenen (De sublimitate). Dem Longinus zuge-schrieben. Griechisch und deutsch. Hg. von R. von Scheliha. Brl., Bondi, p. 134. M. 8.75.

Nietzsche Fr. Werke und Briefe. Histo-risch-kritische Gesamtausgabe. Briefe B. 1. Briefe der Schüler- und Bonner Stu-dentenzeit 1850—1865. Hg. von W. Hoppe und K. Schlechta. München, Beck, p. LVIII. 452. M. 13.50.

Philo Alexandrinus. Die Werke Philos- von Alexandria in deutscher Übersetzung.

a

Sechster Teil. Herausgegeben von I. Heinemann und M. Adler. Breslau, Münz, p. 277. M. 14.

Plotin. Ennéades. V*); VI. 1 partie; 2 partie. Texte établi et traduit par E. Bréhier. P. Les Belles Lettres, 1931; 1936; 1938, p. 173; 177—219; 222—299. Fr. 30; 30; 40.

Sniadecki J. La correspondance de... avec les savants français 1781—1798 publiée par A. Birkenmajer et L. Kamykowski. Wwa, Publ. de L'Institut Mianowski d'Encouragement aux Travaux Scientifiques, str. 95—132.

Voltaire. Le temple du goût. Édition critique par E. Carcassonne. P, Droz, p. 199. Fr. 24.

Historia filozofii.

Sawicki Fr. Lebensanschauungen alter und neuer Denker. Bd. 2. Die christliche Antike und das Mittelalter. 4. durchgesehene Aufl. Paderborn, Schöningh, p. VIII. 178. M. 3.30.

Bignone E. Studi sul pensiero antico. Np., Loffredo, p. 355.

Hôbôgirin. Dictionnaire encyclopédique du Bouddhisme. Fasc. 1—3. P, Maisonneuve, p. IV. 96, V; II. 92. IV; II. 110. IV. Fr. 90; 90; 120.

Sen S. C. The mystic philosophy of the Upanishads. L, Luzac, p. VIII. 363. 12S.

Hempel J. Das Ethos des Alten Testaments. Brl., Töpelmann, p. VIII. 287. M. 14.

Sciaky I. Avviamento storico allo studio della filosofia. Vol. I. (da Taletta a Occam). F, Nuova Italia, p. 232. L. 10.

Schmekel A. Die positive Philosophie in ihrer geschichtlichen Entwicklung. (Forschungen zur Philosophie des Hellenismus. Bd. I). Brl., Weidmann, p. VIII. 677. M. 24.

Vignaux P. La pensée au moyen-âge. P, Colin, p. 206. Fr. 15.

Gilson É. Héloïse et Abélard. Études sur le moyen âge et l'humanisme. V, p. 255. Fr. 30.

Duckett E. S. The gateway to the middle ages. MNY, p. XII. 620. § 5.

Gorge M. et Bergounioux F. Science moderne et philosophie médiévale. Préface

*) O cz. IV zob. Ruch. Filoz. XI. str. 108 b.

b

de S. Charléty. Introduction de J. Laporte. A. Fr. 15.

Wade I. O. The clandestine organization and diffusion of philosophic ideas in France from 1700 to 1750. Princeton, Princeton University Press, p. XII. 330.

Durkheim É. L'évolution pédagogique en France. Des origines à la Renaissance. Avec une Introduction par M. Halbwachs. A, p. 221. Fr. 25.

Giusti W. Studi sul pensiero illuministico e liberale russo nei secoli XVIII—XIX. Roma, Istituto per l'Europa Orientale, str. 159. L. 10.

Vignaud J. L'esprit contemporain. P, Editions du Sagittaire, p. 248. Fr. 20.

Monografie o filozofach.

Mairat P. and Squires H. C., Dukec C., Woodcock O. H., Langdon-Brown W. and others. The contribution of Alfred Adler. L, Daniel Co., p. 75. 2S. 6d.

Geyer B. Die Albert dem Grossen zugeschriebene Summa Naturalium (Philosophia pauperum). Texte u. Untersuchungen. (Albertus Magnus). Münster, Aschendorf, p. VIII. 47—82. M. 6.55.

Usowicz A. De Aristotelis circa definitionem doctrina commentatorum sententiis illustrata. — Collectanea Theologica, Lwów, XIX (1938) 3. str. 273—317.

Goichon A. M. Lexique de la langue philosophique d'Ibn Sina (Avicenne). DBr, p. XIV. 496. Fr. 150.

Rideau É. Descartes, Pascal, Bergson. P, Boivin, p. 246.

Messaut J. La philosophie de Léon Brunschvicg. V, p. 171. Fr. 25.

Bespaloff R. Cheminevements et carrefours. M. i. Kierkegaard, Chestov devant Nietzsche (sic zam. Nietzsche). — V, p. XI. 244. Fr. 30.

Scalero L. Il romanzo d'amore di Augusto Comte e di Clotilde de Vaux. Saggio sull'origine della religione dell'umanità. Modena, Guanda, p. 425. L. 15.

Gillio - Tos M. T. Il pensiero di Giovanni Dewey. Np., Loffredo, p. XX. 350.

Luc J. Diderot (II). L'artiste et le philosophe. Suivi de textes choisis de Diderot. P, Éditions sociales internationales, p. 331. Fr. 21.

Exleben W. Erlebnis, Verstehen und geschichtliche Wahrheit. Untersuchungen über die geschichtliche Stellung von W. Diltheys Grundlegung der Geisteswissenschaft. JD, p. 199. M. 9.

Faust A. Johann Gottlieb Fichte. H. 2. Breslau, Priebsch, p. 122. M. 3.60.

a

Haering Th. L. Hegel. Sein Wollen und sein Werk. Eine chronologische Entwicklungsgeschichte der Gedanken und der Sprache Hegels. II. Band. Lg, Teubner, p. XIX. 525.

Hartmann A. Der Spätidealismus und die Hegelsche Dialektik. JD, p. 191. M. 8.50.

Lehmann K. Der Tod bei Heidegger und Jaspers. Ein Beitrag zur Frage: Existenzialphilosophie, Existenzphilosophie und protestantische Theologie. Heidelberg, Evangelischer Verlag, p. 94. M. 1.90.

Paulus J. Henri de Gand. Essai sur les tendances de sa métaphysique. Préface de E. Gilson. V, p. XXXII. 402. Fr. 60.

Perry R. B. In the spirit of William James. New Haven, Yale University Press, p. XII. 211.

Jaspers zob. Heidegger.

Ballauff Th. Über den Vorstellungsbe-
griff bei Kant. Philosophische Untersuchungen. Bd. 5. Brl., Verlag für Staatswissenschaften und Geschichte, p. VII. 135. M. 6.

Cassirer H. W. A commentary on Kant's Critique of judgment. L, Methuen & Co., p. XI. 412. 21S.

Marc-Wogau K. Vier Studien zu Kants Kritik der Urteilskraft. Uppsala, Lundequist; Lg, Harrassowitz, p. XIII. 325. M. 6.85.

Ratschow C. H. Die Einheit der Person. Eine theologische Studie zur Philosophie Ludwig Klages'. Halle, Niemeyer, p. VIII. 268. M. 9.

Hartmann N. Heinrich Maiers Beitrag zum Problem der Kategorien. Brl., Akademie der Wissenschaften, de Gruyter in Komm., p. 19. M. 1.

Fessard G. La méthode de réflexion chez Maine de Biran. P, Bloud et Gay, p. 208. Fr. 24.

Tornay S. C. Ockham: Studies and selections. La Sale, Illinois, Open Court Publishing Co., p. VIII. 207. \$ 1.75.

Ferro A. La filosofia di Platone. Dal Teeteto alle Leggi. F, Sansoni, p. 153. L. 30.

Freye P. H. Plato. Lincoln, Nebraska, p. VII. 113.

Kucharski P. Note sur un passage du „Ménon“ (87 a). [Plato]. — Revue des études grecques, LI, p. 45—52.

Pasquali G. Le lettere di Platone. F, Le Monnier, p. XVI. 277. L. 30.

Henry P. Etudes plotiniennes. I. Les états du texte de Plotin. Bruxelles, Edition Universelle, p. XXVIII. 426. Fr. b. 100.

Arthur Schopenhauer und sein Werk. Festreden und Vorträge anlässlich der Reichsfeier zum 150. Geburtstag des

b

deutschen Denkers in Danzig. Danzig, Danziger Verlagsgesellschaft, p. 116. M. 1.50.

Gedächtnisschrift für A. Schopenhauer zur 150. Wiederkehr seines Geburtstages. Hrg. von C. A. Emge und O. von Schweinichen. Brl., Verlag f. Staatswissenschaften u. Geschichte, p. 224. M. 10.

Chartier E. Spinoza. P, Mellottée, p. 141.

Francès M. Spinoza dans les pays néerlandais de la seconde moitié du 17 siècle. A, p. 360. Fr. 50.

Junk N. Die Bewegungslehre des Franz Suarez. Innsbruck-Lg, Rauch, p. 72. M. 2.50.

Schaepdryver K. de. Hippolite Taine. Essai sur l'unité de sa pensée. P, Droz, p. III. 190. Fr. 40.

Garrigou-Lagrange R. De Deo uno. Commentarium in primam partem S. Thomae. DBr, p. 582. Fr. 115.

Das R. The philosophy of Whitehead. L, Clarke, p. 200. 6S.

Metafizyka.

Philippe O. L'être. (Préface de P. Burgelin). V, p. 59. Fr. 7.

Bunnemann O. Ein einheitliches Weltbild. Grundzüge einer allumfassenden Lebenswissenschaft. Brl., Pfau, p. 298. M. 8.50.

Beier Fr. Der Sinn des menschlichen Lebens. Bleicherode, Nieft, p. 258. M. 8.

Andics M. v. Über Sinn und Sinnlosigkeit des Lebens. Auf Grund von Gesprächen mit geretteten Selbstmördern in der Universitäts-Klinik für Psychiatrie und Neurologie. Wien, Gerold u. Co., p. III. 175. M. 8.

Mukerji A. C. The nature of self. Allahabad, The Indian Press, p. XII. 359. Rs. 5.

Litt Th. Die Selbsterkenntnis des Menschen. M, p. 120. M. 3.50.

Biot R. Le corps et l'âme. P, Plon, p. IV. 250. Fr. 18.

Segond J. Hasard et contingence. HP, p. 155. Fr. 20.

Vivante L. Il concetto della indeterminazione. F, Vallecchi, p. 281. L. 10.

Mead G. H. The philosophy of the act. CUP, p. 696. 22S. 6d.

Schjōth E. Gegenstands- und Verhältnislehre. Oslo, Dybwad in Komm., p. 279. Kr. 18.

De Ruvo V. Il principio di individuazione. Np., Rondinella, p. 196. L. 18.

Sivadjian J. Le temps: I. et II. Le problème métaphysique; III. Le problème psychologique; IV. Le problème physique; V. Le problème physiologique. VI. Le problème du subconscient. HP, p. 52; 53—143; 145—251; 253—332; 333—376; 377—423.

a

Teoria poznania.

Mele A. I problemi gnoseologici e metafisici. Pistoia, Tariff, p. 246. L. 15.

Reichenbach H. Experience and prediction. An analysis of the foundations and the structure of knowledge. Chicago, University of Chicago Press, p. X. 410. \$ 4.

Santayana G. The realm of truth: book third of realms of being. NY, Scribner's Sons, p. XIV. 142. \$ 2.50.

Müller W. Stehen Naturwissenschaften und Philosophie vor einer neuen Grundlage der Erkenntnis? Brl., Buchholz und Weisswange, p. 41. M. —90.

Wild K. W. Intuition. L, CUP, p. 240. 10S. 6d.

Hart H. Skeptic's quest. MNY, p. 173. \$ 2.

Herte F. Le néo-positivisme. Le problème de Dieu (2. partie). L'agnosticisme et la foi religieuse. Liège, Desoer, p. 192.

Logika.

Šešić B. Grundsätze der absoluten Wahrheit. Prolegomena zur Logik und Wahrheit. Brl., Pfau, p. 133. M. 3.80.

Segond J. Logique du pari. HP, p. 115. Fr. 15.

Baudin E. Précis de logique des sciences. P, Gigord, p. 209—418. Fr. 14.

Stéfanescu M. Le problème de la méthode. A, p. 364. Fr. 40.

Greenwood Th. Les fondements de la logique symbolique. II*). Justification des calculs logiques. HP, p. 185. Fr. 18.

Mihalescu E. G. Recherches sur l'équivalence et la réciprocité dans le calcul des propositions. Annales scientifiques de l'Université de Jassy, p. 116—53.

Dienes P. Logic of algebra. HP, p. 165. Fr. 18.

Gentzen G. Die gegenwärtige Lage in der mathematischen Grundlagenforschung. — Neue Fassung des Widerspruchsfreiheitsbeweises für die reine Zahlentheorie. H, p. 44. M. 2.20.

Tarski A. Einige Bemerkungen zur Axiomatik der Boole'schen Algebra. — Wwa, Sprawozdania Twa Naukowego Warszawskiego, Wydz. III, XXXI. 1—3. p. 33—35.

Tarski A. Eine äquivalente Formulierung des Auswahlaxioms. Wwa, Seminarium Matematyczne, str. 197—201. (S. A. aus „Fundamenta Mathematicae“, XXX).

Lindenbaum A. u. Mostowski A. Ueber die Unabhängigkeit des Auswahlaxioms

*) Zob. Ruch Filoz. XIV. 1—3. p. 113 a.

b

und einiger seiner Folgerungen. Wwa, Sprawozdania Twa Naukowego Warszawskiego, Wydz. III., XXXI. 1—3. p. 27—32.

Allen R. G. D. Mathematical analysis for economists. Studies in statistics and scientific method. L, Macmillan, p. 564. 31S.

Stumpf C. Studien zur Wahrscheinlichkeitsrechnung. Berlin, Akademie der Wissenschaften, de Gruyter in Komm., p. 59. M. 4.

Psychologia.

Psychologia w ogóle i zagadnienia ogólne.

Tyrrell G. N. M. Science and psychical phenomena. L, Methuen & Co., p. XV. 379. 12S. 6d.

Travaux du laboratoire de psychologie expérimentale de l'Université de Cracovie. Éditées par W. Heinrich. Tome II¹). A. Fr. 40.

Dexter E. S., Omwake K. J. An introduction to the fields of psychology. NY, Prentice Hall, p. XI. 236.

Crafts L. W., Schneirla T. C., Robinson E. E., Gilbert R. W. Recent experiments in psychology. L, Mc Graw-Hill Publishing Co., p. XIV. 417. 12S. 6d.

Manoil A. La psychologie expérimentale en Italie. (École de Milan). A, p. 489. Fr. 75. Contributi del Laboratorio di Psicologia della Università Cattolica di Milano. MI., Vita e Pensiero, p. 264. L. 35.

Scheidt W. Aufbau einer neurologischen Psychologie. FJ, p. VI. 192. M. 8.

Czucia, spostrzeżenia, uczucia.

Verrier M. L. Les yeux et la vision. Préface de M. E. Rabaud. A, p. IV. 172. Fr. 18.

Révész G. Die Formenwelt des Tastsinnes. Bd. 1. Grundlegung der Haptik und der Blindenpsychologie. 2. Formästhetik und Plastik der Blinden. Haag, Nijhoff, p. XII. 291; X. 293. Fl. 9.80.

Wyss W. H. von. Grundformen der Affektivität. Die Zustandsgefühle beim gesunden und kranken Menschen. Basel — Lg. Karger, p. VIII. 104. Fr. 13.60.

Guthrie E. R. The psychology of human conflict. NY, Harper and Brothers, p. IX. 408.

Wola, instynkt, ruchy.

Belfon M. La volonté. Le grand facteur du succès. Sa culture et son perfectionnement. Étude psycho-éducative suivie d'exercices pratiques. P, Charles—Lavauzelle, p. 124. Fr. 6.

¹) O tomie poprzednim, nie noszącym nazwy I-go, zob. Ruch Filoz. VIII (1923/24) str. 121 b.

a

De Marneffe A. La valeur de l'instinct chez l'homme. La conscience psychologique: l'autognose. Charleroi, La Table Ronde, p. 101. Fr. 75.

Steger G. Über den Diskuswurf. — **Klemm O.** Zwölf Leitsätze zu einer Psychologie der Leibesübungen. München, Beck, p. 355—398. M. 2.80.

Myślenie.

Lacroze R. La fonction de l'imagination. P, Boivin. Fr. 25.

Krogh A. Visual thinking. An autobiographical note. Wwa, Printed by Mianowski Institute Press, p. 87—94.

Osobliwe stany świadomości.

Allendy R. Rêves expliqués. G, p. 239. Fr. 20.

Cuddon E. Hypnosis: Its meaning and practice. L, Bell and Sons, p. VIII. 169. 3 S. 6 d.

Psychoanaliza.

Bonaventura E. La psicoanalisi. MI., Mondadori, p. 411.

Desoille R. Exploration de l'affectivité subconsciente par la méthode du rêve éveillé. Sublimation et acquisition psychologiques. Préface de Ch. Baudouin. P, D'Atrey, p. 289. Fr. 72.

Psychopatologia.

Catell R. B. Crooked personalities in childhood and after: An introduction to psychotherapy. L, Nisbet & Co., p. XI. 215. 7 S. 6 d.

Ciampolini A. La psicopatologia nell'arringo forense. Bologna, Cappelli, p. 276. L. 60.

Schipkovensky N. Schizophrenie und Mord. Ein Beitrag zur Psychopathologie des Mordes. Brl., Springer, p. VI. 186. M. 18.

Psychologia jednostek i typów.

Allport G. W. Personality. A psychological interpretation. L, Constable, p. 600. 16S.

Rundquist E. A. and Sletto R. Personality and the depression. L, OUP, p. 398. 18S.

Fleckenstein H. Persönlichkeit und Organminderwertigkeiten. Ein Beitrag zur moral- und pastoral-theologischen Erkenntnis. Fg, Herder, p. 334. M. 7.

Abhandlungen zur Wehrpsychologie. Hg. vom Psychologischen Laboratorium des Reichskriegsministeriums, Berlin. Folge 2. Lg, Barth, p. 219. M. 10.80.

b

Psychotechnika.

Husson R. Principes de métrologie psychologique. Préface de J.—M. Lahy. HP, p. 82. Fr. 20.

Elion H., Pouillot P., Paemelaere F. de, Laufer et Vergeot R. L'orientation professionnelle et l'école. Avant-propos par H. Elion. Fonctionnement de l'office d'orientation, par P. Pouillot. Collaboration avec l'école, par F. de Paemelaere. L'examen médical, par L. Dr. Laufer. Conclusions, par R. Vergeot. P, Office français du livre, p. 16.

Zimmermann W. Vererbung „erworbener Eigenschaften“ und Auslese. FJ, p. XII. 346. M. 17.

Rozwój psychiczny człowieka.

Kienzle R. Die Schülerzeichnung als Ausdruck des Charakters. Eine praktische Anleitung zur charakterkundlichen Beurteilung von Zeichnungen. Esslingen a. N., Burgbücherei, p. 103. M. 2.80.

Mauco G. La psychologie de l'enfant dans ses rapports avec la psychologie de l'inconscient. P, Denöel, p. 148. Fr. 20.

Ferrero G. L. L'éclosion d'une vie. Léo Ferrero de sa naissance à sa vingtième année d'après les notes de sa mère. P, Rieder, p. XXVIII. 302. Fr. 18.

Prescott D. A. Emotion and the educative process. Washington, American Council on Education, p. XVIII. 323.

Estetyka.

Lee H. N. Perception and aesthetic value. N. Y., Prentice Hall, p. XII. 271.

Collingwood R. G. The principles of art. Oxford, Clarendon Press, p. XI. 347. 15S.

Pepper St. C. Aesthetic quality. A contextualistic theory of beauty. NY, Scribner, p. XIV. 278.

Rolland de Renéville A. L'expérience poétique. G, p. 195. Fr. 18.

Etyka.

Geiger G. R. Towards an objective ethics. An exposition of the social context of conduct and judgment as a basis for objectivity. Ohio, Antioch Press, p. 87.

Ross J. E. Ethics. From the standpoint of scholastic philosophy. NY, Devin-Adair Co., p. 367. \$ 3.50.

Hubert R. Esquisse d'une doctrine de la moralité. V, p. 392. Fr. 50.

Tilgher A. Moralità (Punti di vista sulla vita e sull'uomo). Roma, Bardi, p. 205. L. 12.

Menninger K. A. Man against himself. NY, Harcourt Brace, p. XII. 485.

a

Filozofia wychowania.

Hessen S. Fondamenti della pedagogia come filosofia applicata. Palermo, Sandron, p. 504. L. 30.

Filozofia społeczeństwa i nauk społecznych.

Adler A. Social interest: A challenge to mankind. L, Faber & Faber, p. 313. 10 S. 6 d.

Bridgman P. W. The intelligent individual and society. MNY, p. VI. 305. \$ 2.50.

Halbwachs M. Morphologie sociale. P, Colin, p. 208. Fr. 15.

Labrousse R. Essai sur la philosophie politique de l'ancienne Espagne. Politique de la raison et politique de la foi. P, Sirey, p. V. 272. Fr. 50.

Schramm G. Das Problem der Staatsform in der deutschen Staatstheorie des 19. Jahrhunderts, insbes. in der Staatsphilosophie des Idealismus. JD, p. 285. M. 12.

d'Antonio F. La filosofia politica tedesca. I. Gli ideali cosmopolitici. Crema, La Moderna, p. 208.

Joad C. E. M. Guide to the philosophy of morals and politics. L, Gollancz, p. 816. 6 S.

Spann O. Der wahre Staat. FJ, p. XIV. 269. M. 7.

Roberts M. Bio-Politics. An essay in the psychology, pathology and politics of the social and somatic organism. L, Dent, p. 240. 15 S.

Liebert A. Der Liberalismus als Forderung, Gesinnung und Weltanschauung. Eine philosophische Betrachtung. Zürich, Rascher, p. IV. 207. Fr. 3.80.

Mankiewicz H. Le national-socialisme allemand, ses doctrines et leurs réalisations. T. I. La conception national-socialiste du sens de la vie et du monde (Weltanschauung), son rôle, ce qu'elle travaille à détruire. Avertissement au lecteur par E. Lambert. P, Pichon et Durand-Auzias, p. XXIV. 284. Fr. 45.

Garilli G. Sul contenuto filosofico della dottrina fascista. Palermo, Tumminelli, p. 80.

Annuaire de l'Institut International de Philosophie du Droit et de Sociologie Juridique. T. III. 1937—1938. Travaux de la troisième Session. Le but du droit: bien commun, justice, sécurité. P, Sirey, p. 178.

Parese E. La genesi ideale del diritto.

b

Saggio sulla attuazione spontanea del diritto e la sua creatività. ML, Giuffrè, p. 161.

Gonella G. La persona nella filosofia del diritto. ML, Giuffrè, p. 262.

List F. Energierecht. Ein Grundriss der Grundfragen. Brl., Springer, p. VI. 156. M. 6.60.

Del Vecchio G. Sul involuzione nel diritto. Estratto dalla Rivista internazionale di Filosofia del Diritto, XVIII. 2. p. 26.

Lange O. and Taylor F. M. On the economic theory of socialism. Government control of the economic order. Volume 2. Ed. by B. E. Lippincott. Minneapolis, University of Minnesota Press, p. VIII. 144.

Filozofia historii i nauk historycznych.

Aron R. Introduction à la philosophie de l'histoire: Essai sur les limites de l'objectivité historique. G, p. 353. Fr. 55.

Aron R. Essai sur la théorie de l'histoire dans l'Allemagne contemporaine. La philosophie critique de l'histoire. V, p. 325. Fr. 45.

Filozofia przyrody i nauk przyrodniczych.

Einstein A. and Infeld L. The evolution of physics. CUP, p. X. 320. — Wydanie niemieckie: Physik als Abenteuer der Erkenntnis. SL, p. VIII. 222. Fl. 3.90.

Watson W. H. On understanding physics. CUP, p. XII. 146. 7 S. 6 d.

Hartmann O. J. Erde und Kosmos im Leben des Menschen, der Naturreiche, Jahreszeiten und Elemente. Eine philosophische Kosmologie. Frankfurt a. M., Klostermann, p. 409. M. 9.50.

Hermes H. Eine Axiomatisierung der allgemeinen Mechanik. Lg, Hirzel, p. 48. M. 2.20.

von Eulenburg-Wiener R. Fearfully and wonderfully made. The human organism in the light of modern science. MNY, p. XII. 472. \$ 3.50.

Marchais R. Mystères de la vie humaine. P, Adyar, p. 312. Fr. 30.

Wenzl A. Metaphysik der Biologie von heute. Die Fragen des Lebensprinzips und der Lebensentwicklung und die neuere Forschung. M, p. 58. M. 1.80.

Mühle E. Der menschliche Staat als Problem der vergleichenden Biologie. Lg, Hirzel, p. XII. 109. M. 3.50.

Buchanan Scott. The doctrine of signatures: A defence of theory in medicine. L, Kegan, p. XIV. 205. 7 S. 6 d.

Biot R., Merle P., Duval-Arnould R. Pour une médecine du corps et de l'esprit.

I. **Biot**, La médecine au service de la personne. II. **Merle**. La formation morale et sociale du médecin. III. **Duval-Arnauld**. La formation morale et sociale des auxiliaires du médecin. Lyon, Chronique sociale de France, p. 75. Fr. 6.

Filozofia religii.

Goossens W. Bulletin de philosophie religieuse. RNSc. 41. mai '38. p. 98—116.

Glenn P. J. Theodicy. A class manual in the philosophy of deity. S. Louis, Herder, p. X. 300. § 2.

Jones R. M. The eternal gospel. MNY, p. 235. § 2.

Ortegat P., S. J. Philosophie de la religion. Introduction critique. Etude des systèmes modernes. DBr., p. 465. Fr. 45.

Söhngen G. Der Wesensaufbau des Mysteriums. Bonn, Hanstein, p. 103. M. 3.20.

Motte A. R. Bulletin de philosophie. III. Psychologie de la religion. — Revue des sciences philosophiques et théologiques, n. 27. p. 213—230.

Yung C. G. Psychology and religion. New Haven, Yale University Press, p. 131.

Schamoni W. Das wahre Gesicht der Heiligen. Lg, Hegner, p. XLVIII. 287. M. 12.50.

Wunderle G. Zur Psychologie der Stigmatisation. (Der erste Versuch einer zusammenhängenden Darstellung im Lichte der neuen Religionspsychologie). Paderborn, Schöningh, p. 95. M. 2.20.

Maréchal J. Etudes sur la psychologie des mystiques. Tome I. Bruxelles, Edition Universelle, p. 299. Fr. 35.

Gray C. Introduzione alla teosofia. Edizioni Roma, p. 139.

Kröner W. Die Wiedergeburt des Magischen. Das Magische als natürliche Funktion des Unbewussten. Mit einer Einführung von Prof. Dr. H. Driesch. Lg, Hummel, p. 87. M. 1.80.

Recenzje prac autorów polskich w zagranicznej literaturze periodycznej roku 1938.

Aristotelis De anima libri tres graece et latine. Edidit, versione auxit, notis illustravit **P. Siwek S. I.** Romae, Pontificia Universitas Gregoriana, 1933, p. 358. L. 6. — Rec. **A. Mansion**, Chronique de littérature aristotélique w RNSc. XLI. 59. p. 431—435.

Bocheński I. M., O. P. Elementa logicae Graecae. Vol. I. Roma, 1937. — Rec. **A. Sandoz** w Revue de Philosophie, XXXVIII. p. 460.

Chwistek L. La sémantique rationnelle et ses applications. Travaux du IX. Con-

grès International de Philosophie, VI. HP, '37. p. 77—81. — Rec. **C. H. Langford** w JSL. p. 93—94.

Einstein A. und Infeld L. Physik als Abenteuer der Erkenntnis. SL, '38, p. VIII. 222. Fl. 3.90. (Wyd. angielskie: The evolution of physics. CUP, '38). — Rec. **E. N.** w Journal of Philosophy, XXXV. 18. p. 500—501; **E. C. S.** w The London, Edinburgh & Dublin Philosophical Magazine and Journal of Science. VII. S. No. 175. p. 423—424.

Jakubisiak A. Ks. La pensée et le libre arbitre. V, '36. — Rec.: Revue Philosophique, CXXVI. p. 355—356.

Metallmann J. Determinizm nauk przyrodniczych. Kr., '34. — Rec.: Revue Philosophique, CXXVI. p. 372.

Tarski A. Einführung in die mathematische Logik. Spr., '37. — Rec.: **B. Levi** w Bollettino della Unione Matematica Italiana, XVII. p. 55—57. — **E. Nagel** w Philosophy of science, V. p. 232—233. — **E. N.** w Journal of Philosophy, XXXV. 13. p. 361—2. — **W. V. Quine** w Bulletin of the American Mathematical Society XLIV. 5. p. 317—318. — **T. G.** w Nature, CXLII. No. 3597, Suppl. p. 664—665.

Wiadomości wydawnicze.

Wydawnictwa Polskiego Towarzystwa Filozoficznego. Z początkiem października 1938 ukazały się cztery dalsze tomiki wydawanej przez Towarzystwo Biblioteczki Filozoficznej, a mianowicie: 7. **Kazimierz Twardowski**: Rozprawy (Historyczne pojęcie filozofii. — O naukach apriorycznych czyli racjonalnych (dedukcyjnych) i naukach aposteriorycznych czyli empirycznych (indukcyjnych). — Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie? — Pesymizm i optymizm). Str. 40. Zł 0,60. — 8. 9. **Arystoteles**: Etyka Nikomachejska, Księga pierwsza i druga. Przełożyła i objaśnieniami opatrzyła **Daniela Gromska**. Str. 80. Zł 1.— 10. **Max Scheler**: O zjawisku tragiczności. Przetłumaczył z upoważnienia autora **Roman Ingarden**. Str. 40. Zł 0,60. — Sgł. w Księgarni Książka (A. Mazzucato), Lwów, Czarnieckiego 12.

Metallmann Joachim: Wprowadzenie do filozofii. Część I. Książka ta pomyślana jest jako wstęp do filozofii. Zadanie jej — jak zaznacza autor w przedmowie — jest dwojakie: po pierwsze ma służyć jako podręcznik dla studentów Instytutu Pedagogicznego, pedagogów, uniwersytetów i dla samouków. Po drugie „winna ukazać problematykę filozoficzną, jej bogactwo i odrębność, jej trudności i piękno, jej doniosły sens i swoisty urok“. Wy-

a

danie książki ułatwił autorowi Instytut Pedagogiczny w Katowicach. Książka wyszła z datą 1939 i znajduje się na składzie głównym w księgarni D. E. Friedleina w Krakowie. Liczy stron VIII i 152.

Nowe podręczniki filozofii dla szkół średnich. W związku z wejściem w życie z rokiem szkolnym 1938/39 nowego programu propedeutyki filozofii w liceach ogólnokształcących, ukazały się nowe, do tego programu dostosowane podręczniki. Dotąd wyszły trzy. Autorem pierwszego z nich jest Prof. Dr. Kazimierz Ajdukiewicz. Podręcznik jego zatytułowany „Propedeutyka filozofii” wyszedł nakładem Książnicy-Atlas we Lwowie i liczy stron 216. Cena: 3,40 zł. Autorem drugiego podręcznika, zatytułowanego również „Propedeutyka filozofii” jest Prof. Dr. Tadeusz Czeżowski. Podręcznik wyszedł nakładem firmy K. S. Jakubowskiego we Lwowie i liczy stron 160. Cena 3.— zł. Trzeci wreszcie podręcznik pt. „Podręcznik propedeutyki filozofii” jest dziełem Heleny Lelesz. Podręcznik ten wyszedł nakładem Państwowego Wydawnictwa Książek Szkolnych we Lwowie i liczy stron 126. Cena: 2.10 zł.

Foundations of the Unity of Science. Ukazała się część pierwsza i druga tomu I tego wydawnictwa (zob. Ruch Filoz. XIV. str. 125 a — 126 a). Treść ich przedstawia się jak następuje: T. I. Nr 1. ENCYKLOPEDIA A JEDNOŚĆ NAUKI. O Neurath: Jedność nauki jako scalenie encyklopedyczne. Str. 1—27. — N. Bohr: Analiza i synteza w nauce. Str. 28. — J. Dewey: Jedność nauki jako zagadnienie społeczne. — B. Russell: O doniosłości formy logicznej. Str. 29—31. — R. Carnap: Podstawy logiczne jedności nauki. Str. 42—62. — Ch. W. Morris: Empirycyzm naukowy. Str. 63—75. — Nr. 2. Ch. Morris: Podstawy teorii znaków. Str. 1—59. Na treść tej rozprawy składają się następujące rozdziały: 1. Wstęp. 2. Semioza i semiotyka. 3. Syntaksa. 4. Semantyka. 5. Pragmatyka. 6. Jedność semiotyki. 7. Zagadnienie i zastosowanie. — Wybór bibliografii.

W dyspozycji dalszych projektowanych numerów zaszła zmiana, polegająca na tym, że jako nr 4 tomu I ukaże się rozprawa L. Bloomfield'a, Lingwistyka ogólna, która pierwotnie miała wejść w skład t. II (zob. jw.), po czym nastąpią dalsze monografie w porządku niezmiennym z tym jednak, że rozprawa Brunswika i Nessa O behawioryzmie będzie pierwszą monografią t. II, a nie jak wedle pierwotnego planu ostatnią monografią t. I. Aby zapewnić nowemu wydawnictwu bezstronność sądów Redakcja dokonała wyboru

b

współpracowników, zajmujących różne stanowiska, a związanych tylko wspólnym dążeniem do jedności nauki i wspólnością metod czysto naukowych, kładących nacisk na doniosłość analizy logicznej w różnych dziedzinach i uwzględniających historyczny rozwój pojęć naukowych. W rzędzie tych współpracowników znaleźli się tedy przedstawiciele Koła wiedeńskiego, berlińskiej grupy filozofii naukowej, polskiej szkoły logicznej, uczonych zgrupowanych w „Scientii” i w Centre de Synthèse zarówno jak reprezentanci amerykańskiego pragmatyzmu, francuskiego konwencjonalizmu, różnych grup filozofów belgijskich, holenderskich, szwajcarskich, skandynawskich i i. oraz spora liczba przedstawicieli nauk szczegółowych. Skutkiem tego nie obejdzie się w ramach „Podstaw jedności nauki” bez pewnej różnicy zapatrywań i znajdują się obok siebie tendencje empirycystyczne i tendencje, które wolą się nazwać naukowym lub eksperymentalnym racjonalizmem. Nie zwracano też przy doborze współpracowników uwagi na ich przekonania polityczne ani na ideologię polityczną państw, do których oni przynależą. Rzecz oczywista, że każdy z współpracowników odpowiada tylko za swoje własne poglądy. — Cena poszczególnych tomów wynosi 18 dol., poszczególnych monografii 1 dol.

Księga Pamiątkowa ku uczczeniu 75 rocznicy urodzin Fr. Schumanna (16. 6. 1938) ukazała się jako z. 3—6 Zeitschrift für Psychologie. Zamieścili w niej rozprawy: W. Diekmann, O. Kroh, A. Löw, H. Kleint, F. Kainz, O. Sterzinger.

Księga Pamiątkowa III Międzynarodowego Kongresu dla jedności nauki ukazała się pt. Zur Enzyklopädie der Einheitswissenschaft nakładem firmy Van Stockum & Zoon w Hadze. Księga ta obejmuje tylko niektóre z wygłoszonych na Kongresie wykładów, a mianowicie referat O. Neuratha o pracach nad Encyklopedią i o zasadniczych zagadnieniach jej budowy oraz referat E. Brunswika o jednolitym ujęciu różnorodnych kierunków psychologii i włączeniu wyników psychologii w całość nauki; nadto wykłady, które wygłosili Clark E. Hull, G. Mannoury i J. H. Woodger. Nie są natomiast objęte Księgą obrady nad ujednostajnieniem symboliki logicznej, w których brali udział zwłaszcza Carnap, Behmann, Bernays, Helmer, Scholz i Tarski, ani dwie dyskusje, z których pierwszą, poświęconą pojęciu prawdy zagali Carnap i Neurath, drugą, poświęconą pojęciu prawdopodobieństwa, zagali Carnap i Reichenbach.

Księga pamiątkowa IV Międzynarodo-

wego Kongresu dla jedności nauki pojawiła się w „Erkenntnis“; sprawozdanie z niej podane jest powyżej w Przeglądzie czasopism.

Deuxième Congrès International d'Esthétique et de Science de l'Art. Paris 1937. Taki jest tytuł Księgi Pamiątkowej II. Międzynarodowego Kongresu estetyki i teorii sztuki (zob. poniżej w dziale Zjazdy), który się odbył w Paryżu w dniach 7—11. sierpnia 1937. Księga ta ukazała się nakładem firmy F. Alcan w r. 1937, obejmuje dwa tomy o LXIII. 369 i 527 stronach. Cena obu tych tomów: 120 Fr. Referaty wygłoszone na Zjeździe i na Zjazd nadesłane poprzedzone są w Księdze przemówieniami wstępnymi P. Valéry'ego, P. Claudela i V. Bascha i ujęte są w sześć ksiąg. Szczegółowa dyspozycja treści jest następująca: Ks. I. ESTETYKA OGÓLNA. 1. Metoda ogólna (de Bruyne¹⁾, Heinemann, Beck, M. Wallis-Walfisz: Sztuka z punktu widzenia semantycznego. Nowa metoda estetyki. — 2. Estetyka czysta i metafizyka (Banfi, Dragomirescu, Ferreti, Sperantia, Heller, Rappolt - Fischer, Sérouya, Lavelle, Souriau, R. Ingarden: Przeżycie estetyczne, Brinkmann, Kaufmann, Mirabent, de Gaultier, Gallagher - Parks, De Boda, Mitrovics, Brion, B. Jasinowski: Rozszerzone pojęcie stylu jako podstawa nauk humanistycznych, Fiorentino, Parente). — 3. Porównanie wartości (Cardone, Romano, Reid, Redano, Vianu, Guzzo, Cormanesco, Benrubi, Reich, Kallen, Pepperell Montague). — 4. Kategorie estetyczne (Vulcanescu, Fabre, Gouhier, Dénes, Barwell, Feldman).

Ks. II. PSYCHOLOGIA. 1. Psychologia analityczna (Morgenstern, Tauro, Munz, Révész, Pollnow, Minkowska, Borel, Baudouin, Frois - Wittmann, Petranu, Beebe - Center et Pratt, Harms). — 2. Psychologia ogólna (Galli, Langfeld, Alexander, H. Elzenberg: Zjawisko estetyczne zabarwienia uczuciowego, Belgion, Sreenivasa Iyengar, Campbell, Laurilla, Bayer, Nogué, L. Blaustein: Dzieło sztuki imaginatywne i sposób, w jaki jest dane; K. Wize: Integralność a psychologia piękna i sztuki, Duval, Gibelin, Bénézé, Luzzatto, Read).

Ks. III. SOCJOLOGIA I KULTURA. 1. Geneza i ewolucja (m. in.: Dickson, Schuhl, Segal, Coutrot). — 2. Folklor i narodowości (Przyłuski, Scerbakivskyj, Marcei-Dubois). — 3. Indywiduum, społeczeństwo, kultura

¹⁾ Tytuły rozpraw podane będą w dziale Zapiski bibliograficzne za r. 1937.

(M. in. W. Lutosławski: Wartość społeczna piękna, Sauter, Lévy, Mukafovský).

Ks. IV. HISTORIA I KRYTYKA. 1. Historia estetyki (Wł. Tatarkiewicz: Sztuka i poezja czyli dualizm estetyczny starożytnych; Svoboda, Perls, Brown, Janssons, de Tolnay, Leroy, Brunet, Bukofzer, Venturi, Gilbert, Gatz, Cione, Schaub - Koch).

2. Krytyka ogólna: M. i. (Mc. Mahon, Testa, de la Tourette, Abraham). — 3. Historia i krytyka sztuk (M. i.: Bergmans).

Ks. V. NAUKA O SZTUCE I TECHNIKI. 1. Sztuka (Utitz, Kafka, Focillon, Lovecchio, Paulus, Leroux, Segond, Nussberger, Nedelcovici, Lascaris, Piccardt, Bracons, Verschraeghen, Weidlé, Lameere). — 2. Istota poezji (M. i.: Maritain, Bergamin, Rolland de Renéville, de Corte, Capuano et Goemans, Servien). — 3. Sztuka literacka (Dessoir, Klanfer, Ruin, Moulinier, Silberstein, Hytier). — 4. Muzyka (M. i.: Viora, Masson, Prunières, Koechlin, Biehle, de Mesquita, Riabouchinsky). — 5. Plastyka (M. i.: L. Chwistek: Pojęcie rzeczywistości w teorii malarstwa, Maillard, Funck - Hellet, Wulff, Cochet). — 6. Architektura i urbanizm (M. i.: Baumann, Bonnier, Baumgarten). — 7. Teatr i kino (M. i.: Dussanne, Bertheau, I. Filozofówna: Analiza gry scenicznej; Gregor, Rosen).

Ks. VI. SZTUKA WSPÓŁCZESNA. 1. Humanizm czy formalizm (M. i.: Garcin, Wescher-Kauert, Fierens, Goerg, de R. Carvalho, Martinie). — 2. Geometria czy inne wzory (M. i.: Barret). — 3. Przeznaczenie muzyki i tańca (M. i.: Malipiero, von Laban). — Księgę zamykają Uzupełnienia (M. i.: Borissavlievitch, O. Schneid: Jakie zadania stawia estetyce sztuka Azji Wschodniej) oraz Spis alfabetyczny utworów.

Księga Pamiątkowa I Zjazdu filozofów francuskich, który się odbył w Marsylii, w kwietniu 1938, ukazała się jako zeszyt 3 i 4 rocznika 1937 czasopism *Les Études philosophiques*. Treść Księgi jest następująca: A. Darbon: L'interprétation kantienne des antinomies. Str. 3—8. — H. J. de Vleeschauwer: La philosophie contemporaine et le criticisme de Kant. Str. 9—14. — R. Garaudy: Le criticisme kantien chez Marx. Str. 15—22. — J. Guilton: Note sur l'argument ontologique et sur la critique que Kant en a faite. Str. 23—29. — P. Lachière-Rey: Utilisation possible du schématisme kantien pour une théorie de la perception. Str. 30—34. — O. Philippe: La doctrine kan-

a

tienne du noumène peut-elle faire progresser la philosophie contemporaine? Str. 35—40. — L. Cochet: Les directives ontologiques de l'enquête scientifique. Str. 41—48. — A. Lacaze: L'expérience métaphysique. Str. 49—53. — E. Leroux: De la méthode appropriée aux recherches métaphysiques. Str. 54—59. — R. Le Senne: La science et la métaphysique de la conscience. Str. 60—67. — A. Levasti: Métaphysique et religion. Str. 68—73. — P. Mouy: Philosophie de la nature et philosophie de l'esprit. Str. 74—78. — Ch. Serrus: Logique et métaphysique. Str. 79—84. — M. Souriau: Métaphysiques nouvelles et critique. Str. 85—89. — Ch. Werner: La tâche actuelle de la métaphysique. Str. 90—96.

La notion du progrès devant la science actuelle. (Sixième semaine internationale de synthèse). Istniejące od r. 1925 w Paryżu międzynarodowe stowarzyszenie naukowe „Fondation pour la science. Centre international de synthèse“ urządziło szósty z kolei „Tydzień syntezy“. Tydzień ten poświęcony był zagadnieniu postawy nauki wobec pojęcia postępu, a wygłoszone w ramach tej konferencji referaty, zostały opublikowane w r. 1938 pod tytułem w nagłówku wymienionym, nakładem paryskiej firmy F. Alcan (Str. 192. Fr. 18). Na treść publikacji tej składają się następujące prace: R. Hubert: Dzieje pojęcia postępu. — G. Ferraro: Cywilizacja i postęp. — P. Janet: Etapy ewolucji psychologicznej. — E. Le Roy: Wynalazki. — R. Legendre: Ewolucja systemu nerwowego. — J. Rostand: Dziedziczność i zmienność. — A. Rey: Pojęcie postępu i pojęcie powrotu.

Civilisation. Nouvelle revue de synthèse. Nowy ten kwartalnik wychodzi od r. 1938 w Paryżu, nakładem firmy Librairie générale et régionaliste. Prenumerata roczna fr. 45, cena numeru pojedynczego fr. 12. Celem pisma jest „określenie dróg nowej syntezy, której narodziny zwiastują cierpienia Zachodu“. Wśród współpracowników pierwszego numeru czytamy nazwiska: Parodi, Bréhier, Masson-Oursel, de la Sizeraine, Y. Lévy, M. Leroy, J. — M. Lahy, P. Duroc i in.

Helicon. Revue internationale des problèmes généraux de la littérature. Czasopismo pod tym tytułem poświęcone teorii literatury wychodzi od r. 1938 pod protektorem Międzynarodowej Komisji Historii Literatury nowoczesnej, która zajmuje się też organizacją Międzynarodowych Kongresów Historii Literatury. Redakcję objął J. Hankiss (Debrecen, Węgry) przy współudziale Komitetu redakcyjnego, w

b

skład którego wchodzi: F. Baldensperger (przewodniczący), A. Farinelli, J. Petersen, P. Van Tieghem (zastępcy przewodniczącego), G. Charlier, H. Cysarz, E. Ermattinger, Wł. Folkierski, R. Lebègue, Th. Thienemann, O. Walzel. „Helicon“ ukazywać się będzie trzy razy w roku i będzie publikowało artykuły w językach: angielskim, francuskim, hiszpańskim, niemieckim i włoskim. Prenumerata roczna za tom o objętości 280—360 stron wynosi Fr. 180, M. 15, Fl. 10. Adres Redakcji: Debrecen, 10. Adres Administracji: Editions Pantheon, Amsterdam, Leidschegracht 78 lub Leipzig, Salomonstrasse 16. Dotychczas ukazał się nr 1. 2 tomu I (str. 188, Fr. 120, M. 10, Fl. 6) i zawiera m. i. następujące artykuły: METODY: F. Baldensperger: Hypothèses et vérifications en histoire littéraire. — L. Eckhoff: L'inévitable postulat. — J. Petersen: Literaturwissenschaft als Methodenlehre. — O. Walzel: Methode? Ironie bei Fr. Schlegel und bei Solger. — FILOZOFIA I ESTETYKA LITERATURY: R. Ingarden: Das Form-Inhalt Problem im literarischen Kunstwerk. — G. R. Hamilton: The place of poetry in human life. — T. St. Moore: Some provocations towards an aesthetic. — F. Thienemann: Entscheidungen. — RODZAJE LITERACKIE: P. Van Tieghem: La question des genres littéraires.

Neue Jahrbücher für Wissenschaft und Jugendbildung, czasopismo, które poruszało wiele zagadnień filozoficznych w osobnym dziale filozofii poświęconym, przestało wychodzić. Jako ostatni ukazał się tom XIII z r. 1937.

Bibliographie de la Philosophie. Ukazał się zeszyt 1 tomu II (1938) tej bibliografii wydawanej przez Międzynarodowy Instytut Współpracy Filozoficznej (zob. Ruch Filoz. XIV. str. 130 b—131 a). W nowym tym zeszycie, liczącym stron XII. 247 zasady podziału są niezmienione. Grono współpracowników powiększył m. i. O. I. M. Bocheński, O. P., który opracowuje dla Bibliografii publikacje, pojawiające się w Państwie Watykańskim.

Bibliografia filozoficzna, wydawana przez Journal of Philosophy (zob. Ruch Filoz. XIII. str. 129 a) przestała wychodzić. Ostatni jej zeszyt ukazał się w sierpniu 1937 i obejmuje literaturę filozoficzną roku 1936. W ten sposób łączy się ta publikacja z wydawnictwem bibliografii, podjętym przez Międzynarodowy Instytut Współpracy Filozoficznej, (zob. Ruch Filoz. XIV. str. 130 b i n.), która to bibliografia uwzględnia w swym tomie I twórczość filozoficzną roku 1937.

Międzynarodową Bibliografię Filozoficzną za lata 1902—1932 opracowuje od lat kilku Amerykańskie Towarzystwo Filozoficzne. Prace przygotowawcze są na ukończeniu. Bibliografia obejmie dwa tomy; w pierwszym z nich materiał będzie uporządkowany alfabetycznie wedle autorów, w drugim wedle klasyfikacji rzeczowej. Koszty druku każdego tomu wynosić mają około 25.000 dolarów; czas trwania druku około ośmiu miesięcy. Komitet redakcyjny żywi nadzieję uzyskania zasiłków, które umożliwią publikację tego pomnikowego wydawnictwa.

Ponieważ Bibliografia B. Randa, opublikowana w *Baldwina Dictionary of Philosophy and Psychology* sięga do r. 1902, bibliografie zaś *Journal of Philosophy*, *Revue Néoscholastique de Philosophie* i *Międzynarodowego Instytutu Współpracy Filozoficznej* obejmują lata 1932 i następne, przeto po ukazaniu się projektowanej bibliografii Amerykańskiego Towarzystwa Filozoficznego pracownicy na niwie filozofii będą mieli do dyspozycji kompletną bibliografię filozoficzną.

Bibliografia pism Leibniza, opracowana przez E. Ravier'a ukazała się w Paryżu nakładem Alcana (*Bibliographie des oeuvres de Leibniz*, 1937, p. V. 703. Fr. 85). Bibliografia ta dzieli się na dwie części, z których pierwsza, mniej obszerna dotyczy pism opublikowanych za życia Leibniza, druga, obszerniejsza — jego pism niewydanych. Appendix zawiera: wykaz dotychczasowych wydań, wykaz wydawców i osób, z którymi Leibniz pozostawał w korespondencji, wreszcie spis wszystkich dzieł Leibniza. Pominięta natomiast została literatura o Leibnizu.

Katalogi. N. Baumkoller. Warszawa, Sto-Krzyska 35. Katalog książek antykwarycznych, 1938. 2.643 tytułów, w tym wiele dzieł filozoficznych. — Antykwarjat naukowy Księg. Friedleina. Kraków, Rynek Gł. 17. Przygodny wybór książek różnej treści. Filozofia, nry 20—49. — Bazar Literacki, J. Jabłonko, Warszawa, Sto-Krzyska 36. Katalog działowy nr 3. Filozofia, 1938. 1.387 pozycyj. — *Mól Książkowy*. Lwów, 1936. Batorego 6. Katalog nr 26: Filozofia, psychologia, logika, pedagogika. — *Dernières Nouveautés de la Librairie A. Colin*, Paris, 103 Bd. St. Michel, 1938. Zawiera m. in. dział Philosophie. — *Chez Durtal* (P. Lambert), 12, r. Jacob. Paris. Catal. XVII, 1936: Livres, ...documents pour servir à l'histoire des sciences. — *Psychologie*. Verzeichnis der Schriften aus d. Verlag G. Fischer,

Jena, 1936. — G. Fock, Leipzig C. 1. Postschliessfach 100. Philosophie (Dissertationen), 1937. — Katalog nr 708. Philosophie, w tym bogata biblioteka Kantowska i biblioteka Prof. Dra J. E. Müllera, 6.760 tytułów. — W. Funke, Frankfurt a. M., Eschersheimer Landstr. 24. Katalog nr 3, 1938: Philosophie & Soziologie 879 tytułów. — G. Franssen, 11. r. de Cluny, Paris. Katalogi nr 7985 z 1936 r. i 86—97 z 1937 zawierają wiele tytułów dzieł filozoficznych. — L. Franz & Co, Leipzig, Postschliessfach 371, katalog 24, 1937: Philosophie. 667 tytułów. — G. Galloway and Porter, Cambridge. 1936—1938: List Nr 644: Philosophy, including psychology, logic, ethics 369 tytułów. — List Nr 671: Philosophical books and allied subjects. 136 tytułów. — List Nr 683: Philosophy, psychology, logic & kindred subjects, 204 tytułów. — List Nr 705: Books on philosophy, psychology and moral sciences. 258 tytułów. — List Nr 728 zawiera 317 tytułów z wszystkich dziedzin filozofii. — P. Geuthner, 12, r. Vavin, Paris Katalog nr 67, 1937: Science des religions. III. Religions comparées. Ok. 1700 tytułów. — Harrods Ltd. London SW 1, Knightsbridge. Scientific list 41, 1937: Periodica. Scientific Journals and Transactions of learned Societies. 252 tytułów. — The Hogarth Press, 52 Tavistock Square, London, W. C. 1: Autumn books 1937. — Spring books 1938. — P. Koehler, Leipzig C 4, Scherlstr. 10. Katalog nr 61 i 75—76. Bibliotheca Philosophica, psychologica, mystica, paedagogica et theologica. Paris I. II. Nrów 3.535 i 6.332 — Antiquariats-katalog 108: Philosophie. Bibliotheken Dr G. Lasso, H. Maier, J. Stenzel u. a. 2.946 tytułów. — M. Lempert, Bonn, Franziskanerstr. 6. Katalog 314 (1937): Philosophie, Pädagogik. 3.503 tytułów. — A. Lorentz, Leipzig, Kurprinzstr. 10. Katalog 412 (1937): Philosophie. 5.697 tytułów. — Macmillan's (St. Martin's Street, London, W. C. 2) Spring List of Announcements 1936, Autumn List 1936, Spring Books 1937, Autumn Books 1937, Spring Books 1938, Autumn Books 1938, New works on philosophy and sociology. — J. Mongenet, Chemin du Point-du-Jour, 18, Genève, Katalog nr 175 zawiera m. in. dział: Psychologie, pédagogie, psychiatrie, nry 451—574. — Routledge, Kegan Paul, 68—74 Carter Lane, London, E. C. 4, Spring Books 1936. — Spring Books 1937. — Autumn Books 1937. — Librairie Universitaire, 7, r. Danton, Paris, N. S. nr 14 (1937) zawiera też tytuły dzieł filozoficznych.

Wykłady, Odczyty, Referaty.

Polska Akademia Umiejętności. Wydział filologiczny. 13. 1. 1936 T. Grabowski: Literatura Braci Czeskich w Polsce w. XVI. — 10. 2. 36 Z. Klémensiewicz: Składnia opisowa współczesnej polszczyzny kulturalnej. — 23. 3. 36 L. Sternbach: Ucho i słuch w frazeologii greckiej, łacińskiej i polskiej. — 12. 6. 36 St. Witkowski: Powstanie rodzaju gramatycznego rzeczowników. — 14. 12. 36 St. Schayer: Somatyzm psychologii indyjskiej. — 12. 4. 1937 R. Dyboski: Ideologia Carlyle'a. — 10. 5. 37 T. Grabowski: Literatura Braci Czeskich w Polsce w. XVII. — 18. 10. 37 R. Dyboski: Ze studiów nad Ruskinem. — 14. 2. 38 St. Schayer: Buddyzm jako religia i jako filozofia. — 11. 4. 38 S. Ciesielska-Borkowska: Mistycyzm hiszpański i jego infiltracja w Polsce. — 17. 6. 38 R. Dyboski: Matthew Arnold i intelektualizm angielski.

Wydział matematyczno-przyrodniczy. 13. 1. 1936 T. Garbowski: Rola pamięci u kota niewidomego od urodzenia. — Wł. Heinrich: Stereoskopia monokularna. — M. Podhorodecki: Badania nad zauważeniem w bocznym polu widzenia. — 5. 2. 36 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł pienika *Aphrophora alni* Fall. — 4. 5. 36 J. Zaćwilichowski: Unerwienie i narządy zmysłowe skrzydeł widelnicy *Isopteryx tripunctata* Scop. (Pleoptera). — T. Garbowski: O powtarzalności jednorazowych czynności instynktownych (na tle doświadczeń z zapoczwarczeniem się widłogonek). — 8. 3. 1937 J. Dembowski: Przyczynki do zagadnienia instynktu. — J. Zaćwilichowski: Doświadczalne badania nad zachowaniem się cechy nabytej u potomstwa rzapicy nieparki, *Lymantria dyspar* L. — 4. 4. 38 R. J. Wojtusiak i B. Ferens: Badania nad zdolnością orientacji i szybkością lotu u ptaków. IV. Szybkość powrotu do gniazda i sposób orientacji u jaskółek dymówek (*Hirundo rustica* L.).

Wydział historyczno-filozoficzny. 17. 2. 1936 B. Kieszkowski: Kalimach w filozofii Renesansu. — 24. 5. 1937 A. Deryng: Norma a działanie w ustroju państwa współczesnego. — 22. 11. 37 L. Chmaj: Kartezjanizm w Polsce w w. XVII i XVIII.

Wydział lekarski. 23. 3. 1936 J. Miodoński: Przyczynki do wykrywania symulacji jednostronnego upośledzenia słuchu przy pomocy audiometru.

Komisja historii literatury polskiej. 22.

5. 1936 H. Trzpis: Poglądy filozoficzne Garczyńskiego w „Wacława dziejach”. — 16. 5. 1938 S. Harassek: Dzieło literackie w ujęciu Ingardena.

Komisja orientalistyczna. 8. 12. 1936 St. Schayer: Zagadnienie trzech czasów w filozofii buddyjskiej (The traikalya-problem in Buddhist philosophy). — A. Kunst: Zagadnienia logiki buddyjskiej według Tattwasangrahy Siantarakszity. (Probleme der buddhistischen Logik in der Darstellung des Tattvasamgraha). (Anumanapariksa des Santaraksita). — J. W. Hirschberg: Żydowskie i chrześcijańskie nauki w Arabii przed Islamem (przyczynki do dziejów powstania Islamu). — 15. 2. 38 M. Falk: Nama-rupa i dharmarupa. (Źródła i dzieje staroindyjskiej koncepcji).

Komisja antropologii i prehistorii. 4. 12. 1937 A. Wrzosek: Zagadnienie typów fizjonomicznych.

Na uroczystym dorocznym posiedzeniu publicznym 18. 6. 38 Prof. Dr S. Krzemieniewski wygłosił odczyt pt. Objawy wrażliwości roślin w świetle nowych badań.

Towarzystwo Naukowe we Lwowie.

Wydział filologiczny: 15. 3. 1937 ks. Prof. Dr A. Klawek przedstawił pracę ks. Dra B. Radomskiego: Doktryna o Kosmosie u Marka Eugenikosa. — 4. 5. 37 Prof. Dr E. Kucharski przedstawił pracę Dra H. Szuckiego: Poeci-mońści. II. Jerzego Żuławskiego filozofa syntezy. — 10. 1. 1938 Dr Br. Nadolski: Język filozoficzny policji Orzechowskiego.

Wydział historyczno-filozoficzny: 11. 1. 1938 Ks. Prof. Dr S. Szydelski: Eschatologia irańska a biblijna.

Wydział matematyczno-przyrodniczy: 24. 5. 1937 Prof. Dr L. Chwistek przedstawił pracę Dr Wł. Hetpera: 1. Rola schematów niezależnych w budowie systemu semantyki. — 2. Relacje ancestralne w systemie semantycznym. — 21. 3. 1938 Prof. Dr H. Steinhaus: O optycznej lokalizacji przedmiotów i pewnym jej zastosowaniu.

Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Komisja filozoficzna: Posiedzenia dnia 21. 1., 16. 2. i 11. 3. 1938 były zarazem posiedzeniami Poznańskiego Towarzystwa Filozoficznego (liczby bieżące 66—68, zob. Ruch Filoz. XIV. str. 150 b).

Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Lwów). Na 370 plenarnym posiedzeniu naukowym 8. X. 1938 Doc. Dr St. Ossowski wygłosił odczyt pt. „Z badań nad typami łączności społecznej”. Prelegent starał się poddać

analizie wiarę we wspólność naturalnego pochodzenia, traktowaną jako łącznik społeczny. Zostały rozważone dwa czynniki, które tu przede wszystkim mogą wchodzić w grę: 1) czynnik historyczny — wspólność przodków jako sprawców naszego istnienia, 2) łączność substancjalna pomiędzy tymi osobnikami („wspólność krwi“). — Bliższym rozważaniem — na tle materiałów, zaczerpniętych z różnych kultur — została poddana koncepcja łączności substancjalnej, nasuwająca pewne zagadnienia natury ontologicznej. Prelegent starał się przy tym zebrać różnorodne metody wprowadzania łączności substancjalnej jako podstawy dla więzi społecznej tam, gdzie nie zachodzą związki naturalnego pokrewieństwa. Społeczne znaczenie owego czynnika historycznego oraz łączności substancjalnej uwydatniło się w związku z podziałem grup społecznych na zespoły o więzi predestynowanej i zespoły o więzi niepredestynowanej, tudzież na zespoły, w których łączność społeczna traktowana jest jako nierozdzielna i zespoły, w których taka nierozdzielność nie zachodzi. (Autoreferat). — W dyskusji zabierali głos pp. Blaustein, Gottlieb, Ortwin, Słoniewska, Tomaszewski i Prelegent.

Sekcja psychologiczna. 82 posiedzenie 22. 10. 1938 Dr T. Witwicki: Wytyczne prac Sekcji w roku bieżącym. — Prof. Dr M. Kreutz: O przedstawieniach stosunków. — 83 pos. 5. 11. 38 H. Weinbaumówna: Eksperymentalne badania nad trafnością pierwszego wrażenia (na podstawie pracy Ecksteina „Psychologie des ersten Eindrucks“). — 84 pos. 19. 11. 38 I. Isterewiczówna: O pracy swobodnej i przymusowej (na podstawie pracy Düкера „Psychologische Untersuchungen über freie und zwangsläufige Arbeit“). — 85 pos. 3. 12. Mgr A. Qual: O introwersyjnym i ekstrawersyjnym typie przeżywania.

Sekcja teorii poznania. 101 posiedzenie 26. 11. 1938 Prof. Dr R. Ingarden: O normie. — 102 pos. 10. 12. 38 Dr T. Witwicki: Znaczenie poznawcze uczuć.

Sekcja nauczania filozofii. 18 posiedzenie (i 10 Konferencja Grupy metodycznej nauczycieli propedeutyki filozoficznej we Lwowie) 4. 11. 1938 Część naukowa: Prof. Dr R. Ingarden: Rola przeżycia estetycznego w poznawaniu dzieła sztuki. — Część dydaktyczna: J. Wolski: Zagadnienia obronności państwa w nauczaniu psychologii. — Doświadczenia poczynione przy realizacji programu licealnego propedeutyki filo-

zofii (w przedstawieniu nauczycieli kl. VIII gimn. w r. szk. 1937/38).

Sekcja logiczno-metodologiczna. 13 posiedzenie 15. 11. 1938 Dr Wł. Hetper: Rachunek tablicowy w logice zdań.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne.

Na 443 plenarnym posiedzeniu naukowym 27 czerwca 1938 St. I. Witkiewicz wygłosił odczyt pt. „Zasady monadyzmu biologicznego“. Do swej koncepcji monadyzmu biologicznego doszedł prelegent nie na tle nagłego uwierzenia w pogląd ten, tylko w związku z przewycięzeniem, zmierzającego ku idealizmowi, systemu Corneliusa, w którym żył między 20. a 30. rokiem życia. System tego, zbyt mało u nas znanego, mędrca, został niejako wchłonięty w pogląd prelegenta, jako „opis monady od środka“, czyli coś w rodzaju „eidetycznej psychologii“, z pewnymi modyfikacjami, a mianowicie przy uwzględnieniu specyficzności ciała jako takiego i to i jako kompleksu względnie stałego specjalnych jakości, przestrzennie ograniczonego i jako w pewnym sensie celowo skonstruowanego organizmu. Jedność osobowości jest niejako nierównomiernie rozlana w całym ciele, a nie stanowi czegoś w rodzaju „punktalnej jaźni czystej“ idealistów, wobec wszystkiego, a więc i w stosunku do ciała, transcendentnej. Na tym polega to, co prelegent nazwał „mojością“ ciała i jego części, przy czym pojęcia: aktu i intencjonalności jak również przedmiotu zostały uznane nie jako terminy dla opisu istnienia i praw jaźni (a dalej i świata w idealizmie wykończonym co do swych konsekwencji) pierwotne, tylko jako sprowadzalne do pewnych specyficznych zespołów jakości. Ciało przeżywane od środka jest najpierwotniejszą treścią świadomości, którą musimy w tej postaci założyć u istot nawet najprymitywniejszych, będących indywidualiami, a nie organizacjami indywidualów jak np. rośliny. Jedność osobowości i jakości ją wypełniające, wraz z wspomnieniami, wyobrażeniami i myślami, (traktowanymi nominalistycznie - skojarzeniem, a nie jako procesy swoiste, niesprowadzalne), z których budoje się to, co w poglądzie życiowym odczuwamy jako „ducha“, jakby od ciała niezależnego, stanowią nie istności oddzielne, tylko momenty niesamodzielne tego stanu rzeczy, który prelegent nazywa bytem samym w sobie i dla siebie, bytem osobowym. Rzeczy świata makro, w przeciwieństwie do czysto-fenomenalnego istnienia halucynacji np., posiadają byt realno-fenomenalny, tzn. nie są tym, czym się nam być zdają

— istnieniu ich dla nas odpowiadać musi jakiś ich byt realny — chodzi o to jaki. Jako rzeczy martwe nie mogą posiadać jako takie bytu samego dla siebie, bo ten przysługuje tylko cielesnym organizmom, czującym się od środka. Pojęcie rzeczy martwej istniejącej samej dla siebie jest według prelegenta pojęciem sprzecznym. Poprzez uznanie rzeczywistości ciała jako organizmu, wychodzimy z tego co prelegent nazywa „zaklętym kręgiem przeżyć“, w którym zamknięta jest każda jaźń i przewyciężamy solipsyzm i idealizm. Ponieważ materializm a nawet przepojony psychologizmem fizykalizm „wysublimowany“, nie mogą nam zdać sprawy z istnienia organizmu biologicznego, a dalej z faktu jego samopoczucia się „od środka“, tj. z problemu tzw. „epifenomenów“, pytamy się czy, na tle statystyczności koncepcji fizykalnych, nie możemy sobie pomyśleć materii martwej w naszym wymiarze, jako składającej się z bardzo wielkich ilości cielesnych monad, mniej więcej podobnych do monad naszego rzędu wielkości i nas samych. Jeśli weźmiemy monady dowolnie małego rzędu wielkości, to, niezależnie od ich „żywości“, możemy zupełnie dorzecznie pomyśleć, że mogą one w wielkich masach stanowić, na tle zsumowywania się wzajemnych działań (podobnie jak to zakładamy rozpatrując cząsteczki fizykalne), to, co nam przedstawia się jako materia martwa, rządzona prawami złudnej, zupełnie ściślej przyczynowości. Jakiś element ostateczny bytu wybrać musimy. Wybieramy ten, do którego możemy sprowadzić inne, tj. monadę w przeciwieństwie do danego elementu fizykalnego, bo ten ostatni w jego prawidłowości możemy statystycznie ukonstytuować z monad, a cielesnej samoczującej się monady nie możemy skonstruować bez pomocy jakichś entelechii z przypadkowych wzajemnych działań cząstek fizykalnych. W ten sposób problem powstania życia na rozpalonej początkowo planecie i problem przemiany materii martwej na żywą, jakoteż wszelkie „cuda“ (z materialistycznego punktu widzenia) biologii, znajdują swoje wyjaśnienie, bez konieczności przyjmowania radykalnego dualizmu „ducha“ i „materii“ i łączącej ich jakiejś „harmonii z góry ustanowionej“, przy czym zyskujemy jednolite ujęcie problemu psycho-fizycznego i opis świata w jednorodnych terminach, bez sprzeciwiania się dowolnej postaci fizyki, biologii i psychologii, w ogóle w związku z czysto naukowym poglądem na Istnienie. (Autoreferat).

Na 444 plenarnym posiedzeniu naukowym 10 października 1938 Prof. Dr Wl.

Witwicki odczytał fragmenty własnego przekładu platońskiej „Rzeczypospolitej“.

Na 445 plenarnym posiedzeniu naukowym Prof. Dr W. Doroszewski wygłosił odczyt pt. „Podstawy dzieła Bühlera Sprachtheorie“. Odczyt będzie ogłoszony drukiem w Przeglądzie Filozoficznym.

Na 446 plenarnym posiedzeniu naukowym Dr E. Frauenglas wygłosił odczyt pt. „J. G. Zimmermann o samotności“. Odczyt w formie rozszerzonej ukaże się drukiem w Przeglądzie Filozoficznym.

Sekcja metodologii nauk społecznych. 5 posiedzenie 24. 10. 1938 Prof. Dr Z. Zmigryder-Konopka: Z badań nad formami władzy w starożytności. — 6 pos. 7. 11. 38 T. Gościcki: Z psychologii i socjologii snobizmu. — 7 pos. 5. 12. Dr St. Rychliński: Fenomenalizm socjologiczny E. Abramowskiego.

Sekcja dydaktyczna. 16 posiedzenie 16. 11. 1938 Dr L. Blaustein: Sprawozdanie z działalności grupy metodycznej nauczycieli propedeutyki filozofii we Lwowie.

Societas Spinozana Polonica w Łodzi¹⁾.
1935: 1 posiedzenie 5. 4. Dr I. Myślicki: O powstaniu i zadaniach Societas Spinozana Polonica. — 2 pos. 30. 4. W. Barcikowski: O potrzebie Societas Spinozana Polonica w Polsce. — 3 pos. 5. 6. Dr H. Kowalska: Pojęcie Boga w systemie Arystotelesa i Platona. — 4 pos. 7. 12. Akademia Żałobna ku czci IGNACEGO MYŚLICKIEGO. Przemówienia wygłosili: Dr N. Łubnicki, C. Szperlingowa, B. Kanówna, Dr H. Kowalska. — **1936:** 5 pos. 23. 1. J. Kowalski: Analiza pojęcia „dziecko“ i jej konsekwencje dla etyki naukowej. — 6 pos. 21. 2. Dr N. Łubnicki: Spinoza a terażniejszość. — 7 pos. 28. 11. Dr N. Łubnicki: Sprawozdanie z III Polskiego Zjazdu Filozoficznego w Krakowie. — 8 pos. 18. 12. Mr H. Rundstein: O reizmie prof. Kotarbińskiego. — **1937:** 9 pos. 11. 1. Dr A. Landman: Filozofia Stanisława Brzozowskiego. — 10 pos. 8. 2. Mr H. Rundstein: Możliwość poznania rzeczywistości w świetle teorii poznania. — 11 pos. 8. 3. poświęcone uczczeniu GIORDANA BRUNA: Dr L. Jochelson: Sylwetka Bruna na tle epoki. — Dr R. Hochenberg-Landmanowa: Filozofia Giordana Bruna. — 12 pos. 9. 4. Dr Ch. Perelman: Filozofia a nauka. — 13 pos. 12. 5. Dr W. Chrupiek: Przerost techniki w kulturze współ-

¹⁾ O powstaniu tego Towarzystwa zob. Ruch Filoz. XIV. str. 157b—158a.

a

czesnej. — 14 pos. 28. 5. Akademia ku czci DESCARTES'A. Przemówienia wygłosili: Dr N. Łubnicki, Dr L. Jochelson, Dr N. Goldblum, Dr H. Kowalska, Mr H. Rundstein, B. Kanówna. — 15 pos. 6. 6. Prof. Dr T. Kotarbiński: Próba sprowadzenia pojęć ogólnej teorii walki do pojęć ogólnej teorii czynu. — 16 pos. 15. 10. Dr N. Łubnicki: O sensie naszego życia. — 17 pos. 21. 11. Prof. Dr T. Kotarbiński: Żywotne i mniej żywotne koncepcje zadań filozofii. — 18 pos. 16. 12. Mr H. Rundstein: Nowy program propedeutyki filozofii w szkole średniej. — 1938: 19 pos. 20. 1. Dr H. Kowalska: O przewadze momentów indywidualistycznych w filozofii Protagorasa. — 20 pos. 22. 2. Dr B. Bornstein: Idea architektury uniwersalnej. — 21 pos. 7. 4. Akademia Żałobna ku czci KAZIMIERZA TWARDOWSKIEGO (zob. Ruch Filoz. XIV. 1—3. str. 43—44). — 22 pos. 28. 4. M. Rozenberg zagał dyskusję na temat: Zagadnienie indeterminizmu na terenie nauk przyrodniczych. — 23 pos. 19. 5. Dr St. Czajkowski: Pojęcie substancji myślącej u Kartezjusza. — 24 pos. 2. 6. Mr I. Epstein: Społeczne znaczenie pieniądza. — 25 pos. 17. 11. Dr W. Chrupek: Myśl o upadku kultury w socjologii współczesnej (A. Vierkant).

Grupa Metodyczna Nauczycieli Propedeutyki Filozofii (Lwów). Dnia 19. 9. 1938 odbyła się 9 konferencja Grupy z następującym porządkiem obrad: 1. Sprawa realizowania programu propedeutyki filozofii w klasie II. licealnej przed ukazaniem się podręczników. — 2. Sprawa lektur dla uczniów w związku z realizacją programu propedeutyki filozofii w liceum ogólnokształcącym.

Koło psychologów szkolnych¹⁾ Pierwsze organizacyjne posiedzenie 24. 11. 1938: Dr L. Blaustein: Opieka psychologiczna nad młodzieżą szkolną. — Prof. Dr M. Kreutz: Plan pracy Koła w bieżącym roku szkolnym.

Towarzystwo Psychologiczne im. Józefa Joteyko (Warszawa). 78 posiedzenie 26 października 1938 Prof. S. Hessen: Zagadnienie wyzwolenia człowieka w psychoanalizie.

Sekcja psychologów szkolnych. 20. 10. 1938 S. Studencki: O wiarogodności zbiorowych badań testowych.

¹⁾ O powstaniu Koła zob. poniżej w dziale Organizacje.

b

Polskie Towarzystwo Psychiatryczne. Oddział warszawski: 15. 4. 1936 Dr E. Minkowski (Paryż): O podstawach psychopatologii. — 6. 5. 36 M. Bornsztajn: Historia rozwoju psychoanalizy i jej stan współczesny (w 80. rocznicę urodzin Freuda). — 10. 3. 1937 G. Bychowski: Próba patofizjologii myślenia schizofrenicznego. Oddział lwowski. 26. 5. 36 Dr Pająk: Nowe poglądy psychologiczne w zastosowaniu do psychiatrii.

Oddział poznański. 18. 3. 1935 K. Wize: Autopatografia schizofrenika. — 15. 6. 35 O. Bielański: Uwagi w sprawie badań psychotechnicznych kandydatów do szkoły pielęgnarskiej. — W. Kowalski: O działaniu poniżeń. — 16. 11. 35 S. Błachowski: Świat nowych spostrzeżeń (na marginesie książki Wachtla). — 9. 5. 1936 Dr Golonka: Postępy techniki tłumaczenia snów.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie. W czasie od 25. 10. 1935 do końca r. 1935 odbyły się następujące posiedzenia: 25. 10. M. Geppert: Czy fizyka współczesna może być wyzyskana dla spirytualizmu (na podst. rozprawy F. Franka). — 7. 12. I. Krzemicka: O sprawiedliwości. — 17. 12. St. Gniadek: Tłumaczenie i interpretacja rozdziału z Sextusa Empiryka „O sylogizmach“.

W r. 1936 odbyły się następujące posiedzenia: 14. 1. M. Fritzhand: La Mettrie'go pogląd na świat. — 17. 3. S. Szumkówna: Zagadnienie istnienia przyszłości (na podst. rozprawy Kotarbińskiego). — 5. 5. M. Bilbłówna: O pojęciu przypadku. — 27. 6. E. Franziak: Kwestia prawdziwości zdań fizyki (zagajenie dyskusji).

W r. 1937 odbyły się następujące posiedzenia: 26. 1. Mgr. A. Qual: „Teoria uczuć Jamesa-Lange'go w świetle pewnych faktów fizjologicznych i psychologicznych“. — 17. 3. Mgr. T. Tomaszewski: O interpretacji. — 28. 4. K. Zimmelsówna: Czy istnieją w nauce zdania niekontrolowalne? — 21. 5. B. Zieliński: O szczerości. — 25. 6. H. Peczenik: Psychoanaliza a ludowa psychoterapia fobii.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. W roku 1936 odbyły się następujące posiedzenia: 20. 1. E. Aniszczenko: Zasadnicze typy aktorskiej twórczości. — 10. 2. Mgr S. Wołoszyn: Estetyka Schopenhauera. — 9. 3. W. Kubicka: Etyka Malebranche'a jako przyczynek do jego panenteizmu. — 27. 4. L. Skurat: Przegląd poglądów etycznych Kanta. — 6. 5. Dr M. Kapp: Sylogizm jako zagadnie-

nie dydaktyczne. — 18. 5. Dr S. Frydman: Empiryczne badanie normy w świetle poglądów Maxa Webera. — 25. 5. i 8. 6. Ks. W. Malewski: Estetyka tragizmu według Jana Volkelta (część I i II). — 15. 6. G. Truchan: Opieka wychowawcza nad dzieckiem umysłowo upośledzonym. — 12. 10. Fr. Indan, M. Rzeuska i Dr S. Frydman: Sprawozdanie z przebiegu III Polskiego Zjazdu Filozoficznego. — 26. 10. L. Skurat: Piękno i wzniosłość w pojmowaniu Kanta. — 14. 12. J. Maśliński: Rozwój gatunków literackich a sprawa ocen estetycznych.

W roku 1937 odbyły się następujące posiedzenia: 15. 2. L. Stowbunikówna: Główne myśli filozofii indyjskiej w stosunku do europejskiej. — 22. 2. E. Aniszczenko: Patriotyzm w przedstawieniu filozofów polskich dwóch epok. — 8. 3. Mra A. Zajkowska: O psychologii „usposobień“ według Aleksandra Pfändera. — 19. 4. W. Skłubowski: Przyczynek do definicji pojęcia „rewolucja“. — 10. 5. Fr. Indan: Pojęcie wartości etycznej w filozofii Descartes'a. — 24. 5. Ks. A. Kot: Nieśmiertelność duszy u Arystotelesa (według komentarza św. Tomasa z Akwinu). — 7. 6. Mra M. Rzeuska: Metoda analizy literackiej w zastosowaniu do „Chłopów“ Reymonta. — 14. 6. T. Szypillo: Normy celowościowe według Znamierowskiego. — 18. 10. E. Aniszczenko zagaił dyskusję na temat zagadnień poruszonych w odczycie prof. Dra Tadeusza Kotarbińskiego pt. „O rozterce“. — 15. 11. L. Stowbunikówna zagaiła dyskusję na temat: Historia filozofii a badanie filozoficzne. — 29. 11. Mgr Fr. Indan: Społeczeństwo a moralność jednostki. — 6. 12. L. Stowbunikówna: Miłość „rzeczy dalekich“ jako zasada etyki Fryderyka Nietzschego.

Akademia Żałobna ku czci śp. Prof. W. Rubczyńskiego odbyła się w Krakowskim Towarzystwie Filozoficznym, dnia 15 listopada 1938. Przemówienia wygłosili: Prof. Dr Z. Zawirski: Prof. Rubczyński jako filozof. — Ks. Prof. Dr K. Michalski: Prof. Rubczyński jako historyk filozofii. — Prof. Dr T. Garbowski: Filozofia poznania i metafizyka Prof. Rubczyńskiego. — Dr St. Harassek: Etyka i estetyka Prof. Rubczyńskiego. — Dr M. Heitzman: Prof. Rubczyński jako pedagog i wychowawca.

Prof. Dr B. Jasinowski wygłosił 30 stycznia 1936 w Wileńskim Oddziale Towarzystwa Przyrodników im. Kopernika odczyt pt. „Podłoże biologiczne filozofii Arystotelesa i charakter ogólny biologii greckiej“, 23 marca 1936 w Sekcji Historii Sztuki Wydziału filologii, literatury i sztuki

ki Twa Przyjaciół Nauk w Wilnie, odczyt pt. O istocie twórczości artystycznej w epoce hellenistycznej; 13 lutego 1938 na zebraniu organizacyjnym Wileńskiego Oddziału Klubu Optymistów odczyt pt. Co to jest optymizm i jego znaczenie dla jednostki i społeczeństwa.

X. Doc. Dr Andrzej Krzeziński wygłosił w Stanach Zjednoczonych Ameryki od 19 lutego do 15 lipca r. 1936 szereg wykładów w uniwersytetach: Chicago University, Duke University, Pitt University i Duquesne University. Przedmiotem tych wykładów była współczesna filozofia i filozofia kultury.

X. Doc. Dr Andrzej Krzeziński bawiąc w Indiach i na Cejlonie, od 4 października r. 1936 do 24 marca 1937 r., otrzymał na skutek polecenia indyjskiego Ministerstwa Wychowania zaproszenie do wykładania w dwudziestu uniwersytetach. Pięć z nich z braku czasu pominął, wykładał zaś na piętnastu uniwersytetach, a mianowicie: w Kalkucie (3 uniw.), Santiniketan, Allahabad, Delhi, Agra, Bombay (2 uniw.), Mysore, Bangalore, Madras, Waltair, Annamalinagar i Trichinopoly. Oto niektóre z tematów jego wykładów: 1. Contemporary philosophical movement in Europe. — 2. The bases of the modern culture and civilization. — 3. The critical situation of the contemporary culture. — 4. Optimism of the Christian culture and its philosophical foundations. — 5. Christian and materialistic culture. — 6. Philosophy of Europe and of India. — 7. Cultural union between India and Europe. — 8. The human soul and its creative forces. — 9. Poland's role in the history of European culture.

Nadto wygłosił X. Doc. Krzeziński szereg wykładów w niektórych kolegiach na Cejlonie.

W grudniu r. 1936 X. Doc. Krzeziński wziął udział w Indyjskim Kongresie Filozoficznym w Delhi i dnia 18 grudnia wygłosił tam odczyt pt. „Comprehension of reality“. — Dnia 14 stycznia r. 1937 X. Doc. Krzeziński wygłosił w Radio w Bombaju odczyt pt. „Philosophical outlook of contemporary cultural life“. Odczyt ten był nadawany na wszystkie rozgłośnie indyjskie.

Dr Ludwik Pomian Biesiekierski wygłosił w Kole Włocławskim Towarzystwa Nauczycieli Szkół Średnich i Wyższych w dniach 21, 24 i 28 kwietnia 1936 trzy odczyty pt. Filozofia neoplatońska w oświetleniu krytycznym, a w dniach 28 i 29 kwietnia 1937 tamże dwa odczyty pt. Wyznania J. J. Rousseau'a wobec Wyznań św. Augustyna.

Z. L. Zaleski, Delegat Polskiego Ministerstwa W. R. i O. P. w Francji, wygłosił na posiedzeniu Paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych dnia 9 stycznia 1937 wykład pt. Znaczenie biologiczne i społeczne twórczości artystycznej.

Dr Bronisław Malinowski, profesor Uniwersytetu londyńskiego, wygłosił 12 stycznia 1937 w Wiedniu na zaproszenie tamtejszego „Kulturbund“ odczyt w języku angielskim pt. Psychologia człowieka magicznego, pierwotnego i cywilizowanego.

Ks. Dr A. Jakubisiak wygłosił w czasie od 5 marca do 19 kwietnia 1937 na Wydziale literatury Uniwersytetu paryskiego cykl wykładów pt. Ku przyczynowości indywidualnej. Na cykl ten złożyły się następujące wykłady: I. 5. 3. Pojęcie przyczynowości w filozofii. — II. 8. 3. Krytyka unitarystycznego pojęcia przyczynowości. — III. 12. 3. Pojęcie przyczynowości w nauce. — IV. 15. 3. Kryzys determinizmu. — V. 19. 3. Konsekwencje filozoficzne kryzysu determinizmu. — VI. 5. 4. Trudności determinizmu. — VII. 9. 4. Pojęcie przyczynowości autodeterministycznej. — VIII. 12. 4. Autodeterminizm a dane psychologii. — IX. 16. 4. Autodeterminizm a życie intelektualne. — X. 19. 4. Autodeterminizm moralny.

Ks. Dr J. Pastuszka wygłosił na Walnym Zgromadzeniu Okręgu lubelskiego TNSW w Lublinie dnia 6 marca 1938 odczyt pt. Psychologia indywidualna.

Prof. Dr B. Suchodolski wygłosił na inauguracji roku akademickiego w Uniwersytecie J. K. we Lwowie dnia 4 października 1938 wykład pt. Zagadnienie tradycji.

Profesor Dr K. Ajdukiewicz wygłosił dnia 4 listopada 1938 r. na posiedzeniu Ogniska metodycznego nauczycieli chemii we Lwowie odczyt pt. Stanowisko chemii w systemie nauk, a w dniach 12, 13 i 14 grudnia 1938 w Łodzi w tamtejszym Towarzystwie Przyjaciół Nauk cykl wykładów pt. O logice współczesnej. Na cykl ten złożyły się wykłady: 1. Stara i nowa logika. — 2. Logika i matematyka. — 3. Antynomie logiczne i matematyka.

Dr H. Scholz, profesor filozofii matematyki i nauk przyrodniczych w Uniwersytecie monasterskim, wygłosił w Warszawie, dnia 20 grudnia 1938, odczyt pt. Mówienie i myślenie. Sprawozdanie z nowych wspólnych celów polskich i niemieckich badań dotyczących podstaw.

Francuskie Towarzystwo Filozoficzne (Paryż). 4 grudnia 1937 J. Wahl: Subiektywność a transcendencja. Dyskusja: N. Berdiaëff, R. Berthelot, L. Brunschvicg, P. Landsberg, G. Marcel, S. Marck. Listy

nadesłali: R. Aron, G. Bastide, pni Bepaloff, M. Heidegger, pna Hersch, K. Jaspers, L. Lavelle, R. Lenoir, Levinas, Löwith, K. Nadler, H. Pollnow, D. de Rougemont.

Liberal Summer School. W ramach „Szkoły liberalnej“ w Oxfordzie tj. letnich kursów uniwersyteckich, kształcących od r. 1920 corocznie działaczy politycznych bez względu na ich zabarwienie partyjne, odbył się w r. 1938 szereg wykładów na temat „Demokracja i polityka mocarstwa“. M. i. Prof. Dr W. Brown, kierownik Instytutu Psychologii eksperymentalnej w Oxfordzie, wygłosił wykłady O ruchach dyktatorskich z punktu widzenia psychologii zbiorowej.

Cykl wykładów psychologicznych pt. „Zagadnienia psychologii współczesnej“ odbył się w Wiedniu pod protektoratem Ministra Oświaty, Dra H. Perntera, w czasie od 26 października 1936 do 15 maja 1937. Program cyklu obejmował następujące wykłady: 26. 10. 36 Prof. Dr Th. Litt, Dr G. Engerth i Dr R. Allers: Osobowość ludzka. — 9. 11. 36 Dr E. Brunswik, Dr A. Auersperg i Dr E. Stransky: Spostrzeżenie, złudzenie, kłamstwo jako zagadnienia psychologiczne. — 23. 11. 36 Dr L. Wallerstein, Dr E. Kris i Dr K. Wolf: Wyraszanie człowieka w życiu i sztuce. — 7. 12. 36 Prof. Dr R. Reininger, Prof. Dr K. Bühler i Dr O. Pöltzl: O wzajemnym stosunku duszy i ciała. — 11. 1. 37 Prof. Dr J. Piaget i Prof. Dr Ch. Bühler: Czy ośesek posiada profil duchowy? — 25. 1. 37 Dr E. Buschbeck, Prof. Dr E. J. Wimmer i Dr K. Wolf: Przyczynki do psychologii mody. — 8. 2. 37 CZYNNIKI WYCHOWAWCZE W ŻYCIU DZIECKA. Ks. Prof. Dr W. Schmidt: Rodzina. — Prof. Dr R. Meister: Szkoła. — Dr A. Simonin: Nauczyciel. — Dr R. Seyss-Inquart: Zakład. — 22. 2. 37 Prof. Dr H. Driesch, Prof. Dr Ch. Bühler i Ks. Dr G. Bichlmair: O sensie życia. Potrzeba, określenie i spełnienie. — 8. 3. 37 MOWA LUDZKA. Prof. Dr K. Bühler: Budowa mowy. — Prof. Dr J. Nadler: Narzędzie mowy. — Dr E. Stengel: Centralne zaburzenia mowy. — Prof. Dr E. Fröschels: Obwodowe zaburzenia mowy. — 15. 3. 37 WSPÓLCZESNE METODY DIAGNOZY PSYCHOLOGICZNEJ. Prof. Dr V. Weiszäcker: O spostrzeżeniu siebie samego w patologii. — Prof. Dr Ch. Bühler: Diagnostyka zagadnień rozwojowych.

Hans Reichenbach, profesor filozofii w Uniwersytecie istambulskim, wygłosił w r. 1937 w Sorbonie 6 wykładów na temat:

Podstawy logiczne rachunku prawdopodobieństwa.

Bertrand Russell wygłosi w zimie 1938/39 w Uniwersytecie w Chicago w charakterze profesora - gościa cykl wykładów pt. Słowa i fakty.

Dawid Ross, profesor filozofii w Uniwersytecie oxfordzkim, wygłosi w pierwszym kwartale 1939 w Uniwersytecie kolumbijskim w Nowym Yorku w charakterze profesora - gościa dwa cykle wykładów, a mianowicie: 1. O pismach Arystotelesa, 2. O teoriach etycznych.

ORGANIZACJE.

Polskie Towarzystwo Filozoficzne (Lwów). W łonie Towarzystwa powstała Sekcja estetyczna, której zebranie organizacyjne odbędzie się z początkiem roku 1939.

Koło Psychologów Szkolnych przy Grupie metodycznej nauczycieli propedeutyki filozofii powstało we Lwowie staraniem Kuratorium Okręgu Szkolnego Lwowskiego. Zadaniem Koła będzie praca badawcza, poświęcona zagadnieniom związanym z życiem szkoły, stopniowe organizowanie opieki psychologicznej nad młodzieżą szkolną, wykonywanej wspólnie z Poradnią Zawodową, dokształcanie niektórych członków w celu umożliwienia im pracy psychologicznej na terenie szkolnictwa oraz popularyzacja wśród nauczycielstwa i Kół rodzicielskich wskazań psychologii rozwojowej i pedagogicznej. W skład Zarządu Koła wchodzi na zaproszenie Kuratorium Prof. Dr M. Kreutz jako kierownik naukowy Koła, Dr H. Słoniewska, kierowniczka Poradni Zawodowej oraz Dr L. Blaustein, kierownik Grupy metodycznej propedeutyki filozofii jako kierownik organizacyjny Koła.

Koło Filozoficzne Studentów Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Biblioteka Koła liczyła z końcem roku 1936 188 tomów, z końcem r. 1937 201 tomów. Wypożyczono w tym roku 28 tomów 19 osobom. Koło wydało w r. 1937 swym nakładem II tom „Ogólnej Nauki o Prawie“ (zob. powyżej w dziale Wiadomości wydawnicze).

Towarzystwo Filozoficzne im. Św. Tomasza z Akwinu w Lublinie (zob. Ruch Filozoficzny XII, str. 244 a) już nie istnieje.

Towarzystwo Współpracy Kulturalnej powstało w Poznaniu w listopadzie 1935, w celu „wytworzenia środowiska społecznego, sprzyjającego zainteresowaniom twórczym i nawiązania żywszej styczności między poszczególnymi dziedzinami kultury i ich przedstawicielami“. W łonie Twa istniała od początku m. i. Sekcja naukowa,

która urządziła w r. 1935 szereg odczytów o roli poszczególnych nauk w życiu społecznym. Przewodniczącym Twa został wybrany Prof. Dr F. Znaniecki, jego zastępcami Prof. Dr S. Borowiecki † i Dr Gidyński.

Newtonian Society powstało w Londynie stawiając sobie za zadanie badania dotyczące życia, prac i wpływu Newtona oraz rozpatrywanie stosunków zachodzących między nauką, filozofią i religią. Zebranie inauguracyjne Towarzystwa odbyło się 24 stycznia 1935.

Grupo Filosofico Kant. Towarzystwo tak nazwane powstało jako nowa grupa zagraniczna Kant-Gesellschaft z końcem r. 1935 w Ciudad Trujillo, San Domingo, Calle Padre Billini 26. Na czele Grupy stoi Prof. Dr Viriato A. Fiallo.

Oddział lombardzki Włoskiego Towarzystwa Filozoficznego powstał w r. 1938. Przewodniczącym został obrany Prof. G. E. Bariè, jego zastępcą Prof. U. A. Padovani, sekretarzem Dr C. Ferro. Adres nowego Oddziału: Milano, Corso Roma 10.

Międzynarodowe Towarzystwo Kryminologiczne (Società internazionale di criminologia) powstało w lipcu 1937 z inicjatywy Włoskiego Twa antropologii i psychologii kryminalnej, którego celem jest zwalczanie przestępczości. Nowe Towarzystwo ma swą siedzibę w Rzymie, gdzie miało zorganizować pierwszy Międzynarodowy Zjazd z końcem września 1938 (Zob. poniżej w dziale Zjazdy).

Włoskie Towarzystwo Socjologiczne (Società Italiana di Sociologia) powstało w jesieni 1937 w Rzymie przez usamodzielnienie się Sekcji włoskiej Międzynarodowego Instytutu Socjologicznego. Przewodniczącym nowego Towarzystwa jest Prof. C. Gini, jego zastępcami Prof. G. Mazzarella i R. Pettazzoni, sekretarzem Prof. E. Casanova. Na zebraniu organizacyjnym, które się odbyło w ramach 26 Walnego Zjazdu członków Włoskiego Towarzystwa Popierania Nauki, postanowiono odbyć Walne Zgromadzenie z okazji następnego, 27 Zjazdu członków Włoskiego Twa Popierania Nauki w Bolonii, we wrześniu 1938.

Katedra filozofii żydowskiej powstała w Uniwersytecie hebrajskim w Jerozolimie w r. 1936 dzięki legatowi zmarłego S. Rosenblooma. Katedrę tę, nazwaną imieniem fundatora, otrzymał Prof. J. Guttmann z Berlina.

Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne.

XXX. Doroczne Walne Zgromadzenie Członków odbyło się 26. 4. 1937. Po zagajeniu Zgromadzenia przez

a

Przewodniczącego, Prof. Dra T. Kotarbińskiego, odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. kwietnia 1936 do 31. marca 1937.

Wedle tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem okresu sprawozdawczego 87, w tym 75 członków zwyczajnych i 12 popierających.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 132 dzieła i liczyła z końcem tego okresu 3060 dzieł (oprócz czasopism), łącznie zaś z książkami b. Warszawskiego Instytutu Filozoficznego, które zachowały swoją odrębną numerację, 3315 dzieł.

Dochody Twa wynosiły 11.587,74 zł, w tym 3.500 zasiłków: Ministerstwa W. R. i O. P. (2.400 zł) i Funduszu Kultury Narodowej (1.100 zł), otrzymanych na druk Przeglądu Filozoficznego i innych wydawnictw Towarzystwa. Rozchody wynosiły 8.664,37 zł.

W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno Zwyczajne Walne Zgromadzenie Członków i 12 plenarnych posiedzeń naukowych (liczby bieżące 416—427, zob. Ruch Filozoficzny XIV 1—3. w dziale Wykłady, Odczyty, Referaty); nadto były czynne 3 Sekcje Towarzystwa, mianowicie: 1) Sekcja psychologii (przewodn. Prof. Dr St. Baley, sekr. Dr J. Budkiewiczówna, w której odbyły się 3 posiedzenia (zob. jw.), 2) Sekcja dydaktyczna (przewodn. Dr W. Auerbach), w której odbyły się 2 posiedzenia (zob. jw.), 3) Sekcja historii filozofii (przewodn. Doc. Dr B. Kieszkowski), w której odbyło się 1 posiedzenie (zob. jw.).

Z wydawnictw Towarzystwa poza 39-ym rocznikiem Przeglądu Filozoficznego ukazał się w bieżącym roku sprawozdawczym przekład A. Comte'a „Rozprawy o duchu filozofii pozytywnej“, wydany nakładem Kasy im. Mianowskiego.

Po wysłuchaniu streszczonego powyżej sprawozdania Walne Zgromadzenie uchwaliło jednomyślnie na wniosek Komisji Rewizyjnej udzielić Zarządowi absolutionarium z jego działalności w r. 1936/37.

Zarząd funkcjonował w roku sprawozdawczym w następującym składzie: przewodniczący Prof. Dr T. Kotarbiński, zastępca przewodniczącego Prof. Dr Wł. Tarkiewicz, sekretarka Doc. Dr D. Szejnberg, skarbnik Dr I. Gliksman, bibliotekarka H. Strzemecka, członkowie Zarządu Dr W. Auerbach i Mr B. Sobociński. W skład Komisji rewizyjnej wchodził: Dr J. Budkiewiczówna i Prof. Dr B. Nawroczyński z grona członków zwyczajnych i J. Zawirska z grona członków popierających.

b

XXXI. Doroczne Walne Zgromadzenie Członków odbyło się 9. 5. 1938. Po zagajeniu Zgromadzenia przez Przewodniczącego, Prof. Dra T. Kotarbińskiego, odczytano sprawozdanie Zarządu za czas od 1. 4. 1937 do 31. 3. 1938.

Wedle tego sprawozdania liczba członków wynosiła z końcem okresu sprawozdawczego 92, w tym 78 członków zwyczajnych i 14 popierających.

Biblioteka Towarzystwa powiększyła się w okresie sprawozdawczym o 154 dzieła i liczyła z końcem tego okresu 3.214 dzieł (oprócz czasopism), łącznie zaś z książkami b. Warszawskiego Instytutu Filozoficznego, które zachowały swoją odrębną numerację, 3.469 dzieł.

Dochody Towarzystwa wynosiły w okresie sprawozdawczym 19.286,— zł, w tym 15.290,35 zł zasiłków: Ministerstwa W. R. i O. P. (2.500 zł) i Funduszu Kultury Narodowej (12.140,35 zł) na druk Przeglądu Filozoficznego i innych wydawnictw Towarzystwa. Rozchody wynosiły 17.119,86 zł.

W okresie sprawozdawczym odbyło się jedno Zwyczajne Zgromadzenie Członków, jedno Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Członków oraz 12 plenarnych posiedzeń naukowych (liczby bieżące 428—439, zob. Ruch Filozoficzny XIV. 1—3. w dziale Wykłady, Odczyty, Referaty); nadto czynne były 3 Sekcje Towarzystwa, mianowicie: 1) Sekcja psychologii (przewodn. Prof. Dr St. Baley, sekr. J. Kunicka), w której odbyły się 3 posiedzenia (zob. jw.), 2) Sekcja metodologii nauk społecznych (przewodn. Doc. Dr St. Ossowski, sekr. M. Gordziałkowska), w której odbyły się 3 posiedzenia (zob. jw.), 3) Sekcja dydaktyczna (przewodn. Dr W. Auerbach), w której odbyło się 1 posiedzenie (zob. jw.).

Z wydawnictw Towarzystwa ukazały się w bieżącym okresie sprawozdawczym oprócz 40 rocznika Przeglądu Filozoficznego następujące: 1) w „Bibliotece Przeglądu Filozoficznego“: L. Chmaj, Okazjonalizm; 2) w „Bibliotece filozoficznej klasyków“: Platon, Charmides. Lizys (w przekł. Wł. Witwickiego), Platon, Fileb (w przekł. Wł. Witwickiego), Marek Aureliusz, Rozmyślenia (w przekł. M. Reitera), Descartes, Prawidła do kierowania umysłem i poszukiwanie prawdy (w przekł. L. Chmaja), Descartes, Namiętności duszy (w przekł. L. Chmaja).

Zarząd funkcjonował w okresie sprawozdawczym w następującym składzie: przewodniczący Prof. Dr T. Kotarbiński, zastępca przewodniczącego Prof. Dr Wł. Tarkiewicz, sekretarka Doc. Dr D. Szejnberg, skarbnik kpt. Wł. Sniegocki, biblio-

tekarz do 17. 1. 1938 H. Strzemecka, od 17. 1. 1938 p. M. Rekas, członkowie Zarządu: Dr W. Auerbach i Dr B. Sobociński. W skład Komisji rewizyjnej wchodził Dr J. Budkiewiczówna, Prof. Dr Nawroczyński i J. Zawirska.

ZJAZDY.

II Międzuczelniany Zjazd Kół Filozoficznych¹⁾ odbył się w Warszawie w czasie od 31. 10. do 2. 11. 1937. Zjazd został zwołany staraniem Zarządu Koła Filozoficzno - Psychologicznego Studentów Uniwersytetu J. P. w Warszawie. W obradach Zjazdu uczestniczył Kurator tego Koła, Prof. Dr Wł. Tatarkiewicz, który otwierając Zjazd 31. 10. powitał jako jego opiekun zebranych. Tego samego dnia wygłosił stud. U. J. P., B. Miciński krótkie przemówienie z okazji trzechsetlecia Discours de la Méthode Descartes'a, po czym nastąpiły następujące referaty: M. Zawadowski (Lwów): René Descartes a historyczny rozwój zagadnienia nieskończoności. — M. Wasilewski (Warszawa): Idea Boga u Malebranche'a. — W. Strzałkowski (Warszawa): Pozytywizm. — K. Zimmelsówna (Lwów): Metodologiczny charakter teorii fizyki wedle Duhem'a. — K. Makarczyk (Warszawa): Wstęp do próby uproszczenia rachunku zdań. — J. Gralewski: Deformacja rzeczywistości w plastyce. — M. Milbrandt: Deformacja rzeczywistości w utworze powieściowym. — B. Miciński: Deformacja rzeczywistości w sztuce. — Dnia 1. listopada wygłoszono następujące referaty: M. Lewin (Warszawa): Krytyka psychoanalizy Freuda. — Wł. Jaworski (Lwów): Bezpośrednie i pośrednie poznanie u Hansa Corneliusa. — I. Krzemicka (Warszawa): Irracjonalność w dziele literackim. — J. Siwecki (Warszawa): W sprawie klasyfikacji nauk u Platona i Arystotelesa.

Dnia 2. listopada odbyła się dyskusja na temat reformy studiów filozoficznych. W dyskusji tej zabierali głos Dr. B. Sobociński pp. H. Suzim, Zdrodowski i Ziemiński.

Jak z powyższego przedstawienia wynika udział czynny w Zjeździe wzięły tylko dwa Koła tj. warszawskie i lwowskie. Nadto Koło filozoficzne Uniwersytetu katolickiego w Lublinie nadało delegata.

XVI Tydzień społeczny „Odrodzenia“ odbył się w Wilnie w czasie od 12. do 19. grudnia 1937. Zasadniczym tematem obrad był humanizm chrześcijański. Odczyty u-

¹⁾ I Zjazd Kół filozoficznych polskiej młodzieży akademickiej odbył się w roku 1927 (zob. Ruch Filoz. X. str. 209 a—210 a).

jęte były w trzy cykle, a mianowicie: Cykl I. M. i. Ks. Prof. Dr K. Michalski: Teocentryzm średniowiecza. — Ks. Prof. Dr M. Klepacz: Ideały średniowiecza a czasy współczesne. — Prof. Dr K. Górski: Humanizm, reformacja i oświecenie początkiem nowoczesnego antropocentryzmu. — Cykl II. Prof. Dr Wł. Tatarkiewicz: Utylitaryzm moralny. — Ks. Prof. Dr I. Świrski: Autonomizm moralny. — Prof. Dr A. Zóltowski: Moralność wedle Kanta. — Ks. Dr K. Kucharski: Pełnia moralności. — Cykl III. M. i. Dr S. Świeżawski: Autonomia umysłu a dogmat. — Ks. Mr J. Zawadzki: Asceza twórczości myślowej. — Dr J. Mosdorf: Prawo społeczeństwa do reglamentowania twórczości myślowej. — Dr. M. Winowska: Teocentryzm czasów współczesnych. Tydzień przeznaczony był przede wszystkim dla młodzieży akademickiej i osób z wyższym wykształceniem.

Zjazd filozoficzny w Amersfoort (Entretiens d'Amersfoort) odbył się staraniem Międzynarodowego Instytutu Współpracy Filozoficznej w dniach 19—25 września 1938. Głównym tematem Zjazdu były Nowoczesne koncepcje rozumu. Obrady dotyczyły trzech zagadnień:

I. Waleń powszechny w naszym poznaniu świata zewnętrznego. Referenci: Gonsseth (Waleń powszechny a poznanie), Barzin (Język a rzeczywistość), Bachelard (Psychologia rozumu). — II. Czy dzieje pojęć są określone przez kategorie rozumu? Referenci: Dupréel (Dzieje pojęć a kategorie rozumu), Ebbinghaus (Natura, duch a historyczna obiektywność), De Vleeschauwer (Filozofia historii a historia filozofii). — III. Czy istnieją wartości powszechne w dziedzinie poznania praktycznego? Referenci: Tatarkiewicz (Porządek dóbr: w jakim znaczeniu można orzekać wyższość jednego dobra nad drugim?), Polak (Sprawiedliwość jako zasadnicze dobro powszechne w dziedzinie rozumu praktycznego), Mukařovský (Czy wartość estetyczna w sztuce może być powszechna?).

V Kongres dla jedności nauki odbędzie się w dniach 5—10 września 1939 w Uniwersytecie Harvarda w Cambridge, w stanie Massachusetts Ameryki Pn. Tematem Zjazdu będzie: Logika nauki. Organizacją zajmuje się specjalnie wybrany Komitet amerykański.

XI Międzynarodowy Kongres Psychologiczny odbył się w Paryżu w dniach 25—31 lipca 1937. Program Zjazdu przedstawiał się jak następuje: 25 lipca: Uroczyste o-

- twarcie Zjazdu pod przewodnictwem Ministra Spraw Zagranicznych, Y. Delbosa. Zagajenie H. Piéron'a, przewodniczącego Komitetu organizacyjnego. — Przemówienie E. Claparède'a, sekretarza stałego Komitetu Międzynarodowych Zjazdów Psychologicznych. — P. Janet: Zachowanie się społeczne. — 26 lipca: Michotte i Cox: I Symposium na temat: „Morfologia ruchu”. — Fraisse: Struktura czasowa ruchów dowolnych spontanicznie rytmicznych. — I. Sekcja. Maller: Różnice narodowościowe w badaniach psychologicznych. — Harms: Psychologia autonomiczna i psychologia oparta o naukę podstawową. — Müller-Freienfels: Duch i dusza w dzisiejszej psychologii niemieckiej. — Masson-Oursel: Indyjskie pojęcie zjawisk psychicznych. — Du Bois: Psychologia systematyczna pojęta jako proces przystosowania. — Senges: Psychologia naturalna i psychologia ludzka. — Velinsky: O charakterze zbaczającym zahamowania centralnego. — W Sekcji II. zapowiedziano m. i. następujące referaty: Rieti: Badanie psychologiczne obłąkanych. — Vié: Podstawowe formy zachowania się w stanach demencji i delirium. — Moore: Psychoza i charakter prepsychotyczny. — Miles: profil schizofrenika w psychoanalizie. — W Sekcji III. zapowiedziane były m. i. następujące referaty: Baruk: Psychoruchowość; studium psychologiczne. — Ivanoff-Smolensky: Reakcje ruchowe uwarunkowane u człowieka. — Gemelli: Mowa jako zespół i organizacja ruchów. — W Sekcji IV program obejmował m. i. następujące referaty: Brunswik: Zasada indukcji w spostrzeganiu. — Montmasson: Wspomnienia i obrazy. — Marzi: O wyobrażeniach wielkości przestrzennych. — Zangwill: Retroaktywne zahamowanie w stosunku do rozpoznawania. — Said: Pamięć barw. — I Komisja: Słownik psychologiczny. Referent: Prot. — II Komisja: Interpretacja psychologiczna elektroencefalogramów. Ref.: Berger. — M. Adrian: Dto (Odczyt). 27 lipca: Thorndike i Koffka: Symposium na temat „Prawo rezultatu w uczeniu się i jego interpretacja”. I. Sekcja: Sindelar: Pojęcie homologiczne psychologii. — Kolosvary: System zjawisk psychicznych. — Somoży: Czynniki psychiczne w dziedzieczeni. — Travers: Praktyczny system psychologii typów. — Baudouin: „Kompleks” w psychologii zachowania się. — Frois-Wittmann: Psychologia zachowania się a psychoanaliza. — W. Wolff: Psychologia odpowiedzialności. — II. Sekcja. Brown: Hipnoza, sugestywność i postępujące odprężenie. — Usnadze: Przyczynek do teorii sugestii posthipnotycznej. — Völgyesi: Konstytucja psychiczna a hipnofilia. — L. Dobrzyńska-Rybicka: Przypadek automatyzmu graficznego. — Palis: Szok insulinowy. — Wilson: Psychiczne obserwacje w związku z wrzodem żołądka. — Sekcja III. L. Stern: Podstawy chemiczne czynności centralnego systemu nerwowego. — Krauss: Badania dotyczące mózgu a wiedza psychologiczna. — Ellerbeck: Nieopisany dotąd przypadek psychicznej głuchoty. — Chorus: Zachowanie się operowanych niewidomych z urodzenia. — Sekcja IV. M. i. Bersot i Brandt: Graficzne rejestrowanie odruchów postawy (film). — V. Allesch: Autonomiczne czynniki działania (film). — Schiller: Manipulacje bezcelowe (film). — Ch. Bühler: Inteligencja a ruchy u dzieci (film). — Prudhommeau: Rozwój dziecka od urodzenia aż do chodzenia (film). — III Komisja. Psychologia a lingwistyka: pojęcie przeciwieństwa. Referent: Broendal. Koreferenci: Hjemslev, Korinek, Kuryłowicz, Martinet, Pos, Przyłuski, Pichon. — IV Komisja. Psychofizjologia akustyczna: Zagadnienie intensywności szmerów. Referent: Langfeld. — W. Mc Dougall: Dążenia jako niezbędne postulaty wszelkiej psychologii. — 28 lipca: Myers i Buytendik: Symposium na temat „Nabywanie przyzwyczajzeń”. — M. Pear: O istocie niezgrabności. — Sekcja I. M. i.: Petrinievics: Subiektywność wrażeń. — Bourdon: Wrażenia zewnętrzne ze względu na ciało a wrażenia subiektywne. — Skarmlik: Przestrzeń dotykowa. — Nafe: Wrażliwość termiczna a działanie naczyń. — Geblewicz: Zastosowanie diatermii do studiów dotyczących wrażliwości termicznej. — Bujas: Smak elektryczny. — Sekcja II. M. i.: Poyer: Szybkość ruchów u dziecka. — Tournay: Srodki pomocnicze i sztuczne przy chodzeniu dziecka. — Sekcja III. Mager: Uczucia psychiczne. — Elmgren: Psychologia nienawiści. — Ducceschi: Czynność połykania jako wyraz uczuć. — Chou i Chen: Metoda motoryczna dla reakcji afektywnych. — Ménard: Studium grafologiczne nadwrażliwości uczuciowej. — Maronesco, Jonesco-Siseti i Kopelman: Badanie bliźniąt zapomocą odruchu psychogalwanicznego. — Sekcja IV. M. i.: Ligon: Znaczenie pomiarów w rozwoju całej osobowości. — Stefanovic: Czynniki determinujące wiek dojrzałości intelektualnej. — Nihard: Stałość testów. — Reymerl: Wartość testów. — Moede: Dzisiejsza stosowana psychologia niemiecka. — V Komisja: Interpretacja matematycznej teorii czynników. Referent: Spearman. — VI Komisja. Halucynacje. Referent:

a

Morselli. — Luria: Zagadnienie inteligencji i uczenia się w psychologii.

Prócz wymienionych w programie wykładowców Polaków brali w Zjeździe udział czynny S. Balej, T. Kornilowicz, Ks. P. Choinacki i G. Ichheiser. Sprawozdanie ze Zjazdu pióra S. Balej'a przynosi Polskie Archiwum Psychologii, X (1937/38), str. 43—45.

XII Międzynarodowy Zjazd Psychoanalizy odbył się w sierpniu 1936 w Marienbadzie. Z Polaków brali w nim udział Dr Jekels i Doc. Dr G. Bychowski, który zdaje sprawę z tego Zjazdu w Polskim Archiwum Psychologii, IX (1936/37), str. 175—177.

II Międzynarodowy Kongres estetyki i teorii sztuki, który się odbył w Paryżu w dniach 7—11 sierpnia 1937, urządzony był staraniem francuskiego Towarzystwa uprawiania Sztuk pięknych i badań dotyczących teorii sztuki (Association pour l'Étude des Arts et les Recherches relatives à la Science d'Art). Z obrad Zjazdu zdaje sprawę Księga Pamiątkowa, o której mowa powyżej, w Wiadomościach wydawniczych. Zjazd ten podjął tradycję Międzynarodowych Zjazdów estetyki i teorii sztuki, z których pierwszy odbył się w r. 1913 w Berlinie pod przewodnictwem M. Dessoira (zob. Ruch Filoz. III, str. 225 i IV, str. 163 b). W skład Komitetu organizacyjnego Zjazdu paryskiego wchodziło: H. Bergson, P. Valéry i P. Claudel jako prezesi honorowi, V. Basch jako przewodniczący, Ch. Lalo jako zastępca przewodniczącego i skarbnik, R. Bayer jako sekretarz.

I Międzynarodowy Zjazd Kryminologiczny, urządzony staraniem Międzynarodowego Towarzystwa Kryminologicznego (zob. powyżej w dziale Organizacje) miał się odbyć z końcem września 1938 w Rzymie. Program przewidywał trzy tematy, nadające się do samodzielnego rozważań i trzy tematy o charakterze informacyjnym. Do pierwszej grupy należały m. i.: „Etiologia i diagnostyka przestępczości młodocianych“ i „Studium osobowości przestępcy“, do drugiej — „Organizacja profilaktyki kryminalnej w różnych krajach“ i „Etnologia a kryminologia“.

II Międzynarodowy Zjazd nauk antropologicznych i etnologicznych, który się odbył w Kopenhadze w dn. 1—6 sierpnia 1938 obradował w siedmiu sekcjach, z których jedna poświęcona była psychologii, a jedna socjologii i religii.

XXI Międzynarodowy Kongres Przeciwalkoholowy odbył się w Warszawie w dniach 12—17 września 1937. W ramach tego Kongresu wygłoszono m. i. nastę-

b

pujące wykłady: Prof. Dr M. Rose: Wpływ alkoholu na mózg. — Ks. Pastor Carter (Londyn): Elementy psychologiczne w działalności przeciwalkoholowej wśród młodzieży. — Doc. Dr M. Sopoćko: Alkoholizm a moralność.

II Zjazd członków Towarzystwa Analizy, zapowiedziany na 30 kwietnia i 1 maja 1938 nie odbył się w tym terminie z powodu trudności w przygotowaniu na czas referatów.

I, II i III Konferencja dotycząca metod filozofii i nauk. Grono uczonych amerykańskich, w ich liczbie Prof. J. Dewey, Sidney Hook, H. M. Kallen, Y. H. Krikorian i Ernest Nagel, pragnąc przeciwstawić rozwielniającej się w filozofii i w naukach szczegółowych tendencji do dogmatyzmu i do myślenia autorytatywnego, zwołało pierwszą z wymienionych wyżej Konferencji w celu omówienia sposobów pogłębienia i rozwinięcia ścisłych metod badania naukowego. Konferencja ta odbyła się w dniach 22 i 23 maja 1937 w Nowym Jorku i skupiła kilkadziesiąt osób. W pierwszym dniu przewodniczący, Prof. Kallen, zagaił zebranie, przedstawiając jego cele i zadania. Nastąpił wykład Prof. Hooka, zwrócony przeciw autorytatywności badań amerykańskiej filozofii oraz wykład Prof. Dewey'a o podstawowych warunkach rozwinięcia skutecznego programu badań eksperymentalnych w dziedzinie socjologii. Następne posiedzenia poświęcone były przeglądowi obecnej sytuacji w różnych naukach. Mówili więc E. Nagel o logice i metodologii, W. M. Malisoff o fizyce, F. H. Pike o fizjologii, S. E. Asch i R. Ogden o psychologii, W. C. Mitchell o ekonomii, J. Lips o antropologii, R. M. MacIver o socjologii (z powodu choroby prelegenta referat został odczytany przez przewodniczącego), M. Schapiro o estetyce. — Po wyczerpaniu programu odbyło się posiedzenie administracyjne, na którym postanowiono zwoływać w dalszym ciągu Konferencje poświęcone omawianiu tych samych zagadnień. Komitet tych Konferencji ukonstytuował się, wybierając przewodniczącym honorowym Prof. J. Dewey'a, honorowym zastępcą przewodniczącego Prof. A. Meyera, przewodniczącym Konferencji H. M. Kallen'a.

II Konferencja, dotycząca metod filozofii i nauk odbyła się dnia 28 listopada 1937 w Nowym Jorku. Program obrad był następujący: J. Dewey: Słowa pamięci o F. C. S. Schillerze. — M. Cohen, D. J. Strulik i O. Glaser: Symposium na temat: „Pojęcie prawa w matematyce i naukach przyrodniczych“. — R. H. Lowie, A. Lesser i G. A. Lunberg: Symposium na temat:

a

„Pojęcie prawa w naukach społecznych“.

III Konferencja dotycząca metod filologii i nauk odbyła się w Nowym Jorku 8. maja 1938. Program obrad obejmował Symposium na temat zagadnień metody psychologii (A. F. Bentley, K. Lewin i E. B. Holt) oraz szereg referatów dotyczących tendencji autorytatywnej i jej skutków, wprowadzenia metody naukowej i stosowności jej rezultatów.

I Zebranie profesorów i docentów psychologii Uniwersytetów niemieckich, którzy są członkami Niemieckiego Towarzystwa Psychologicznego, odbyło się w Berlinie w Laboratorium Psychologicznym Ministerstwa Wojny w dn. 26 i 27. 10. 1937. Przedmiotem obrad pierwszego dnia była psychologia armii, drugiego dnia poradnictwo zawodowe i psychologia uzdolnień. Referaty wygłosili: M. Simoneit, E. Zilian, K. Kreipe, E. Wohlfahrt, P. Metz, H. Masuhr. Zostały one ogłoszone drukiem w zesz. 1. 2 tomu 143 (1938) Zeitschrift f. Psychologie, str. 1—18.

XI, XII i XIII Zjazd filozofów włoskich
 XI Zjazd odbył się w Genewie w dn. 6—12 września 1936. Obrady toczyły się około dwóch tematów: I. Filozofia i religia (referenci: *R. Amerio, *F. Bonacina, G. Bozzetti, C. Boyer, *M. Campo, *G. Capone Braga, *M. Casotti, E. Castelli, *A. Coccio, *M. E. Dal Verme, F. d'Ambrosio, G. della Valle, A. Falchi, G. Flores d'Arcais, G. Fontanesi, G. Gallucci, *A. Gemelli, *M. Gentile, M. Govi, A. Lantrua, V. La Via, G. Manacorda, *A. Masново, *C. Mazzantini, P. Mignosi, *Fr. Olgiati, Fr. Orestano, *A. U. Padovani, R. Pavese, *R. Pelloux, A. G. Pojero, P. Romano, *P. Rotta, G. Tarozzi, *S. Vanni - Rovighi).

II. Prawdopodobieństwo i pewność wedle logiki i wedle nauki (referenci: F. Alderisio, M. A. Dell'Oro, E. Galli, F. La Tessa, F. Orestano, A. Pastore, N. Pende, U. Redano, R. Resta, P. Spinoglio, A. Testa).

Na uroczystym otwarciu Zjazdu wygłosił nadto Ks. P. Orano wykład pt. Filozofia włoska w obecnej chwili dziejowej.

Uniwersytet św. Serca w Mediolanie zebrał i ogłosił wykłady, wygłoszone na Zjeździe w związku z pierwszym z powyższych dwóch tematów przez profesorów i niektórych doktorów tegoż Uniwersytetu. Zbiór ten pt. Religione e filosofia, relazioni e comunicazioni presentate all' XI Congresso nazionale di filosofia ukazał się w r. 1936 w objętości str. VIII. 170 jako dodatek do t. 28 czasopisma Rivista di filosofia neo-scolastica. Autorowie, których prace znalazły pomieszczenie w tym zbiorze, oznaczeni są w zamieszczonym

wyżej wykazie referentów zjazdowych gwiazdką.

XII Zjazd filozofów włoskich odbył się w dn. 5—11 września 1937 w Neapolu. Oficjalnymi tematami Zjazdu były: Filozofia sztuki i poetyka oraz Zagadnienie transcendencji w nauce.

XIII Zjazd odbył się w Bolonii w dn. 6—12 września 1938. Obrady Zjazdu dotyczyły „Ekonomii i filozofii“ oraz „Teorii kategorii“.

Na Zjazdach tych referaty dzielą się na ogólne i szczegółowe. Żaden referat nie pozostający w związku z jednym z dwóch oficjalnych tematów nie może być dopuszczony. Maksymalna długość referatów ogólnych: 16 stron druku, referatów szczegółowych: 8 stron druku.

Association Guillaume Budé, towarzystwo poświęcone filologii i historii kultury klasycznej odbyło swój doroczny, trzeci Zjazd członków w Strassburgu w kwietniu 1938. Na zjeździe tym została po raz pierwszy utworzona Sekcja filozofii i religii, w której to sekcji program przewidywał następujące referaty: M. Schuhl: O myśli Platonskiej; P. Boyancé: Misteria i kultury mistyczne w starożytności greckiej; J. Gage: O kulcie suwerenów w epoce hellenistycznej i w cesarstwie rzymskim. W Sekcji humanizmu i cywilizacji zapowiedziany był referat Ks. A. Diès'a: O roli moralnej i społecznej humanizmu greckolacińskiego.

KONKURSY.

II Konkurs na nagrodę naukową T. N. S. W. Zarząd Główny T. N. S. W. rozpiisał II konkurs na nagrodę w kwocie 600 zł za pracę pedagogiczną lub filozoficzną. Ubiegać się o tę nagrodę mogą członkowie T. N. S. W., którzy wykażą, że w ciągu ostatnich lat 3 pracami swymi, wykonanymi jednocześnie z pełnieniem zawodu nauczycielskiego, w sposób wydatny wzbogacili naukę polską w wspomnianych dziedzinach. Prace ogłoszone drukiem po 1 stycznia 1936 — lub wyjątkowo prace nie drukowane lecz zaopatrzone zaświadczeniem profesora szkoły akademickiej, że kandydat odpowiada na podstawie tej pracy warunkom konkursu — nadsyłać należy do 10 stycznia 1939. Nagroda może być podzielona.

Paryska Akademia Nauk Moralnych i Politycznych rozpiisała w grudniu 1937 konkursy na następujące nagrody: nagroda im. Saintoura w kwocie 2.700 fr., która przyznana będzie w r. 1940 za najlepszą pracę na temat: Cechy stanowiące o prze-

a

ciwieństwie twórczości umysłu i rzeczywistości, będącej jej wytworem; nagroda w kwocie 2.700 fr., która w r. 1941 przyznana będzie najlepszej pracy na temat: Moralność grupy, jej charakter i granice; nagroda im. Bordina w kwocie 2.000 fr., która przyznana będzie w r. 1941 najlepszej pracy na temat: Pierre de Coubertin i jego wpływ moralny.

Pruska Akademia Nauk rozpiła w r. 1936 konkurs na nagrodę im. Miłoszewskiego w kwocie 2.000 M. za najlepszą pracę na temat: Wewnętrzne przyczyny relatywizmu filozoficznego i możliwość jego przewyciężenia. Termin nadsyłania prac, napisanych w języku niemieckim, łacińskim, francuskim, angielskim lub włoskim, mija dnia 31 grudnia 1938.

Konkurs Fundacji im. E. Agnelli'ego. Fundacja ta, utworzona przez firmę wydawniczą La Stampa w Turynie rozpiła trzy konkursy, wyznaczając 12.000 lirów jako nagrodę za każdą z trzech nagrodzonych prac. Jeden z konkursów dotyczy tematu dowolnego z dziedziny historii kultury: religii, filozofii, literatury, sztuki, nauki. Termin nadsyłania prac: 31 grudnia 1938.

Włoskie Towarzystwo Filozofii Prawa (Rzym) rozpiła konkurs na „Rozumowaną bibliografię filozofii prawa we Włoszech od 1860 po dzień dzisiejszy“. Termin nadsyłania prac upłynął 31. 3. 1938. Nagroda wynosiła 2.000 L.

To samo Towarzystwo rozpiła na wiosnę 1938 konkurs na „Zarys historii filozofii prawa we Włoszech od starożytności po czasy dzisiejsze“. Nagroda wynosi 2.000 L. Termin nadsyłania prac (pod adresem Zakładu Filozofii Prawa w Uniwersytecie rzymskim): 30 czerwca 1939.

NAGRODY.

Paryska Akademia Nauk Moralnych i Politycznych przyznała w kwietniu 1938 nagrodę im. Corbay'a Franciszkowi Mentré za całokształt jego twórczości na polu filozofii.

Guido della Volpe otrzymał w r. 1937 nagrodę Włoskiego Ministerstwa Oświaty za pracę pt. La filosofia della esperienza di D. Hume.

A. Baratono, prof. Uniwersytetu w Genui, otrzymał w r. 1937 nagrodę im. Gautieriego za pracę pt. Il mondo sensibile.

VARIA.

Pomnik Hoene - Wrońskiego został odsłonięty na jego grobie w pierwszych dniach lutego 1937 w mieście Neuilly, w

b

którym filozof zmarł w r. 1853. Uroczystości związane z odsłonięciem pomnika pozostawały pod protektoratem Komitetu honorowego, w skład którego wchodziłi Ministrowie Oświaty Polski i Francji, Ambasador Francji w Warszawie, Ambasador Polski w Paryżu i sekretarz Paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych, Dr E. Seilliére. W związku z tą uroczystością, Rada m. Neuilly uchwaliła nadać jednemu z placów miasta nazwę placu Hoene - Wrońskiego.

Katedra filozofii i pedagogiki w Uniwersytecie S. B. w Wilnie została zwinięta rozporządzeniem Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 września 1938. Tym samym rozporządzeniem zostały utworzone w tymże Uniwersytecie katedry i połączone z nimi zakłady naukowe 1. psychologii i 2. pedagogiki.

Rocznice. W r. 1938 upływa:

100 lat od śmierci Jędrzeja Śniadeckiego,

100 lat od urodzin Fr. Brentano i E. Macha,

150 lat od urodzin Schopenhauera,

300 lat od urodzin Malebranche'a.

Apel do nakładców angielskich. Redakcje siedmiu najpoważniejszych czasopism filozoficznych francuskich (Recherches Philosophiques, Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques, Revue Philosophique, Revue de Philosophie, Revue de Métaphysique et de Morale, Archives de Philosophie i Revue de Synthèse) zwróciły się w lutym 1937 za pośrednictwem Redakcji czasopisma Mind do nakładców Wielkiej Brytanii z prośbą, by dla umożliwienia wszechstronnego informowania czytelników francuskich o postępach myśli filozoficznej w Anglii, zerwały z dotychczasowym systemem nadsyłania wspomnianym Redakcjom egzemplarzy recenzyjnych ukazujących się tam książek a nawet nie-uwzględniania odnośnych dezzyderatów Redakcyj francuskich.

Dzieło Ks. Laberthonnière'a na Indeksie. Uchwałą Kongregacji św. Officium z dnia 9 stycznia 1937 praca pośmiertna Ks. Laberthonnière'a pt. Études sur Descartes, wydana przez L. Canet'a, znalazła się na indeksie książek zakazanych przez Kościół katolicki.

Towarzystwo Przyjaciół Archiwum Nietzschego otrzymało od Księżnej Sułkowskiej (z domu Stollwerck) w darze zamek Sophienhöhe koło Kolonii, w którym znajdować będą gościnę młodzi uczeni, poświęcający się studium Nietzschego.

a

WIADOMOŚCI OSOBISTE.

Prof. Dr Jan Łukasiewicz otrzymał dnia 20 grudnia 1938 tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu w Monastyrze (Westfalia). Na uroczystość wręczenia tego dyplomu, która odbyła się w Ambasadzie niemieckiej w Warszawie, przybyli dziekan Wydziału filozoficznego Uniwersytetu monasterskiego, Prof. Dr Krazer, oraz profesor filozofii matematyki i nauk przyrodniczych w tymże Uniwersytecie, Dr H. Scholz.

Dr Wł. Szumowski, profesor historii i filozofii medycyny U. J. w Krakowie, został wybrany dn. 18 czerwca 1938 członkiem korespondentem krajowym Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie.

Dr Leon Chwistek, profesor nadzwyczajny logiki na Wydziale matematyczno-przyrodniczym Uniwersytetu J. K. we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 23 sierpnia 1938 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr Stanisław Schayer, nadzwyczajny profesor filologii indyjskiej na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu J. P. w Warszawie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z 23 sierpnia 1938 mianowany profesorem zwyczajnym.

Dr Bogdan Suchodolski, docent prywatnej historii literatury polskiej i pedagogiki na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu J. P. w Warszawie oraz Naczelnik Wydziału Programowego Ministerstwa W. R. i O. P., został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 lipca 1938 mianowany nadzwyczajnym profesorem pedagogiki na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu J. K. we Lwowie.

Ks. Dr Stefan Leon Skibniewski, zastępca profesora filozofii chrześcijańskiej na Wydziale teologicznym Uniwersytetu J. K. we Lwowie, został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 września 1938 mianowany nadzwyczajnym profesorem filozofii chrześcijańskiej na tymże Wydziale.

Dr Ludwik Chmaj, docent prywatnej historii filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim został postanowieniem Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 30 sierpnia 1938 mianowany profesorem nadzwyczajnym pedagogiki na Wydziale humanistycznym Uniwersytetu S. B. w Wilnie.

Ks. Dr Józef Bocheński habilitował się na Wydziale teologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego z filozofii chrześcijańskiej. Habilitację zatwierdził Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego 12 lipca 1938.

b

Nowi członkowie Paryskiej Akademii Nauk Moralnych i Politycznych. W miejsca opróżnione skutkiem śmierci Meyersona, Goblot'a i Baldwina wybrani zostali w r. 1936 F. Enriquès, E. Dupréel i G. Davy.

Werner Jaeger, b. profesor filologii klasycznej w Uniwersytecie berlińskim, przyjął w jesieni 1936 r. powołanie na katedrę filologii greckiej w Uniwersytecie w Chicago, a w lecie 1938 został mianowany profesorem filozofii greckiej w tymże Uniwersytecie.

Dr C. G. Hempel (Bruksela) i **Dr O. Helmer** (Londyn) zostali mianowani Asystentami naukowymi Uniwersytetu w Chicago na lata 1937 i 1938. Zadaniem ich była współpraca z Prof. Carnapem nad utworzeniem Seminarium badań naukowych w dziedzinie logiki.

Emerytury. W stan spoczynku przeszli: W r. 1936 zw. profesor filozofii prawa i prawa rzymskiego w Uniwersytecie getyngeskim, Dr Juliusz Binder. — W r. 1937: zw. profesor filozofii i psychologii w Uniwersytecie getyngeskim, Dr N. Ach; zw. profesor filozofii w Uniwersytecie monachijskim, Dr A. Fischer; zw. profesor filozofii w Uniwersytecie w Monastyrze, Dr J. Hielscher; zw. profesor filozofii w Uniwersytecie heidelberskim, Dr K. Jaspers; zw. profesor filozofii w uniwersytecie lipskim, Dr Th. Litt. — W r. 1938: zw. profesor filozofii w Uniwersytecie królewieckim, Dr A. Goedeckemeyer; zw. profesor filozofii w Uniwersytecie w Halle, P. Menzer; zw. profesor filozofii i psychologii w Uniwersytecie lipskim, F. Krueger.

KSIAŻKI NADESŁANE REDAKCJI.

Blaustein L. O ujmowaniu przedmiotów estetycznych. Lwów, 1938.

Bleiberg J. Wizerunek własny Kartezjusza. Warszawa, 1938.

Bleiberg J. Typy humanizmu. Warszawa, 1938.

Czeżowski T. Propedeutyka filozofii. Lwów, 1938.

Del Vecchio G. Individuum, Staat und Korporation. Basel, 1935.

Del Vecchio G. La crise de la science du droit. Paris, 1936.

Del Vecchio G. Der „homo iuridicus“ und die Unzulänglichkeit des Rechts als Lebensregel. Beograd, 1937.

Del Vecchio G. Il problema delle fonti del diritto positivo. 2. ed. Roma 1938.

Del Vecchio G. Sulla involuzione del diritto.

Del Vecchio G. Giandomenico Romagnosi. Nel primo centenario della sua morte. 3 edizione. Roma, 1938.

Del Vecchio G. Riforma del codice civile e principi generali del diritto. 2. ed. Roma, 1938.

Durkheim E. L'évolution pédagogique en France. Paris, 1938.

Enzo L. L'irradiation de la vie et de la pensée. Paris, 1939.

Ferreira C. vaz. Fermentario. Montevideo, 1938.

Haering Th. L. Hegel. Sein Wollen und sein Werk. II. Bd. Leipzig, 1938.

Kaczorowski St. Logika matematyczna. Cz. I. Lwów, 1938.

Klimke Fr., T. J. Istota i zadanie światopoglądu. Lwów, 1938.

Lapchine J. La synergie spirituelle. Praha, 1935.

Lapchine J. La phénoménologie de la conscience religieuse dans la littérature russe. I. II. Praha, 1937.

Lempicki J. Historiozofia H. Taine'a. Kraków, 1938.

Łuczyński W. Serce — film przeżyć psychicznych. Lwów, 1938.

Malebranche. Nel terzo centenario della nascita. Milano, 1938.

Metallmann J. Wprowadzenie do zagadnień filozoficznych. Kraków, 1939.

Skibniewski S. L. Ks. Dusza w świetle badań psychologii katolickiej. Lwów, 1938.

Szuman St. Afirmacja życia. Lwów, 1938.

Szuman St. Charakter jako wyższa forma przystosowania się do rzeczywistości. Lwów, 1938.

Szuman St. O dowcipie i humorze. (Szkic psychologiczny). Lwów, 1938.

Szuman St. Czy filozofia jest potrzebna? Lwów, 1938.

Tramer M. Bereitschaft und Leistung. Basel, 1938.

Wiegner A. W sprawie założeń i charakteru logiki tradycyjnej. Kraków.

Fundusz Wydawniczy Ruchu Filozoficznego.

Na Fundusz Wydawniczy Ruchu Filozoficznego złożył X. Y. 15 zł, J. Krammówna 10 zł.

KAZIMIERZ TWARDOWSKI NAUCZYCIEL — UCZONY — OBYWATEL

Przemówienia wygłoszone na Akademii Żałobnej w Auli Uniwersytetu J. K. w dniu 30. IV. 1938 urządzonej przez Senat Akademicki, Radę Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jana Kazimierza i Polskie Towarzystwo Filozoficzne.

Lwów, Nakładem Polskiego Towarzystwa Filozoficznego.
Skład główny w księg. »K S I A Ź K A« (A. Mazzucato)
we Lwowie, 1938.

SPIS RZECZY. — K. Ajdukiewicz: Mściław Wartenberg. — Sprawozdania. S. Szuman — J. Pieter — H. Weryński, Psychologia światopoglądu młodzieży. Idealizm, filozofia, religia (St. Baley). — E. Dupréel, De la nécessité (M. Borowski †). — Przegląd czasopism: Erkenntnis. — The Journal of Symbolic Logic. — Kwartalnik Filozoficzny. — Przegląd Filozoficzny. — Scientia. — Zapiski bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, Odczyty, Referaty. — Autoreferaty: Ossowski St.: Z badań nad typami łączności społecznej. — Witkiewicz St. I.: Zasady monadyzmu biologicznego. — Organizacje. — Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne. — Zjazdy. — Konkursy. — Nagrody. — Varia. — Wiadomości osobiste. — Książki nadesłane Redakcji. — Ogłoszenie. — Fundusz wydawniczy Ruchu Filozoficznego. — Do niniejszego numeru dołączamy spis rzeczy tomu XIV.

a

Del Vecchio G. Sulla involuzione del diritto.

Del Vecchio G. Giandomenico Romagnosi. Nel primo centenario della sua morte. 3 edizione. Roma, 1938.

Del Vecchio G. Riforma del codice civile e principi generali del diritto. 2. ed. Roma, 1938.

Durkheim E. L'évolution pédagogique en France. Paris, 1938.

Enzo L. L'irradiation de la vie et de la pensée. Paris, 1939.

Ferreira C. var deo, 1938.

Haering Th. L. sein Werk. II. B

Kaczorowski S. Cz. I. Lwów, 193

Klimke Fr., T. topogładu. Lwów

Lapchine J. Praha, 1935.

Lapchine J. conscience religieuse russe. I. II. Pra

Lempicki J. Kraków, 1938.

KAZIMIERZ NAUCZYCIEL

Przemówienia w dniu 30. IV. ... nistycznego Un

b

Łuczyński W. Serce — film przeżyć psychicznych. Lwów, 1938.

Malebranche. Nel terzo centenario della nascita. Milano, 1938.

Metallmann J. Wprowadzenie do zagadnień filozoficznych. Kraków, 1939.

Skibniewski S. L. Ks. Dusza w świetle badań psychologii katolickiej. Lwów, 1938.

Szuman St. Afirmacja życia. Lwów, 1938.

Szuman St. Charakter jako wyższa forma przystosowania się do rzeczywistości. Lwów, 1938.

... dowcipie i humorze. (Szkice) Lwów, 1938.

... Czy filozofia jest potrzebna?

... Bereitschaft und Leistung.

... W sprawie założeń i charakteru dydaktycznej. Kraków.

Wydawniczy Ruchu Filozoficznego.

Wydawniczy Ruchu Filozoficznego. X. Y. 15 zł, J. Krammówna

WYSKI WATEL

Auli Uniwersytetu J. K... ki, Radę Wydziału Humanistycznego, Towarzystwo Filozoficzne.

... Zarzystwa Filozoficznego. «A. Ż. K. A.» (A. Mazzucato)

SPIS RZECZY. — K. Ajdukiewicz: Mscisław wartenberg. — Sprawozdania. S. Szuman — J. Pieter — H. Weryński, Psychologia światopoglądu młodzieży. Idealizm, filozofia, religia (St. Baley). — E. Dupréel, De la nécessité (M. Borowski †). — Przegląd czasopism: Erkenntnis. — The Journal of Symbolic Logic. — Kwartalnik Filozoficzny. — Przegląd Filozoficzny. — Scientia. — Zapisy bibliograficzne. — Wiadomości wydawnicze. — Wykłady, Odczyty, Referaty. — Autoreferaty: Ossowski St.: Z badań nad typami łączności społecznej. — Witkiewicz St. I.: Zasady monadyzmu biologicznego. — Organizacje. — Warszawskie Towarzystwo Filozoficzne. — Zjazdy. — Konkursy. — Nagrody. — Varia. — Wiadomości osobiste. — Książki nadesłane Redakcji. — Ogłoszenie. — Fundusz wydawniczy Ruchu Filozoficznego. — Do niniejszego numeru dołączamy Spis rzeczy tomu XIV.